

JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

SOCIAL HORIZONS

Vol. III

Issue 7

JUN 2024.

FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

ISSN 2787-0693

eISSN 2787-1207

UDC 3

ARTICLES

Oswaldo Mársico

**SOUTH AMERICA,S LAST COLONY:
THE SOVEREIGNTY DISPUTE OVER THE MALVINAS ISLANDS
BETWEEN ARGENTINA AND THE UNITED KINGDOM**

Mukund V. Narvenkar

**SAFEGUARDING INDIAS MARITIME SECURITY:
CHALLENGES AND STRATEGIES**

Yugank Naik

**INDIAS RECENT PRESIDENCY OF THE G20:
NEW PARADIGMS IN CULTURAL DIPLOMACY**

Vladimir Ristanović, Andrea Bučalina Matić, Goran Lalić

**THE ROLE OF WASTE MANAGEMNT IN THE CIRCULAR
ECONOMY USING THE AHP METHOD**

Andrea Bučalina Matić, Dragana Trifunović, Andrija Blanuša

**THE IMPORTANCE OF ADEQUATE WASTE MANAGEMENT
AND RECYCLING IN ENVIRONMENTAL PROTECTION**

Srđan Žikić, Mirjana Tankosić, Violeta Galik

**WASTE MANAGEMENT AS AN IMPORTANT SEGMENT
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

Ivan Ivanović

**LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN AFTER INDEPENDENCE
- REVIEW OF HISTORICAL AND GEOPOLITICAL MOVEMENTS**

THE JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

SOCIAL HORIZONS

PUBLISHED TWICE A YEAR / VOL. IV / ISSUE 7 / JUNE 2024

Published by

Faculty of Social Sciences
11070 Belgrade, Bulevar umetnosti 2a
<https://www.fdn.edu.rs>

For the publisher

Srđan Žikić PhD, Dean of the Faculty of Social Sciences

Editor in Chief

Dragana Trifunović PhD

Guest Editors of this issue

Endre Orbán PhD & Péter Krisztián Zachar PhD (Hungary)

Editorial Board

Mike Friedrichsen PhD (Germany), Arulchelvan Sriram PhD (India), Sebastian Stępień PhD (Poland),
Valentina Marinescu PhD (Romania), Predrag Terzić PhD, Goran Lalić PhD, Milica Nestorović PhD,
Marko Đorđević PhD, Nenad Perić PhD, Srđan Žikić PhD, Andrija Blanuša PhD,
Slobodan Petrović PhD (Serbia), Zdravko Sordan PhD (Slovenia),
Guillermo de Haro Rodríguez (Spain), John Carey PhD (USA)

Scientific Council

Juan Carlos Radovich PhD (Argentina), Giorgi Kvinikadze PhD (Georgia),
Gyöngyvér Hervainé Szabó PhD (Hungary), Manish Verma PhD (India), Jan Polcyn PhD (Poland),
Francisco José Bernardino da Silva Leandro PhD (Portugal), Slobodan Pajović PhD – President,
Ljubiša Mitrović PhD, Marko Carić PhD, Ljubiša Despotović PhD, Jovan Bazić PhD, Mirko Kulić PhD,
Predrag Kapor PhD, Mirko Miletić PhD (Serbia)

Reviewers

All members of the Editorial Board and Tamás Tóth PhD (Hungary), Paweł Dahlke PhD (Poland),
Srbobran Branković PhD, Zoran Jevtović PhD, Dragana Gnjatović PhD, Vesna Milanović PhD,
Biljana Ratković Njegovan PhD, Tatjana Milivojević PhD, Ljiljana Manić PhD, Maja Vukadinović PhD,
Nataša Simeunović Bajić PhD, Boris Labudović PhD, Marija Vujović PhD, Iva Šidanin PhD (Serbia)

Secretary of the Editorial Board

Ana Jevtović MA

Language editors

Nevena Miletić Sarić MA, the Serbian language
Nataša Katanić MA, the English language

Graphic Design

Dušan Oluić

Printed by

„Donat Graf”, Belgrade

Circulation

300 copies
ISSN 2787-0693
eISSN 2787-1207
UDC 3

INDEXED IN: SCIndex/Serbian Citation Index

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

3

ДРУШТВЕНИ хоризонти: часопис за друштвене науке/главни и одговорни уредник Драгана Трифуновић.

– Вол. 3, бр. 5 (јун 2023) – . – Београд : Факултет друштвених наука, 2023 – . (Београд: Donat Graf).
– 24 cm

Полугодишње. – Друго издање на другом медијуму:
Друштвени хоризонти (Online.) = ISSN 2787-1207

ISSN 2787-0693 = Друштвени хоризонти
(Штампано изд.)
COBISS.SR-ID 38326025

САДРЖАЈ / CONTENTS

ЧЛАНЦИ / ARTICLES

Освалдо Марсико

ПОСЛЕДЊА КОЛОНИЈА ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ:
СПОР ОКО СУВЕРЕНИТЕТА НАД МАЛВИНИМА
ИЗМЕЂУ АРГЕНТИНЕ И УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

Osvaldo Mársico

SOUTH AMERICA,S LAST COLONY:
THE SOVEREIGNTY DISPUTE OVER THE MALVINAS
ISLANDS BETWEEN ARGENTINA AND THE UNITED KINGDOM 9-26

Мукунд В. Нарвенкар

ЗАШТИТА ИНДИЈСКЕ ПОМОРСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ:
ИЗАЗОВИ И СТРАТЕГИЈЕ

Mukund V. Narvenkar

SAFEGUARDING INDIAS MARITIME SECURITY: CHALLENGES AND
STRATEGIES 27-40

Југанк Наик

ИНДИЈСКО НЕДАВНО ПРЕДСЕДАВАЊЕ Г20:
НОВЕ ПАРАДИГМЕ У КУЛТУРНОЈ ДИПЛОМАТИЈИ

Yugank Naik

INDIAS RECENT PRESIDENCY OF THE G20: NEW PARADIGMS IN CULTURAL
DIPLOMACY 41-55

Владимир Ристановић, Андреа Бучалина Матић, Горан Лалић

**УЛОГА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ У ЦИРКУЛАРНОЈ
ЕКОНОМИЈИ КОРИШЋЕЊЕМ АХП МЕТОДЕ**

Vladimir Ristanović, Andrea Bučalina Matić, Goran Lalić

**THE ROLE OF WASTE MANAGEMENT IN THE CIRCULAR
ECONOMY USING THE ANP METHOD 57-69**

Андреа Бучалина Матић, Драгана Трифуновић, Андрија Блануша

**ЗНАЧАЈ АДЕКВАТНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ
И РЕЦИКЛАЖЕ У ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**

Andrea Bučalina Matić, Dragana Trifunović, Andrija Blanuša

**THE IMPORTANCE OF ADEQUATE WASTE MANAGEMENT
AND RECYCLING IN ENVIRONMENTAL PROTECTION 71-90**

Срђан Жикић, Мирјана Танкосић, Виолета Галик

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ КАО ВАЖАН СЕГМЕНТ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Srđan Žikić, Mirjana Tankosić, Violeta Galik

**WASTE MANAGEMENT AS AN IMPORTANT SEGMENT OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT 91-106**

Иван Ивановић

**ЛАТИНСКА АМЕРИКА И КАРИБИ НАКОН СТИЦАЊА НЕЗАВИСНОСТИ
- ОСВРТ НА ИСТОРИЈСКА И ГЕОПОЛИТИЧКА КРЕТАЊА**

Ivan Ivanović

**LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN AFTER INDEPENDENCE
- REVIEW OF HISTORICAL AND GEOPOLITICAL MOVEMENTS 107-120**

Notes about authors/Белешке о ауторима 130-133

Instructions for authors/Упутство за ауторе 136-141

Osvaldo Mársico*

The Ministry of Foreign Affairs of Argentina
Embassy of Argentina in Serbia

UDC:
341.212(829.1)
325.4(410:82)»18/19»

Type Of Work:
OSP

Received: 27.06.2024. ✓
Accepted: 04.07.2024. ✓

SOUTH AMERICA'S LAST COLONY: THE SOVEREIGNTY DISPUTE OVER THE MALVINAS ISLANDS BETWEEN ARGENTINA AND THE UNITED KINGDOM

Introduction

The Malvinas Islands are a group of islands located in the Southwest Atlantic, 600km away from mainland Argentina and 14.000 km away from the United Kingdom, consisting of two main islands: Isla Soledad (6.353 sq km) and Gran Malvinas (4.377 sq km)¹ and around 200 islets, an area of approximately 11.718 sq kilometers. According to the latest census carried out in 2021, the “totally usually resident population” is 3.662, mostly concentrated in the capital, Puerto Argentino with 2.848 inhabitants². It marks an increase of approximately 50% from the last census done before the war, in 1980, which showed a population of 1813 inhabitants.

The islands, which have been an object of a sovereignty dispute between Argentina and the United Kingdom since 1833, recognized by the United Nations (UN) and the Organization of American States (OAS), among other international fora, have increased their strategic and economic importance since the end of the South Atlantic conflict in 1982. Firstly, because the islands are the gateway to Antarctica

* The author is a career Ambassador and Associate Professor of International Law at the University of Buenos Aires and has a Master in International Law from Georgetown University (Washington D.C.) The views expressed here belong solely to him and do not necessarily reflect the views of the Ministry of Foreign Affairs of Argentina.

1 East Falkland and West Falkland respectively in the British toponymy

2 See “Falkland Islands Census Report”, 2021.

where Argentina and Britain have overlapping territorial claims; secondly, the Mount Pleasant British military base built after 1982 is the most important British military presence in the South Atlantic and thirdly, because the exploration and exploitation of renewable and non-renewable natural resources have dramatically transformed the economy of the islands and the life of their inhabitants since 1987. The islanders increased their personal income in approximately 500% compared to 1980.³ And last but not least, sometimes due to severe weather conditions, the Panama Canal is closed, or vessel traffic restricted. At the same time, since the war broke out between Hamas and Israel in October 2023, commercial western or Israeli vessels navigating the Red Sea are subject to Houthi missile attacks and kidnappings, the geostrategic importance of the Islands has been increased even more.

The Parties have opposing views on the controversy: Argentina considers it a sovereignty dispute, not a boundary one. Therefore, in Argentina's view, the dispute cannot be reduced to a mere (maritime) delimitation issue between neighbors, because it is essentially and foremost, a territorial one: the UK illegally occupied the islands in 1833 by an act of force, never acquiesced by Buenos Aires. Consequently, Argentina does not recognize the UK as a coastal State.

Britain for its part, especially after 1982, sees the question mainly as a self-determination, where the wishes of the islanders are paramount. Under this view, the 1982 war settled the territorial dispute and the only point to be discussed is the maritime boundaries between their overlapping, exclusive economic zones and continental shelves in conformity with the 1982 UN Convention on Law of the Sea. London is only willing to discuss the sovereignty issue, if and when the Islanders want to. According to the Constitution adopted in 2009, the islands are not a British Crown colony anymore but a "British Overseas Territory" (BOT) with an increasing degree of autonomy from London⁴. The islands with a GDP of approximately U\$ 206.400.00 and a per capita income of U\$ 70.800⁵, higher than the UK income (U\$ 55.210) are economically self-sufficient except for defense expenditures paid by UK which amount to over U\$ 74.000.000, plus the recent refurbishment of the Mount Pleasant Base at a cost of U\$ 8.500.000.⁶

Malvinas as a sovereignty dispute

In every sovereignty dispute, the essential question to be asked is the following: which of the two States claiming sovereign rights over the same territory, has the best legal title to it? Normally, in the discussion of a territorial dispute, States invoke

3 See Santa Cruz, D: "*Islas Malvinas: repunte económico en un territorio que está aún en disputa*", La Nación, 1 de abril de 2024.

4 The Islands have an elected "Assembly" of 8 members, 5 from the capital and 3 from the "camp".

5 Ver <https://www.countryreports.org>

6 "The Cost of colonialism: What could the Falklands pay for 60 million pounds? The Scot National, 22nd May 23.

not just one title, but a plurality of legal titles.⁷ International law provides two main principles to determine which State has the best title to the territory: the principle of “intertemporal law” and the principle of the “critical date”. According to the first one, in any territorial controversy the rights of the Parties must be assessed in accordance with the law in force at the relevant time, that is, when the dispute was consolidated, it's a sort of “time tunnel”. The judge must determine the merits of the case, not in accordance with the law in force at the time the controversy is submitted to the tribunal but in conformity with the law in force at the critical date. The critical date sets the point of time at which the material facts of a dispute have occurred and after which the actions of the Parties can no longer affect the issue. It is the date on which a dispute over a territory “crystallizes”. Figuratively, the critical date can be defined as the moment when the “hands of the clock stop”. From that date onwards, the acts of the Parties cannot improve their legal positions, but their omissions (acquiescence) can certainly weaken them. That is the reason of the importance of consistent legal position of Argentina in protesting any unilateral act executed by Britain, be it a concession of illegal fishing licenses, oil exploration licenses or military exercises. These formal diplomatic notes of protest preclude Britain from invoking prescriptive acquisition.

Argentina's Titles

Argentina invokes discovery by Esteban Gomez, a member of the Magallanes Expedition in 1520, effective and uninterrupted occupation by Spain from 1767 to 1811 and bilateral treaties signed between Spain and Great Britain in the XVI and XVII centuries establishing areas of influence in their respective colonial possessions in the Americas. In 1816, when Argentina declared its independence from the Spanish Crown, it became Spain's legal successor in application of the principle of the “*uti possidetis iuris*”. This is an essential point. In 1820, Argentina formally and publicly declared its possession of the Islands. This formal and public act of possession was followed in 1823 by concessions of lands and fishing licenses. In 1829 Luis Vernet was appointed the first Governor of the Islands exercising effective acts of jurisdiction. In 1825, Argentina and Great Britain signed a “Treaty of Friendship, Commerce and Navigation”, which in the XIX century was interpreted as a recognition of the newly independent State. On that occasion, Britain did not make any reservation concerning Malvinas. On January 3rd, 1833 (critical date) Capitan Onslow took the island by an illegal act of force on behalf of King George III and expelled the legitimate authorities. At the same time, British settlers were transferred to the Islands and Argentine citizens were forbidden from legally residing in the Islands. In a word, for Argentina it is a sovereignty dispute in the context of decolonization.

⁷ For a thorough discussion on the issue of sovereign titles, See Vinuesa, R. “El Conflicto por las Islas Malvinas y el Derecho Internacional”, Centro de Estudios Internacionales, Buenos Aires, 1985

British Titles

Britain claims discovery by John Davis in 1592, a member and alleged deserter of the Thomas Cavendish' second expedition to the South Atlantic, and Richard Hawkings in 1594 in the service of Queen Elizabeth I of England.⁸ The first landing was attributed to John Strong in 1690 and the occupation of Port Egmont in "Islas de las Cruzadas", close to Gran Malvina in 1765⁹. From the territorial point of view, the official British position is pretty basic: prior discovery and subsequent occupation. This was the position adopted by Viscount Palmerston in January 1834 in response to Argentina's earlier diplomatic note of protest. This is the British official line to this day.¹⁰

Legal Assessment

Let's dwell briefly on some of the territorial arguments invoked by the British to determine their actual legal relevance. First of all, like we said at the beginning of this article, the Parties to a controversy normally invoke not just one legal title but a plurality of legal titles to a disputed territory to back their respective positions. Consequently, in international law, the key factor is to determine which State has the best title among the different titles being invoked. This is when the principles of intertemporal law and critical date interplay.

According to the "Island of Palmas" case¹¹, in the XV and XVI centuries, discovery had become an inchoate title, that is to say, an imperfect one, which had to be perfected by a subsequent effective occupation within a reasonable period of time. In view of this arbitral award, discovery by itself is not the preeminent title.

Actually, the first ones to settle in the Islands were neither the Spanish nor the English but the French in 1764, headed by Captain Louis de Bougainville who departed from the Port of Saint Maló in France, giving its name to the Islands, "Malouines". He established the capital in Port Louis, in Soledad Island, not far from the present capital, accompanied originally by 29 men. After Bougainville's third visit to the Islands, the population increased to 130. When the news of the French occupation of the Islands reached Madrid, diplomatic tension aroused between Madrid and Paris but finally, in 1767, the French Bourbons recognized the prior and sovereign rights of the Spanish Bourbons, and the Islands were duly restituted to Spain. In 1769, by orders of the Spanish Governor of Buenos Aires, the British Garrison was expelled from Port Egmont. Both countries were on the brink

8 See generally Goebel J., "The struggle for the Falkland Islands", pp. 34-37 (1927)

9 In British toponymy it will be "Trinity Island" and "West Falkland" respectively

10 See Palmertson to Moreno, 22 *British and Foreign State Papers* (1833-1834) at 1385-86 (1836)

11 Reports of International Arbitral Awards (Netherlands v. USA), 4 April 1928 (Vol. II pp. 829-871)

of war. The location of the Malvinas Islands was strategic then as it is now, since up to the construction of the Panama Canal in 1904, the Strait of Magellan was the only natural passage between the Atlantic and the Pacific. Finally, in conformity with the Masserano-Rochefort Agreement, signed between Britain and Spain in 1771, Spain made a partial restitution to Britain (only of Port Egmont). The reinstatement of the British garrison at Port Egmont, together with Spanish disavowal of the use of force, was effected for the purpose of repairing the offense caused to the British King. However, this was conceded under an express qualification which the English accepted: such restoration “cannot nor ought in any way affect the question of the prior right of sovereignty over the Malvinas Islands, otherwise called Falkland Islands”¹² After a period of just 3 years, the British abandoned the islands in 1774 invoking economic reasons and leaving just a lead plate, claiming possession for King George III, who two years later, would lose his 13 American colonies.

In summary, the evidence indicates that a) the British did not discover the archipelago, and even if for the sake of argument, we concede they had, no acts were performed, symbolic or otherwise, manifesting the intention (*animus*) to acquire the islands until 1765, b) the occupation of Port Egmont in 1765 was not the first one (the French had already occupied Soledad Island in 1764), c) it was partial (only Port Egmont, a small island close to Gran Malvina), d) it was clandestine until they met the French, and most importantly, it did not endure through time since Britain abandoned the Islands in 1774, only to return in 1833. Again, in international law, the prevalent element is not the invocation of “just” a territorial title, but the evidence of the “best title”. A mere lead plate cannot prevail against effective occupation¹³.

The effective and continuous occupation by Spain from 1767 to 1811, materialized by an uninterrupted succession of 32 Spanish resident Governors who depended on either from Buenos Aires or Montevideo is of the utmost importance, since Argentina is the legal successor of the Spanish titles in application of the principle of the *uti possidetis iuris*. The principle, widely used in the decolonization of Latin America, was invoked and explained 150 years later, by the International Court of Justice in the context of the decolonization of Africa and is presently considered a norm of customary international law¹⁴. It means that the newly formed sovereign States maintain the internal borders of the former colonial power. The administrative borders of the Viceroyalty of the River Plate, became therefore, Argentina’s international borders, including the Malvinas Islands. This principle guarantees the stability of international borders and minimizes territorial conflicts.

12 For the full text of the declaration, see Hope, A: “*Sovereignty and Decolonization of the Malvinas (Falkland Islands)*”, Boston College International & Comparative Law, Vo. VI, N° 2, footnote 48.

13 In 1776 the Spanish Captain Juan Callejas found this singular object and took it to Buenos Aires. Some thirty years later, Colonel Beresford, who led the first of the two full-scale “English Invasions” of Buenos Aires in 1806 allegedly took the lead plate to London after his defeat. See Goebel, *op.cit.supra* note 9 at 410

14 Case concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso v. Mali), ICJ judgment 22 December 1986

Bilateral treaties, mainly the Treaty of Madrid (1670)¹⁵, the Treaty of Utrecht (1713) and the Treaty of Nootka Sound (1790)¹⁶, negotiated and signed between Britain and Spain in the context of European conflicts, distributed areas of power and influence of Madrid and London in relation to their colonial possessions in the Americas. According to these treaties, never contested by Britain, both coasts of North America were a sphere of power and influence of the United Kingdom while conversely, both coasts of South America were a sphere of power and influence of the Kingdom of Spain.

Can Britain invoke prescriptive acquisition? Certainly not. In international law, prescriptive acquisition requires the fulfillment of certain basic requirements such as pacific, public and continuous occupation. Buenos Aires formally protested the British occupation by a diplomatic note presented to Mr. Parish, the British Consul in Buenos Aires at the time, exactly 13 days after the occupation took place, on January 16th, 1833. The lack of awareness of Mr. Parish of the situation proves that the Argentine reaction was almost instantaneous. Argentina has protested British illegal occupation periodically and consistently ever since. That is why Britain has seldom invoked prescriptive acquisition. Furthermore, the United Nations General Assembly resolution 2065 (XX), explicitly recognizes the existence of a sovereignty dispute between Argentina and the UK over the Malvinas Islands, nullifying the argument of prescriptive acquisition or adverse possession.

Can Britain invoke “conquest” since acquisition of territories by force was not forbidden in 1833? To correctly answer this essential question, we must first determine, according to the rules of international law in force in the mid XIX century (intertemporal law), what the legal requirements for conquest were. There are two situations: the first one is partial territorial annexation. It needed to be ratified by a peace treaty; the second one is total annexation. Neither of the two hypotheses did occur: Firstly, Argentina did not sign a peace treaty with the then British Empire. On the contrary, it presented diplomatic notes of protest at regular intervals, never consenting to the illegal occupation of its territory. Secondly, Argentina continued to exist as an independent, sovereign State maintaining full diplomatic relations with the UK.

And lastly, can it be alleged that the 1982 “South Atlantic Conflict” solved the dispute forever and that the only issues to be discussed are practical ones, to “normalize” relations between the islands and continental Argentina? Not at all. The United Nations Resolution 37/9 adopted in November 1982, just five months after the end of the war, is crystal clear on the subject: it calls upon Argentina and the UK to

15 This treaty, also known as the American Treaty, was an extension of the Peace Treaty of 1667 which had terminated the war between England and Spain. It confirmed the Spanish recognition of the English colonies in North America. However, as a counterpart of this recognition, Article 8 thereof provided that the subjects of the British Crown shall not navigate nor engage in commerce in ports and places held by the Catholic King and vice versa.

16 An additional article clearly states: “*It is further agreed with respect to the eastern and western coasts of South America and the islands adjacent, that the respective subjects shall no form in the future any establishment on the parts of the same coast and of the islands adjacent already occupied by Spain...*”. Spain had effective occupation of the islands since 1767.

solve the “sovereignty dispute” peacefully. It means that the war did not put an end to the controversy, even less, settle it. The resolution is fully consistent with article 2:4 of the UN Charter, considered a peremptory norm of international law, which prohibits the acquisition of territories by force and article 2:3 which establishes the obligation for Member States of peaceful settlement of international disputes.

Malvinas as a self-determination case

In order to properly discuss this issue, we must adequately interpret the two main United Nation General Assembly resolutions on decolonization: the Resolution 1514 (XV) which proclaims the right of all peoples to free themselves from colonial rule and Resolution 1541 (XV), which defines the “subject” of the right of self-determination and how to implement that right. Both resolutions were adopted by the General Assembly in December 1960 and became norms of customary international law.

1. - Resolution 1514 (XV)

Considered the “Charter of Decolonization”, it proclaims the need to end colonialism in all its forms and manifestations. It defines external self-determination as the right of colonial peoples to freely determine their political status and to freely pursue their economic, social and economic development. In another words, it is the right of a “people” to freely choose the sovereignty under which they wish to live. But the right of self-determination, like every right, is not an absolute one. It does have limits. The limit is the territorial integrity of existing States, which means that “any attempt aimed at the partial or total disruption of the unity and territorial integrity of a country is incompatible with the purposes and principles of the Charter of the United Nations”¹⁷. We must recall once more that Great Britain recognized Argentina’s independence in 1825 without making any reservation concerning the sovereignty of the Malvinas Islands.

2. - Resolution 1541 (XV)

It defines the “subject” of the right of self-determination, indirectly through the definition of “non-self-governing territories” incorporated in Chapter XI of the UN Charter. It contains a geographical element and a human one. The “non-self-governing territory” must be geographically separated from the metropolis and its population must be differentiated from the “colonizers”. It must be ethnically and/or culturally distinct from the Administering Power. And here comes into play the vital concept of “people” since not every “population” constitutes a “people” in the sense of international law. Only a “people” in the sense of international law, is entitled to the right of self-determination. There are here three important elements

¹⁷ A/RES/1514/XV op. par. 6°

to take into account regarding the definition of “peoples” who can enjoy the right of self-determination:

Firstly, a shared identity, that is to say, a common ethnicity, religion, and language among other traits. Additional elements may be inter alia, of an administrative, political, juridical, economic or historical nature. Secondly, there must be a difference between the “colonizer” the “settler population” and the “colonized population”, the “indigenous population”. And thirdly, do every “people” have the right of self-determination? Resolution 1514 (XV) is very clear in that respect: only the peoples subjected to alien subjugation, domination or exploitation have the right of self-determination.¹⁸

Legal assessment

Contrary to what is generally believed, “decolonization” and “self-determination” are not synonymous. In effect, not all cases of “decolonization” are settled by the application of the principle of “self-determination”. One such case is Malvinas, where the General Assembly in Resolution 2065 (XX) has recognized the existence of a “sovereignty dispute” between Argentina and the United Kingdom. The right of self-determination, when it applies, can be implemented through three options, enunciated by Resolution 1541 (XV): independence (the majority option), free association with an independent State (Puerto Rico) or integration with an independent State (French Antilles).

In the Malvinas case, we cannot distinguish between “colonizer” and “colonized”. There is no “native” population as such. It is an “imported”, population “transplanted” from Britain in the mid to late XIX century. It is mainly a population of “settlers”. Only 44 % of the 3.000 inhabitants of the Islands were born in the islands. Moreover, it’s an “artificial” population, in the sense that no foreigner can acquire land or reside legally in the Islands without the express approval of the Governor General appointed directly by the Crown¹⁹. The status of “Falklander” can only be granted by the Governor. Argentines cannot legally reside or buy property in the Islands. It is interesting to note that in 1982, the UK Permanent Representative at the UN affirmed that “the British people of the Islands has lived peacefully in British territory for a century and a half”²⁰. Moreover, in the 2001 census, it is asserted that: “the inherent British nature of the Islands remains practically unaltered.”²¹ In the census of 2012 and 2021 however, with the aim of concealing that the majority of the population is of British origin, a new question is included in the census “national identity”.

18 A/RES/1514/XV op. par. 1°

19 Of all the 14 “British Overseas Territories” (BOT), Malvinas is the only one where the Governor is not elected. The 14 BOT are inhabited by over 300.000 citizens and cover a combined area seven times that of the UK

20 United Nations doc S/PV 2360, May 21st, 1982, p.10, par.102

21 Malvinas Islands census of 2001, abridged report.

In the 2021 census, 54 % of the residents identified themselves as “Falklanders”²². This is a clear attempt by the islanders to create a “differentiated identity” not only from Argentina but fundamentally, from Britain in order to claim the right to self-determination. Though the census goes at great lengths to demonstrate that 71 different nationalities live in the Islands, it has no other option but to admit that the predominantly foreign nationality is British. On top of that, only 1530 persons were born in the islands, the equivalent of 44.6% of the total population. Besides, all of them, since 1983, have been considered full British citizens.

As we see from Resolution 1514 (XV), the element of “discrimination”, of “subjugation” is of the essence. There are no such elements in the Malvinas case. Moreover, since 1983, as we have just said, the islanders are British citizens. So, we conclude that Malvinas is a case of a “colonized territory” rather than a “colonized people”. The United Nations Resolution 2065 (XX) settles the issue. It clearly characterizes the “Malvinas Question” as a special colonial case where the principle of self-determination does not apply because there is an underlying sovereignty dispute between the UK and Argentina that must be solved by the two countries taking into account the “interests” of the population. Here there are some key elements that, taken together, clearly exclude the application of the principle of self-determination: a) “sovereignty” dispute; b) peaceful solution of the dispute by the two Parties to it, namely and exclusively, the UK and Argentina (therefore there are no three parties: Argentina, the UK and the islanders)²³; c) the controversy must be solved taking into account the “interests” of their islanders but not their “wishes”. The latter word is synonymous of self-determination in international law. To support this statement, it must be emphasized that none of the 10 resolutions adopted by the General Assembly or over the 40 resolutions adopted by the Special Committee on Decolonization specifically on the “Malvinas Question”, incorporate the principle of self-determination. Moreover, two attempts by Britain to introduce amendments in 1985 to include the principle of self-determination in the General Assembly resolutions were rejected by vast majorities.

Negotiations between 1966 and 1982

After the adoption of Resolution 2065 (XX) in December 1965, a fruitful and intense period of negotiations started between Argentina and the United Kingdom over the substance of the issue: that is the sovereignty over the Islands. And this marks a very important difference with the negotiations that have been taking place from 1990 onwards, when full diplomatic relations were reestablished after the armed conflict of 1982. The latter deal with practical issues such as fisheries conservation, oil

²² Op.cit Note 3

²³ The fact that in the bilateral meetings between Argentina and the UK, representatives of the islanders participate, it does not mean that there are three parties to the negotiations. They participate exclusively as members of the United Kingdom delegation.

exploration and exploitation and communications between continental Argentina and the Islands, etc. but the issue of sovereignty was seldom addressed due to the systematic refusal of the United Kingdom, despite Argentina's best good faith efforts and the repeated calls from the international community.

1. - The "lease back": In 1968 Argentina and Britain initialized (not signed) a Memorandum of Understanding (MOU) according to which, London as a "final solution" to the question of sovereignty recognized the Argentine title to the territory in exchange for a transitional period to be agreed upon, of British administration as a guarantee that the islanders' "way of life" would be preserved. At the end of the mentioned period, Argentina would exercise full sovereignty. It was a short term "lease back", based on the distinction between "legal title" to a territory and the "exercise of sovereign powers" over a territory. Once the Argentine titles to the territory were recognized by Britain, Argentina, as sovereign, would then lease the territory to the UK for a fixed period of time. Once that period was concluded, Argentina would have both the title to the territory and the exercise of sovereign powers over it. When the news of the Memorandum became known to the islanders and particularly to the "Falkland Islands Company" (FIC), the colonial style company which owned 90% of the land until 1983 and was the only source of private employment in the islands, the MOU collapsed. The powerful FIC lobbying in London was quickly activated and, in the end, Westminster did not approve the agreement. It was a lost opportunity.
2. - The condominium: In 1974, London proposed an Anglo-Argentine condominium. The idea was received positively by the Argentine Government. A counter proposal was swiftly presented by Argentina in order to discuss and seek a negotiated solution. Buenos Aires offered the alternative of a "joint administration" instead of "shared sovereignty", and for that purpose, it took the main points of the British proposal, namely two flags, passports, administration, legal system and complemented it with other important issues which had not been included, such as nationality, languages, currency, et al. In the end, for different reasons, the proposal failed.
3. - Long term leaseback: In 1980, during the Thatcher Administration, the idea of a long-term lease back was floated but it encountered strong resistance from the Islanders who were informally sounded on the idea. For the population, the only acceptable option was the freezing of the sovereignty dispute. Consequently, the UK abandoned any proposals on lease-back.²⁴

The war broke out on April 2nd, 1982. A ceasefire agreement was signed on June 14th, 1982. During those long 74 days, mediation efforts firstly led by US Secretary State Alexander Haig, then Peruvian President Fernando Belaunde Terry and finally by United Nations Secretary General Javier Perez de Cuellar, did not bear fruit.

24 For a detailed account of the negotiations during this very interesting period, see: "The diplomatic negotiations over the Malvinas Question" https://www.argentina.gob.ar/sites/default/files/2023/malvinas_negotiations_1966-1982_pdf

The substantive differences between the Parties concerning the future status of the Islands could not be bridged. The sinking of the “Crucero General Belgrano” on May 2nd, 1982, outside the self-proclaimed British 200 nautical miles exclusion zone around the Islands, annihilated any chance of a ceasefire and of a transitional arrangement. Britain commenced its final and massive attack on 21 May 1982.

Negotiations during and after the 1990’s

The eight years of non-diplomatic relations were only interrupted by a failed meeting in Berne in 1983, where the positions of the Parties were far apart.

The “Madrid Joint Statement” of 19 October 1989 (Madrid I), which reestablished consular relations, was followed on 15 February 1990 by the second “Joint Statement” (Madrid II) which reestablished full diplomatic relations between London and Buenos Aires and launched a new negotiation dynamic.

The main initial aim was to gradually recover confidence and trust between Argentina and Britain, including the islanders. Consequently, a series of confidence building measures were agreed upon. Argentina’s ultimate aim was to gradually restart the sovereignty discussions interrupted by the war in 1982.

The “Madrid Agreements” established the “sovereignty formula”, informally called the “sovereignty umbrella”, according to which any understandings reached between the Parties, on practical issues, such as air links, fisheries conservation; oil exploration, demining, etc., do not imply any change on the respective positions of either Argentina or the UK over the sovereignty of the Islands or of their respective maritime surrounding areas.²⁵ The formula is also important for two other reasons: it is the first time after the end of the war, that the UK explicitly recognizes the existence of a sovereignty dispute and London also admits that the dispute encompass not only Malvinas Islands but also South Georgia Islands, South Sandwich Islands and the surrounding maritime areas, which at the time of the adoption of Resolution 2065 (XX), were Malvinas’s dependencies.

In “Madrid I” the two governments noted that all hostilities between them had ceased. It was a *de facto* ceasefire since there had not been a formal declaration

25 See Joint Statement 19 October 1989: “Both Governments agree that:

Nothing in the conduct or content of the present meeting or of any similar subsequent meetings shall be interpreted as:
“A change in the position of the United Kingdom with regard to the sovereignty or territorial and maritime jurisdiction over the Falkland Islands (Malvinas), South Georgia and the South Sandwich Islands and the surrounding maritime areas;
A change in the position of the Argentine Republic with regard to the sovereignty or territorial and maritime jurisdiction over the Malvinas Islands (Falkland), South Georgia and South Sandwich Islands and the surrounding maritime areas
No act or activity carried out by the United Kingdom, the Argentine Republic or third parties as a consequence and implementation of anything agreed to in the present meeting or in any similar subsequent meetings shall constitute a basis for affirming, supporting, or denying the position of the United Kingdom or the Argentine Republic regarding the sovereignty or territorial and maritime jurisdiction over the Falkland Islands (Malvinas), South Georgia and the South Sandwich Islands and the surrounding maritime areas”

of war and more importantly, both countries undertook not to pursue any claim against each other in respect of loss or damage arising from hostilities. They renounced to claim war damages. In the Joint Statement agreed on 15 February 1990 ("Madrid II"), full diplomatic relations were reestablished, and the UK lifted the 200 miles exclusion military zone imposed during the armed conflict. A number of confidence building measures were also agreed and implemented through four annexes²⁶.

As a result of the "Madrid Agreements", a "Joint Declaration on Fisheries Conservation" (1990), a "Joint Declaration on Cooperation over offshore activities in the Southwest Atlantic" (1995), a "Joint Declaration on Communications" (1999) between the islands and continental Argentina and a "Joint Declaration on Private flights" (2001) were agreed among others. The "Joint Declaration" of 1995 was denounced by Argentina in 2007 due to Britain's unilateral granting of oil exploration licenses in violation of the understanding reached in 1995. The rest of the joint declarations are in force.

In 2016 Argentina and the UK signed an agreement, called the "Humanitarian Project Plan", entrusting the International Committee of the Red Cross (ICRC) with the forensic identification of the Argentine soldiers buried in the Darwin Cemetery unidentified. The families of the Argentine soldiers identified through this process were subsequently able to visit and name their relatives' graves. It was the first substantive agreement signed with Britain concerning the Islands in 15 years. It had exclusively humanitarian purposes. It was considered by the Red Cross as a "leading case" of cooperation between the two Parties despite the ongoing dispute over the territory. The event was widely and positively reflected in the international press.

A new stage in the negotiations started then after long eight years of diplomatic silence. But there is a fundamental difference between the negotiations carried out before and after 1982: during the first period, the negotiations dealt with the substance of the issue, that is to say, the sovereignty dispute. After the war, the negotiations focused mainly but not exclusively, on practical issues, in order to restore peace and normality in the Southwest Atlantic, postponing for a certain period of time, the principal discussion: the sovereignty over the Islands. For Argentina, this transition deemed essential for confidence building after the war, was always conceived as means to achieve an end: to restart, when the time was ripe, the discussion on sovereignty. However, Britain seemed (and seems) comfortable with the status quo. London conditions any discussion on sovereignty to this day to the consent of the Islanders. The Foreign Office does not reject any discussion on sovereignty flatly, but quite smartly, argues that it will only do so, when and if the Islanders wish so. This line of thought is dangerous because it purports to introduce a third party with a veto power in a dispute which has been defined by all United Nations resolutions as a bilateral one.

26 See Joint Statement of 15 February 1990: Annex I Interim Reciprocal Information and Consultation System; Annex 2 Safety Measures for Naval and Air Units when operating in proximity; Annex III Maritime and Air Search Rescue and Annex IV Safety of Navigation.

Possible alternatives

We will briefly refer now to some possible alternatives. Some of them imply a definitive solution to the sovereignty dispute while others are transitional arrangements.

“Lease back” for a pre- established period, as discussed in the seventies. Hong Kong is valid and useful model. In accordance with the Joint Declaration of the Governments of the United Kingdom and the People’s Republic of China on the “Question of Hong Kong”, the latter recovered full sovereignty over the territory on 1 July 1997 and created an “Administrative Special Region” with a high degree of autonomy, except for defense and foreign relations. China assumed the obligation to maintain Hong Kong agreed status for 50 years.²⁷ In the case of Malvinas, the status of the British military base at Mount Pleasant must be addressed.

The “condominium” is the exception to the rule according to which two or more sovereignties cannot coexist over the same territory. In the case of Malvinas, it will imply accepting the sovereign titles alleged by Britain. For this reason, we are of the opinion that a “Joint Administration” while negotiating sovereignty is a better option. This is an example of a transitional arrangement.

“Free Associated State”: the best example is Puerto Rico. Argentina would retain control of defense and foreign affairs while the islanders would enjoy an ample degree of autonomy. This is not an alternative in the case of Malvinas because the “Free-Associated State” is one of the options available under resolution 1541 (XV) for the exercise of self - determination. It would recognize the Islanders as a “people” with the right to self-determination. Besides, the option is not final. In the case of Puerto Rico, several referenda have been taking place since 1952. In the case of Malvinas, there is the risk of independence or free association with Britain.

Interim United Nations Administration: was an option discussed during the 1982 War to allow more time for negotiations, but nowadays is no longer valid. The situation on the ground is different.

A regime of protection of minorities with international safeguards: It has two requirements: the granting of special rights to the minority and the establishment of an international procedure in case of violations. It will mean a larger degree of autonomy than the one enjoyed presently by Argentine provinces within our federal republican system. We may call it “autonomy plus”.

Aland Island solution: The Aland Islands were, along with Finland, a part of the Kingdom of Sweden but became part of the Grand Duchy of Finland in 1809 when

27 During the XIX century the British Empire signed three treaties with Imperial China in relation to Hong Kong: a) Treaty of Nanking (1842) according to which the island of Hong Kong was transferred to Britain perpetually, b) Treaty of Pekin (1860) the southern part of the peninsula of Kowloon and Stonecutters Island were also transferred perpetually, c) Convention of 1898: the so called “New Territories” which make for 98% of the total area, were transferred to London for 99 years, starting on 1 July 1898 for free.

Sweden was forced to relinquish Finland and the Aland Islands to the Russian Empire. In 1917, when Finland gained its independence, the representatives of the Aland's municipalities sought reunion with Sweden, but Finland refused. In 1921 the League of Nations granted Finland sovereignty over the Islands but was placed under the obligation to guarantee to the population of the islands their Swedish culture, language, local customs and the system of self-government.²⁸

Conclusions

1. - The "Malvinas Question" is essentially a sovereignty dispute in a colonial context. Therefore, the resolution of the issue of sovereignty must necessarily and inevitably precede any discussion regarding the rights of the Islanders because it calls into question the legitimacy of the British presence itself on the Islands. It is also important to bear in mind that Argentina's claim is not based on the proximity of the Islands to Argentina, but on title. Argentina has consistently demonstrated to have the best titles to the Islands. This is an argument that is strong enough for the inapplicability of self-determination. British titles are defective, therefore, any claim by or on behalf of the Islanders to self-determination is incapable of displacing Argentine's sovereignty arguments²⁹.
2. - One of aspects to remark is that the dispute has remained alive, and it gained intensity especially after the adoption of resolution 2065 (XV). For Argentina, the "Malvinas Question" is a State policy independent of the political party in power. All Argentine democratic governments, naturally with varied approaches and tactics, have been consistent in urging for a negotiated solution to the sovereignty dispute, putting a special emphasis on the "interests" of the population.
3. - The islanders do not constitute a "people" in the sense and with the consequences that such a category has in international law. They are not an "indigenous population". Therefore, the referendum that was carried out in the Islands in 2013 is null and void and not opposable to Argentina for the following reasons: according to the UN Charter, Malvinas is one of the 17 "non-self- governing territories" undergoing the process of decolonization. Any such referendum must be organized under the auspices of the Committee on Decolonization and supervised by UN observers. None of that happened. Besides, the exercise of the right of self-determination, by definition, as set out in resolution 1541 (XV) implies options, choices. In the case of this referendum,

28 For a detailed analysis of definitive solutions and transitional arrangements, See Kohen, M: "*Alternativas para la solución del conflicto por las Islas Malvinas*", Revista de Estudios Internacionales, Vol. 7, N° 4, Octubre-Diciembre 1986, pp. 1145-1163

29 See Trinidad, J: "*Self- Determination in disputed colonial territories*", Cambridge Studies in International and Comparative Law, 2019, pp. 133-156.

there was only one question: "Do you wish the Falkland Islands to retain their current political status as an Overseas Territory of the United Kingdom? YES or NO".³⁰ The way the question was drafted points to two key aspects of the referendum. First, Argentina is clearly targeted as the "factor" that made the referendum necessary. Secondly, the promoters of the referendum seem to have no doubt about the outcome. What is at stake is merely the maintenance of the status quo. The result was 99.8% in favor of remaining a "British Overseas Territory".³¹ For all these reasons, the results are not opposable to Argentina and have not been taken into account by the Decolonization Committee, as it is clear from the resolution adopted by consensus on 18 June 2024, urging Argentina and the United Kingdom to resume negotiations on the "sovereignty dispute"

4. - The peculiar nature of this colonial case must be clearly exposed in the international fora, and careful attention should be given to the recent tendency of the Islanders to present themselves as having a "differentiated identity" as reflected in the census of 2012 and 2021. Along the same lines, the increasing lobby being exercised by the Islanders through "public diplomacy" dealing directly with foreign officials in the United States, Canada and Trinidad & Tobago among other countries, is also a matter of concern. In the same context, in the last 20 years, there has been a growing tendency by Britain to delegate competences in key areas such as the granting of fishing and oil exploration licenses, and civil aviation administration in the "local government", in contrast to the situation before the war where most of the jurisdictional competences remained in the hands of the colonial authorities.
5. - Considering the wording of the Special Committee on Decolonization resolutions on the Malvinas Question "a special and particular case of decolonization", the negotiation strategy must follow two simultaneous tracks mutually complementary and reinforcing: a multilateral one and a bilateral one.
6. - The Malvinas Question is one of the few sovereignty disputes arising out of the XIX century which is still debated annually at the United Nations, the Organization of American States (at the level of Foreign Ministers), the G-77 + China and other relevant international fora.
7. - The United Nations General Assembly has adopted 10 specific resolutions on the Malvinas Question, while the Special Committee on Decolonization has adopted over 40 resolutions calling both Parties for the peaceful settlement of the sovereignty dispute. We will recall four of them.

30 See Falkland Island Executive Council of 21 November 2012.

31 The results are: a) Ballots paper issued: 1522, b) votes cast at the referendum: 1518, c) rejected ballots papers: 1, d) valid ballots papers 1517, d) turnout at the referendum 92%, e) "Yes" votes cast: 1513 (99.8%), f) "No" votes cast: 3 (0.2%). For a complete analysis of the Referendum, See Fourches, M: "*Self-determination, sovereignty disputes and dependent territories: An analysis of the 2013 referendum in the Falkland Islands*", Archive ouverte HAL.

- 7.1. The adoption of resolution 2065 (XX) in December 1965³², was instrumental in launching the substantive negotiation process that took place from 1966 to 1982. It provided, as stated above, the essential legal framework for the diplomatic negotiations.
- 7.2. At Argentina's initiative, the General Assembly declared in 1973 through resolution 3160 (XXVIII) "the need to accelerate the negotiations between the Governments of Argentina and the United Kingdom ...called for in General Assembly resolution 2065 (XX) in order to arrive at a peaceful solution of the conflict of sovereignty between them..."³³.
- 7.3. Another important resolution was adopted by the General Assembly in December 1976. Resolution 31/49 calls upon the Parties to refrain from taking unilateral actions that preclude the outcome of the dispute. This is of particular relevance in relation to the exploration and exploitation of natural resources, in particular due to the granting of illegal fishing and oil exploration licenses by the local authorities" in the Islands³⁴. The Southwest Atlantic is the largest remaining fishing ground for "illex squid" in the world. The so called "Falkland Island Conservation Zone" (FICZ) together with the "Falkland Island Outer Conservation Zone" (FOCZ), extending to 200 nautical miles around the Islands, are obviously not recognized by Argentina, and have been duly protested. The policy adopted by the local "government" to grant long term fishing licenses (25 years) is contrary to resolution 31/49. Revenues from fisheries amount for approximately 45% of the Islands budget.
- 7.4. Finally, Resolution 37/9 adopted by the General Assembly in November 1982, five months after the end of the South Atlantic conflict, is important for two issues in particular.

In the first place, operative paragraph 1° requests both Governments "to resume negotiations in order to find as soon as possible a peaceful solution to the sovereignty dispute relating to the Question of the Falkland Islands (Malvinas)", which clearly means that the war neither put end to the sovereignty dispute nor even less solved it. The word "resume" is important, because it means that there were negotiations before 1982.

In the second place and equally important, operative paragraph 2° "requests the Secretary-General on the basis of the present resolution, to undertake a renewed mission of good offices in order to assist the Parties in complying with the request made in paragraph 1 above (settle the sovereignty dispute) and take the necessary

32 Resolutions 2065 (XV) and 3160 (XXVIII) were the only two General Assembly resolutions that the UK did not vote against but abstained.

33 See A/RES/3160/XXVIII

34 Paragraph operative 4° of Resolution 31/49 "calls upon the Parties to refrain from taking decisions that would imply introducing unilateral modifications in the situation while the islands are going through the process (of decolonization)"

steps to that end”.³⁵ This mission could not materialize due to British refusal.

As we have already mentioned, multilateral diplomacy will not solve the issue, but it gives it the proper legal framework and keep a XIX century dispute alive on the international agenda, which is relevant for the success of bilateral negotiations.

8. - On the bilateral front, Argentina must persist and insist on resuming sovereignty negotiations as called upon by the UN resolutions, as all Argentine democratic governments have done since 1983. It will take time, a concerted effort and a systematic and consistent approach. Argentina must prove that it is a trustable partner, and consequently, that the future of the Islands lie with continental Argentina rather than with a faraway Power. Confidence-building measures and a serious strategy of rapprochement with the Islanders are part of it. In principle, all “practical” issues under the “sovereignty formula” can and should be included in the negotiations: fisheries conservation, oil exploration and even exploitation, with appropriate safeguards and agreed areas of application. Communications and closer links with continental Argentina should be encouraged, as in the seventies, but at the same time, no issues should be excluded: that is a comprehensive and bona fide discussion on the sovereignty dispute. This is a sine qua non condition. Argentina must not cave in to the British demand to discuss all issues, excluding sovereignty.
9. - Any viable solution must include a proper and mutually agreed scheme of international safeguards to preserve the “interests” and the “way of life” of the Islanders in compliance with General Assembly Resolution 2065 (XX) and Argentina’s own Constitution.
10. - The Aland Island or Hong Kong models, among others, might well be revisited. A return to the status quo ante, though desirable, may prove objectively difficult due to the developments in the Islands since 1982. Transitional arrangements should be discussed constructively at the negotiating table. A building blocks strategy may be useful to generate mutual trust, but the final purpose of the negotiations should be, as prescribed in Argentina’s Constitution, the full recovery of our sovereignty over the Malvinas Islands, South Sandwich and South Georgia Islands and the surrounding maritime spaces³⁶.

35 See A/RES/37/9

36 Temporal Clause 1: “The Argentine Nation ratifies its legitimate and non-prescribing sovereignty over the Malvinas, Georgias del Sur and Sandwich del Sur Islands and over the corresponding maritime and insular zones, as they are an integral part of the national territory. The recovery of said territories and the full exercise of sovereignty, respectful of the way of life of the inhabitants and according to the principles of international law, are a permanent and unrelinquished goal of the Argentine people”

BIBLIOGRAPHY

1. Dolzer, R: "The territorial status of the Falkland Islands (Malvinas), Oceana Publications, New York, 1992
2. Gonzalez, M: "La Génesis del enfrentamiento por las Islas Malvinas: El proceso de Descolonización y las Negociaciones Fallidas de 1964-1968", Lajouane, Buenos Aires, 2015
3. Hope, A: "Sovereignty and Decolonization of the Malvinas (Falkland Islands), Boston College International & Comparative Law Review, Vol. VI. No 2
4. Kohen, M: "Alternativas para la solución del conflicto por las Islas Malvinas", Revista Estudios Internacionales, Vol.7 Nro. 4, Octubre-Diciembre 1986
5. Ministry of Foreign Affairs of Argentina, "The Diplomatic negotiations over the Malvinas Question (1966-1982)
6. Trinidad, J: "Self-Determinatin in disputed Colonial Territories", Cambridge University Press,2018

Dr. Mukund V. Narvenkar

School of International and Area Studies
Goa University

CONTACT: dattesh79@unigoa.ac.in

SAFEGUARDING INDIAS MARITIME SECURITY: CHALLENGES AND STRATEGIES

Abstract: India's maritime security is not merely a national concern; it holds significant global implications owing to its extensive coastline, strategic geographical location, and burgeoning economic and geopolitical interests. The Indian Ocean, often called the "Indian Ocean Rim", due to the multitude of nations it borders, serves as a vital conduit for international trade, energy transportation, and geopolitical maneuvering. In this dynamic maritime theater, India's role emerges as pivotal, shaping and being shaped by a complex interplay of economic aspirations, security imperatives, and geopolitical dynamics. This research paper delves into the multifaceted dimensions of India's maritime security, analyzing its challenges to India's maritime security and the strategies employed to address them in the Maritime domain of India in the Indian Ocean region.

Keywords: MARITIME SECURITY, INDIAN OCEAN, GEOPOLITICS, GEO-STRATEGY, MARITIME PIRACY

Introduction

India's maritime security has garnered substantial attention in its foreign policy discourse in light of the evolving geo-strategic landscape in the Indo-Pacific region. This heightened focus stems from several key factors: Firstly, the rapid ascent of China as a significant global power, particularly in maritime affairs, has prompted India to reassess its maritime security posture. China's assertiveness in maritime territories and expanding naval capabilities have raised concerns regarding its security interests for India. Secondly, the importance of sea lines of communication (SLOCs) must be balanced for India, given its heavy reliance on maritime trade. 90% of India's trade by volume and 90 % of our oil imports occur through sea (Ministry of External Affairs, 2015). Safeguarding these vital routes is imperative for India's economic sustenance and energy security. Furthermore, the Indo-Pacific region has witnessed a surge in strategic rivalries and competition among major powers. This dynamic, driven by geopolitical interests and security concerns, underscores the need for India to bolster its maritime security capabilities to navigate this complex landscape effectively. Moreover, China's "String of Pearls" strategy, establishing strategic ports and infrastructure through its BRI across the Indian Ocean region, directly challenges India's maritime security (Ashraf, 2017). This encirclement strategy compels India to enhance its maritime capabilities and forge strategic partnerships to counterbalance China's expanding influence. Lastly, the strategic significance of the Indian Ocean cannot be overstated, as it serves as a critical conduit for global trade and commerce. Recognizing this, India seeks to play a pivotal role in shaping its security architecture and safeguarding its interests while promoting stability and cooperation among regional stakeholders.

Further, after the 26/11 terror attack in Mumbai, India took several significant initiatives to strengthen its maritime security. Firstly, it established the Information Management and Analysis Centre (IMAC), the National Maritime Domain Awareness, to enhance its monitoring and tracking capabilities of maritime activities within its waters. Secondly, India intensified its coastal security mechanisms by enhancing coordination among various agencies responsible for maritime security, including the Indian Navy, Coast Guard, Marine Police, and intelligence agencies. Thirdly, Investments in coastal infrastructure development have been significant, notably through initiatives like the Coastal Security Scheme (CSS). CSS Phase I received 495 crore INR, while Phase II secured 1579 crore INR (FICCI, 2017). The Coastal Surveillance Network (CSN) is another key project implemented in two phases. In CSN Phase I, remote static sensors were installed at 46 locations across India, costing ₹1814.32 crore in 2020 (Levina, 2022). Phase II aims to enhance coverage by adding 38 stations to the radar network, with an allocated budget of 800 crore (ET Online, 2018). Furthermore, the Government of India (GoI) initiated a scheme for issuing biometric identity (ID) cards to coastal fishermen, with a total expenditure of 72 crore INR (FICCI, 2017).

Fourthly, India engaged in bilateral and multilateral cooperation with other countries and international organizations to combat maritime threats such as piracy, terrorism, and smuggling. This involved joint patrols, exercises, and information-sharing initiatives to enhance maritime security. Fifthly, India focused on capacity building of its maritime security forces through training programs, acquisition of advanced technology and equipment, and strengthening maritime infrastructure. These initiatives have significantly impacted the exclusive economic zones in the Indian Ocean region at regional and global strategic levels. Furthermore, they have amplified India's geo-strategic significance, contributing to its regional economic and strategic interests.

Thus, in this context, India's heightened focus on maritime security in its foreign policy lexicon is a response to the multifaceted challenges posed by China's rise, the imperative to protect vital sea routes, increasing strategic rivalries, and the need to assert its influence in shaping the security dynamics of the Indo-Pacific region. Therefore, this research paper will analyze India's maritime challenges and the strategies employed to address them in India's maritime domain in the Indian Ocean region.

Challenges to India's Maritime Security

Traditional security threats to India's maritime security encompass various challenges that have persisted over time and continue to pose significant risks to the nation's coastal and maritime interests. These threats primarily stem from geopolitical rivalries, Maritime Piracy, and terrorism.

Geopolitical Rivalry

Geopolitical rivalry in the Indian Ocean constitutes a significant concern for India's maritime security. Historically, India's strategic position within the region has imposed upon it the role of being a net security provider, fostering stability and safeguarding interests. However, this responsibility has proven to be a double-edged sword, as it entails confronting both known and unforeseen challenges. Consequently, the dynamics of the Indian Ocean's geopolitics, intertwined with India's maritime security interests, have engendered intense rivalry between New Delhi and external actors, notably China. Examining specific facets of this rivalry elucidates its profound implications for India's maritime security landscape.

First, the Indian Ocean serves as a pivotal geopolitical arena where major powers, including India, China, and the United States, alongside regional players, compete for influence and strategic dominance. This competition is notably exemplified by China's consistent presence in the Indian Ocean and its endeavors to bolster

strategic assets through initiatives like the maritime Silk Road, particularly focusing on small island states such as Sri Lanka, Maldives, Seychelles, and Mauritius. These developments were propelled by two factors: First, China faces considerable strategic disadvantages in the Indian Ocean; second, China has few dependable security relationships in the region (Brewster, 2014). These geopolitical dynamics are further underscored by the contest for access to vital sea lanes, control over maritime chokepoints, and establishment of naval bases, all of which directly impinge upon India's maritime security interests. A recent development of significance is the signing of a military assistance agreement between Maldives and China, which marks a notable milestone in their bilateral relationship. This development has significant implications for India's relationship with Maldives and its regional interests.

Second, the escalation of geopolitical rivalry in the Indian Ocean has increased naval presence and power projection among competing nations. Notably, the Chinese navy's expanding presence and operational capabilities in the Indian Ocean have raised concerns for New Delhi. Indian Navy Chief R Hari Kumar has stated that at any given time, there are typically 3-6 Chinese warships operating in the Indian Ocean Region, alongside 2-4 Chinese research vessels and fishing vessels (PTI, 2023). In response to this strategic landscape, India, as a significant regional power, is actively seeking to maintain a dominant naval posture to safeguard its maritime interests and counterbalance the influence of rival powers, particularly China. This involves fostering strategic partnerships with other resident powers such as France, the United States, and the United Kingdom (Baruah, 2019).

Third, the Infrastructure development and investment in the Indian Ocean region have fueled geopolitical rivalry, particularly as littoral states in the region often lack significant infrastructure and investment. Xi Jinping has capitalized upon this need through his flagship Belt and Road Initiative (BRI). For example, Chinese infrastructure investment in Sri Lanka totaled \$12.1 billion between 2006 and July 2019, equivalent to 14 percent of Sri Lanka's 2018 GDP (Wignaraja, Panditaratne, Kannangara, & Hundlani, 2020). Similarly, by 2018, the Maldives owed China \$3 billion, a significant sum given the island nation's annual economic output of \$4.9 billion (Mishra, 2024). These investments predominantly focus on maritime infrastructure, including ports, naval bases, and maritime surveillance systems.

From India's perspective, efforts have been made to modernize naval facilities and expand maritime domain awareness capabilities to counterbalance the rising influence of rival powers. This is evident through initiatives such as the Coastal Security Scheme, which has facilitated much-needed infrastructure development to bolster coastal police security. Under the Coastal Surveillance Radar System, a chain of Integrated Coastal Surveillance Systems (ICSS) has been commissioned, capable of detecting sub-20-meter boats such as county boats, dinghies, and fishing vessels in heavy sea clutter environments and all weather conditions (DRDO, n.d.). Additionally, the Information Management and Analysis Centre (IMAC), established after the 26/11 Mumbai terror attacks, serves as the nodal agency for

maritime information and monitoring. Efforts are underway to upgrade IMAC into the National Maritime Domain Awareness (NMDA) center.

Lastly, partnerships and alliances among like-minded nations in the Indian Ocean have intensified geopolitical rivalries while also bolstering their maritime security posture. A prime example of such cooperation is the quadrilateral partnership between India, the United States, Australia, and Japan (Kaura, 2020). This alliance underscores a collective response to the hegemonic rise of China and its disregard for the rule of law in the region. The emergence of China's military and economic prowess has cast a dark and ambitious shadow over the Indian Ocean region. Consequently, the security alliance formed by liberal democracies in the Indian Ocean serves as a strategic bloc to counter Chinese influence in the region. Moreover, it seeks to collectively address shared security challenges and uphold a rule-based maritime order.

Maritime Piracy

The International Maritime Bureau defines piracy as 'an act of boarding any vessel to commit theft or any other crime and with the intent or capability to use force in the furtherance of that act (ICC International Maritime Bureau, 1999). The definition encompasses a broad range of criminal activities, including theft and other crimes, committed through boarding any vessel. This comprehensive scope ensures that various forms of piracy, such as armed robbery, hijacking, and kidnapping, are covered under the definition.

In the Indian context, the recent enactment of the Anti-Maritime Piracy Bill (2019) in December 2022 underscores the continued emphasis on countering maritime piracy in the region, providing reassurance to shipowners and operators (International Chamber of Shipping, 2023). The Bill delineates piracy as any unlawful act of violence, detention, damage, or destruction perpetrated by any private ship's individual, crew, or passenger. Such acts qualify as piracy if committed against another ship, person, or property onboard a vessel, specifically on the high seas (Mandhani, 2022). Consequently, security threats stemming from maritime piracy remain of utmost concern to India's interests in the Indian Ocean region. Piracy significantly impacts India's trade routes, maritime commerce, energy security, and the integrity of its Exclusive Economic Zone (EEZ).

India's trade routes extend from the far east to the far west, traversing key chokepoints including Bab al-Mandab, the Strait of Hormuz, the Suez Canal, the Nine-degree Channel, the twelve-degree Canal, the Malacca Strait, and the Strait of Lombok. Notably, piracy activities are prevalent in Bab al-Mandab, Malacca, and Lombok Strait. Historically, the nexus between terrorist organizations like al-Shabab posed a significant threat to maritime trade, particularly along India's trade routes in the horns of Africa, the Gulf of Aden, and the east coast of Africa (Onuoha, 2010). In

response to this security risk, India deployed its naval task force for anti-piracy patrols in 2008, safely escorting 3,440 ships and over 25,000 seafarers since then (Bhushan, 2024). It is crucial to recognize that unchecked piracy and associated activities can disrupt vital trade routes in the Indian Ocean, impeding the flow of goods and energy resources essential to India's economy. Moreover, such disruptions can lead to increased shipping costs, delivery delays, and uncertainty in maritime trade.

The escalating piracy threat in the Indian Ocean imperils maritime commerce and the safety of vessels, including merchant ships and fishing boats. Recent incidents highlight a surge in piracy attacks, particularly in the Horn of Africa and Somali waters. Notably, the MV Abdullah, a Bangladesh-flagged bulk carrier, was seized off the coast of Somalia, with its 23-member crew taken hostage while en route from Maputo, Mozambique, to the United Arab Emirates with a cargo of 55,000 tonnes of coal (Aljazeera, 2024). To address this growing menace, the Indian Navy has deployed a substantial force, including ten warships, P-8I surveillance aircraft, Sea Guardian drones, and a significant personnel contingent, for anti-piracy and anti-drone operations in the Arabian Sea and adjacent areas, safeguarding both Indian and international cargo traffic (ANI, 2024). Further, escalating piracy incidents on commercial and merchant vessels has raised significant concerns for India's interests. Recent operations conducted by the Indian Navy in the Arabian Sea have resulted in the rescue of over 100 individuals, including 27 from Pakistan and 30 from Iran, in various anti-piracy efforts. Furthermore, the Indian Navy's engagement in anti-piracy operations, such as 'Operation Sankalp' and others, has successfully responded to 13 attack incidents, saving the lives of 110 individuals, comprising 45 Indians and 65 international citizens (ANI, 2024).

Moreover, in March 2024, following 100 days of anti-piracy operations east of the Red Sea, the Indian Navy handed over 35 Somali pirates to the Mumbai police. This occurred amidst a resurgence of piracy in the region after nearly a decade (Kaushik, 2024). The escalating piracy situation presents a formidable challenge and a significant concern for India. Furthermore, data from the Maritime Security Centre – Horn of Africa, the coordinating center for the European Union's anti-piracy operation EUNAVFOR, indicates more than 20 hijackings or attempted hijackings of ships in the Gulf of Aden and Somali Basin since November 2023 (Acharya and Obulutsa, 2024). Thus, the escalating piracy threat in the Indian Ocean poses significant challenges for maritime security and commerce, necessitating concerted efforts by stakeholders to address this issue effectively.

Terrorism

Terrorism poses a significant challenge to India's maritime security due to its vast coastline, crucial maritime infrastructure, and strategic interests at sea. Despite several security measures implemented after the 2008 Mumbai maritime terror attack, there is room for considerable improvement in strengthening the security

framework along the Indian coast. Nonetheless, persistent potential threats to India's maritime interests in the Indian Ocean stem from various contemporary factors. First, against the backdrop of contemporary geopolitical conflicts in and around India's neighborhood, the active involvement of non-state actors and terrorist groups has heightened concerns and exposed India to potential terrorist infiltration by sea (Pandya, 2020). This was notably demonstrated in December 2023 when Houthi rebels targeted an Israel-linked chemical tanker off the Indian coast. Such developments hold strategic significance for India's interests in the Indian Ocean, particularly in the Arabian Sea, as conflict zones in the Middle East (such as Israel-Gaza, Israel-Iran, and Yemen-Houthi Rebels) are witnessing militarization, impacting the Red Sea and Arabian Peninsula.

Second, India's vital maritime infrastructure, including ports, naval bases, offshore installations, commercial shipping lanes, and nuclear facilities, are prime targets for terrorist organizations aiming to disrupt economic activities and sow chaos. Additionally, these groups exploit maritime routes in gray areas for smuggling weapons, explosives, drugs, and personnel. The 26/11 Mumbai terror attack exemplifies this, as terrorists identified strategic targets and utilized lesser-guarded areas for their assault, highlighting the need to secure these assets along the coastline and address gaps in maritime security. Given the increasing threat of maritime terrorism and advancements in terrorist tactics and technologies, safeguarding these strategic assets is paramount. Third, transnational terrorist networks such as al-Qaeda and ISIS, along with their connections to other terrorist organizations in Pakistan, engage in proxy warfare and state-sponsored terrorism, posing a significant threat to India and its regional interests. These terrorist groups exploit loopholes in security setups and vulnerabilities in maritime security. Therefore, ensuring constant surveillance, employing technologies, and enhancing intelligence sharing and coordination among maritime agencies and stakeholders are crucial for addressing gaps in maritime security.

Strategic Initiatives and Partnerships

The turning point in India's maritime security within the Indian Ocean occurred immediately following the 26/11 terror attack in Mumbai. This incident exposed significant loopholes in India's maritime security apparatus. Subsequently, the Pradhan committee, tasked with investigating the shortcomings of Mumbai police in handling terror threats, provided crucial insights and recommendations to enhance coastal security. The committee's findings played a pivotal role in catalyzing systemic and infrastructural reforms in India's maritime security framework. Additionally, there have been strategic initiatives and partnerships in India's maritime domain. These are the policy changes implemented by the Indian government by establishing the Information and Management Analysis Center (IMAC) in 2014. This move aimed to enhance Maritime Domain Awareness

on a broader scale. Furthermore, these initiatives facilitated stronger strategic international cooperation in the Indian Ocean region.

Maritime Domain Awareness

In the wake of the tragic 26/11 Mumbai terror attacks, India was forced to confront the harsh reality of its vulnerability in the maritime domain. The brazen assault, which targeted one of India's most bustling metropolises and claimed numerous innocent lives, served as a wake-up call for the nation. It underscored the urgent need to bolster maritime security measures to prevent such heinous acts from recurring. Recognizing the imperative to enhance its maritime domain awareness (MDA), India embarked on a comprehensive overhaul of its policy and strategic framework (Baruah, 2016). The gravity of the loss of lives, coupled with the significant blow to its international image and the looming threat of future terror strikes, propelled India towards a proactive stance in safeguarding its maritime interests.

Central to this strategic shift was the implementation of multifaceted measures (Information sharing and surveillance and Coastal radar network and satellite monitoring) aimed at fortifying India's MDA capabilities across the vast expanse of the Indian Ocean. Information sharing emerged as a cornerstone of this approach, with India actively engaging in collaborative efforts with regional and international partners to exchange vital intelligence and enhance situational awareness. As part of its strategic policy focusing on information sharing and surveillance, India established the Information Management and Analysis Center (IMAC) as a pivotal component within the National Command Control Communications and Intelligence Network (NC3I Network). IMAC, a collaborative effort involving the Indian Navy, Coast Guard, and Bharat Electronics Ltd, was created to enhance coastal surveillance capabilities. Positioned as the nerve center of India's maritime security apparatus, IMAC is directly linked to 51 Naval and Coast Guard stations spread across the coastline and island territories (Indian Navy, 2015).

This initiative facilitated comprehensive surveillance and information dissemination across the Indian Ocean region, involving fifteen key agencies responsible for India's maritime security. These agencies encompass various sectors, including port trusts, the Directorate General of Shipping, the Directorate General of Lighthouse and Lightships, Fisheries (DADF), the Directorate General of Hydrocarbons, economic agencies, shipping and energy operators, intelligence agencies, the Indian Navy, Indian Coast Guard, state police, Border Security Force, Central Industrial Security Force, Customs and Immigration, and other branches of the Armed Forces (Indian Navy, 2015). Through integrating IMAC into the NC3I Network, India has achieved a streamlined approach to maritime security, fostering enhanced coordination and cooperation among diverse stakeholders. This centralized hub facilitates real-time data sharing, analysis, and decision-making, thereby bolstering India's ability to monitor and respond to maritime threats.

effectively in the Indian Ocean region.

To strengthen maritime safety and security cooperation within the Indo-Pacific region, the Government of India established the Information Fusion Centre - Indian Ocean Region (IFC-IOR) in Gurugram on December 22, 2018. This initiative aligns with India's vision of Security and Growth for All in the Region (SAGAR) (PIB, 2023). The IFC-IOR serves as a hub for collaborative efforts aimed at enhancing maritime safety and security in the Indian Ocean Region. It facilitates improved correlation of information, shortens information cycles, and provides timely inputs for effective decision-making. Moreover, the IFC-IOR hosts International Liaison Officers (ILOs) from partner nations, fostering greater international cooperation. To date, ILOs from 12 partner nations, including Australia, France, Italy, Japan, Maldives, Mauritius, Myanmar, Sri Lanka, Seychelles, Singapore, the United Kingdom, and the United States of America, have been hosted at the Centre (PIB, 2023).

Additionally, in the Western Indian Ocean, the Maritime Security Architecture is supported by the Indian Ocean Commission (IOC). This framework includes the Regional Maritime Information Fusion Centre (RMIFC), the Regional Operations Coordination Centre (RCOC), and the national centers of the seven signatory countries (Comoros, Djibouti, France, Kenya, Madagascar, Mauritius, and Seychelles) (The Hindu Bureau, 2023). These collaborative mechanisms aim to enhance regional maritime security and coordination efforts. This strategic policy overhaul underscored India's unwavering commitment to safeguarding its maritime interests and securing its shores against the ever-evolving threat landscape. By fostering greater collaboration, investing in cutting-edge technologies, and bolstering its surveillance infrastructure, India sought to establish itself as a proactive and vigilant guardian of maritime security in the region.

International Cooperation

India's strategic focus on the Indian Ocean isn't merely a national concern but a regional and global imperative. Through bilateral and multilateral cooperation, India is fortifying its maritime interests nuanced and comprehensively. At the heart of India's bilateral strategy lies the cultivation of strategic partnerships with key littoral states in the Indian Ocean region. India aims to foster mutual trust and cooperation with countries like Sri Lanka, Maldives, Mauritius, and Seychelles through diplomatic engagements, defense agreements, and joint exercises (Allen, 1999). Notable examples include SLINEX with Sri Lanka, SIMBEX with Singapore, MALABAR with the US, JIMEX with Japan, INDRA with Russia, Varun with France, KONKAN with the UK, MILAN, and BONGO-SAGAR with Bangladesh. These exercises facilitate mutual understanding, expose navies to each other's procedures, and enhance interoperability to counter maritime terrorism and piracy. Such engagements promote friendship and maritime cooperation in the region.

Moreover, India engages in strategic partnerships and bilateral cooperation through 2+2 Ministerial dialogues with the United States, Japan, and Australia. These partnerships are crucial for defense and security cooperation, technology collaborations, and fostering people-to-people ties. Joint exercises, intelligence sharing, technology transfer, and collaborative efforts to counter piracy and terrorism are integral components of these engagements. At the multilateral level, India participates in key maritime security initiatives such as the White Shipping Agreement, the Djibouti Code of Conduct, and the Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP). The White Shipping Agreement facilitates the exchange of unclassified information on commercial shipping activities, thereby enhancing maritime domain awareness and regional cooperation in the Indian Ocean region.

The Djibouti Code of Conduct, consisting of a Code of Conduct, a Memorandum of Understanding (MOU), and the Jeddah Amendment, aims to prevent and suppress piracy and armed robbery at sea. India has joined as an observer to bolster maritime security in the Indian Ocean. ReCAAP enhances regional cooperation to combat piracy and armed robbery against ships in Asia through information sharing, capacity building, collaboration and coordination among relevant authorities, and facilitating legal frameworks for prosecution. India's participation as a contracting party plays a significant role in enhancing maritime security in Asian waters. India's engagement in multilateral cooperation in the Indian Ocean reflects its commitment to regional stability and prosperity. By collaborating with other nations, India seeks to address common challenges and promote a peaceful, secure, and prosperous Indian Ocean region. This multilateral maritime cooperation has enabled India to build its strategic and economic sphere of influence in the Indian Ocean region.

Conclusion

India strategically responds to the evolving Indo-Pacific landscape, primarily influenced by China's maritime ascendancy. This response is characterized by an intensified focus on maritime security, driven by the imperative to safeguard economic interests and ensure regional stability. Key initiatives, including the Information Management and Analysis Centre (IMAC), coastal security enhancements, infrastructure investments, and strategic partnerships, underscore India's commitment to assert its influence and shape security dynamics in the Indian Ocean region. Geopolitical rivalries, especially with China, present formidable challenges to India's maritime security. In response, India is leveraging strategic partnerships, enhancing infrastructure, and modernizing its naval capabilities. The country recognizes the necessity for continuous vigilance, adaptation, proactive diplomacy, and alliances to uphold a rule-based maritime order and promote stakeholder collaboration.

The resurgence of piracy in the Indian Ocean poses a significant threat to maritime

security and commerce. India's Anti-Maritime Piracy Bill of 2019 demonstrates its determination to combat piracy through patrols and naval deployments. Recent incidents underscore the urgency for increased vigilance and collaboration among stakeholders. Joint efforts, including intelligence sharing and legal frameworks, are essential to deter and prosecute pirates, ensuring the safety of vessels in the Indian Ocean. Terrorism in the maritime domain, exemplified by incidents such as the Mumbai attacks, presents another critical challenge for India. India emphasizes enhanced surveillance, intelligence sharing, and cooperation among maritime agencies to mitigate this threat. A comprehensive security framework, reliant on sustained collaboration and adaptability, is essential to ensure safety and security along India's vast coastline and protect critical maritime infrastructure.

Following the 26/11 Mumbai attacks, India revamped its maritime security architecture, establishing IMAC and the Information Fusion Centre for the Indian Ocean Region (IFC-IOR) to bolster defenses and enhance situational awareness. IMAC's integration into the National Command, Control, Communication, and Intelligence (NC3I) Network facilitates seamless coordination and real-time data sharing, while IFC-IOR fosters international cooperation. India's commitment to these initiatives, alongside collaboration with partners, is pivotal for maintaining a safe maritime environment. India's strategic focus on the Indian Ocean extends globally through bilateral and multilateral cooperation. Engagements with littoral states and strategic partners like the US, Japan, and Australia enhance interoperability and trust, countering maritime threats through joint exercises and intelligence sharing. Participation in initiatives like the White Shipping Agreement and Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) underscores India's commitment to regional stability and prosperity through collaboration. Overall, India's multilateral maritime cooperation enhances its influence in the Indian Ocean, fostering a safer and more prosperous maritime domain.

REFERENCES

1. Acharya, Bhargav and Obulutsa, George. (March 13, 2024). Twenty armed people board cargo ship off Somalia, security firm says. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/africa/ukmto-receives-report-boarding-incident-off-somalia-2024-03-12/>
2. Aljazeera. (March 12, 2024). Pirates seize control of cargo ship near Somalia, say owners. Aljazeera. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/12/twenty-armed-men-take-control-of-cargo-ship-off-somalia-say-watchdogs>
3. Allen, Calvin. (1999). Regional Cooperation and the Indian Ocean Rim. *Indian Journal of Asian Affairs*, 12 (1) 1-18.
4. ANI. (March 23, 2024). 27 Pakistanis, 30 Iranians rescued from total of 102 in anti-piracy operations: Indian Navy. *The Economic Times*. Retrieved from https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/27-pakistanis-30-iranians-rescued-from-total-of-102-in-anti-piracy-operations-indian-navy/articleshow/108727702.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst
5. Ashraf, Junaid. (2017). String of Pearls and China's Emerging Strategic Culture. *Strategic Studies*, 37 (4) 166-181.
6. Baruah, Darshana. (2019). Strengthening Delhi's Strategic Partnerships in the Indian Ocean. Center for a New American Security, Washington.
7. Baruah, Darshana. (2016). Expanding India's Maritime Domain Awareness in the Indian Ocean. *Asia Policy*, (22) 49-55.
8. Bhushan, Ranjit. (Feb 9, 2024). Indian Navy's anti-piracy steps gain momentum. *Hindustan Times*. Retrieved from <https://www.hindustantimes.com/india-news/india-navy-s-anti-piracy-steps-gain-momentum-101707475455861.html>
9. Brewster, David. (2014). The Changing Balance of Power in the Indian Ocean: Prospects for a Significant Chinese Naval Presence. *Sea Change: Evolving Maritime Geopolitics In The Indo-Pacific Region*, Stimson Centre 71-79.
10. DRDO (n.d). Coastal Surveillance Radar. Retrieved from https://www.drdo.gov.in/drdo/sites/default/files/inline-files/107-5CIR-107_____CAT-A__CSR.pdf
11. ET Online (July 15, 2018). Defence Acquisition Council clears 38 additional radar stations at the cost of Rs 800 crore. *The Economic Times*. Retrieved from https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/defence-acquisition-council-clears-38-additional-radar-stations-at-the-cost-of-rs-800-crore/articleshow/57272880.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utmccampaign=cppst
12. FICCI (2017). Smart border management: Indian coastal and maritime security. Retrieved from <https://www.pwc.in/assets/pdfs/publications/2017/smart-border-management-indian-coastal-and-maritime-security.pdf>
13. ICC International Maritime Bureau, Piracy and Armed Robbery Against Ships, Report for the Period January 1-September 30, 1999, p. 2.
14. Indian Navy. (2015). Ensuring Secure Seas: Indian Maritime Security Strategy. Indian Navy Naval Strategic Publication 1.2. Integrated Headquarters, Ministry of Defence (Navy). pp. 109.

15. Indian Navy. (2015). Raksha Mantri Shri Manohar Parrikar Inaugurates IMAC, a Navy-CG Joint Operations Centre. Indian Navy. Retrieved from <https://www.indiannavy.nic.in/content/raksha-mantri-shri-manohar-parrikar-inaugurates-imac-navy-cg-joint-operations-centre>
16. International Chamber of Shipping. (February 2, 2023). Maritime Anti-Piracy Bill passed by Indian Parliament. Retrieved from <https://www.ics-shipping.org/news-item/maritime-anti-piracy-bill-passed-by-indian-parliament/>
17. Kaura, Vinay. (2020). Quad's Malabar Moment. Indian Journal of Asian Affairs, 33 (1/2) 1-23.
18. Kaushik, Krishn. (March 23, 2024). India brings back 35 Somali pirates as part of operations near Red Sea. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/india/india-brings-back-35-somali-pirates-part-operations-near-red-sea-2024-03-23/>
19. Levina (September 11, 2022). Tightening the Noose Around Chinese Ships: India's Coastal Surveillance System & SAGAR Policy. Chanakya Forum. Retrieved from <https://chanakyaforum.com/tightening-the-noose-around-chinese-ships-indias-coastal-surveillance-system-sagar-policy/>
20. Mandhani, Apoorva. (December 24, 2022). Pirates of the high seas: What India's Maritime Anti-Piracy Bill says and why it is needed. The Print. Retrieved from <https://theprint.in/india/pirates-of-the-high-seas-what-indias-maritime-anti-piracy-bill-says-and-why-it-is-needed/1280122/>
21. Ministry of External Affairs (2015). External Affairs Minister's address at International Conference on "India and Indian Ocean: Renewing the Maritime Trade and Civilizational Linkages" in Bhubaneswar. Government of India. Retrieved from https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/24994/External_Affairs_Ministers_address_at_International_Conference_on_India_and_Indian_Ocean_Renewing_the_Maritime_Trade_and_Civilizational_Linkages_in_Bh#:~:text=90%%20of%20our%20trade%20by%20volume%20and,and%20nearly%2040%20%%20of%20world%20population.
22. Mishra, Gaurav Mahendra. (January 10, 2024). China's influence on Maldives. Deccan Herald. Retrieved from <https://www.deccanherald.com/world/expained-chinas-influence-on-maldives-2842834>
23. Onuoha, Freedom. (2010). Piracy and Maritime Security off the Horn of Africa. African Security, 3 (4) 191-215.
24. Pandya, Abhinav. (2020). The Threat of Transnational Terrorist Groups in Kashmir. Perspectives on Terrorism, 14 (1) 13-25.
25. PIB. (2023). Maritime Security: Memorandum Of Understanding (Mou) Between The Information Fusion Centre - Indian Ocean Region (IFC-IOR) And Regional Coordination Operations Centre (RCOC). Ministry of Defence. Retrieved from <https://pib.gov.in/PressReleaselframePage.aspx?PRID=1901371>
26. PTI (April 29, 2023). Contestation Happening At Sea On Daily Basis": Navy Chief On China Ships. NDTV. Retrieved from <https://www.ndtv.com/india-news/navy-chief-r-hari-kumar-on-chinese-ships-in-indian-ocean-region-keeping-close-watch-3990734>
27. The Hindu Bureau. (February 23, 2023). Navy's IFC-IOR ties up with Seychelles centre for enhancing maritime domain awareness. The Hindu. Retrieved from <https://www.thehindu.com/news/national/navys-ifc-ior-ties-up-with-seychelles-centre-for-enhancing-maritime-domain-awareness/article66541184.ece>
28. Widnaraja, Ganeshan. Panditaratne, Dinusha. Kannangara, Pabasara. Huandlani, Divya (March 2020). Chinese Investment and the BRI in Sri Lanka. Chatham House. Retrieved from <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/CHHJ8010-Sri-Lanka-RP-WEB-200324.pdf>

ЗАШТИТА ИНДИЈСКЕ ПОМОРСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ: ИЗАЗОВИ И СТРАТЕГИЈЕ

Апстракт: Поморска безбедност Индије није само национална брига; Она има значајне глобалне импликације због своје широке обале, стратешког географског положаја и растућих економских и геополитичких интереса. Индијски океан, који се често назива „Обод Индијског океана“, због мноштва нација са којима се граничи, служи као витални канал за међународну трговину, транспорт енергије и геополитичко маневрисање. У овом динамичном поморском театру, улога Индије се појављује као кључна, обликује сложену интеракцију економских тежњи, безбедносних императива и геополитичке динамике. Овај истраживачки рад се бави вишеструким димензијама индијске поморске безбедности, анализирајући њене изазове за индијску поморску безбедност и стратегије које се користе за њихово решавање у поморском домену Индије у региону Индијског океана.

Кључне речи: ПОМОРСКА БЕЗБЕДНОСТ, ИНДИЈСКИ ОКЕАН, ГЕОПОЛИТИКА, ГЕО-СТРАТЕГИЈА, ПОМОРСКА ПИРАТИЈА

Dr. Yugank Naik

School of International and Area Studies
Goa University

CONTACT: dattesh79@unigoa.ac.in

UDC:
327:316.7(540)
339.9(100)

Type Of Work:
OSP

Received: 28.05.2024. ✓
Accepted: 14.06.2024. ✓

INDIAS RECENT PRESIDENCY OF THE G20: NEW PARADIGMS IN CULTURAL DIPLOMACY

Abstract: Integration of Cultural diplomacy with public policy has become of interest to foreign policy, as norms and values have emerged, as determinants of power projection. Since the formalization of 'Soft Power' by Joseph Nye, it has gained preeminent importance in the study of 'Power', to influence actors. Historically, the cornerstones of India's soft power analyses are identity consciousness among the widespread diaspora, and India's outreach to Non-Aligned Movement partners through the State apparatus. India's presidency of G20 in 2023, showcased India's cultural manifestations, defining its role as a solutions-provider and consensus-builder, while addressing its core constituencies. The paper reviews cultural diplomacy during India's G20 Presidency in 2023 and critical indicators of soft power.

Key Words: CULTURAL DIPLOMACY, GLOBAL SOUTH, CLIMATE, DEMOCRACY, G20

Introduction

In July 2023, on the sidelines of the 'Energy Transitions' Ministerial, the G-20 Secretariat dropped the phrase written in Sanskrit in Devnagari script, 'Vasidhaiva Kutumbakam' on the logo of the G20 summit in India. This move was attributed to China's alleged opposition to the claim that Sanskrit is not a United Nations language. Later, its English translation of 'One Earth, One Planet, One Family' was adopted as the official English translation and theme of the G20 Summit in India (Singh, 2023). In April 2023, China opposed the mention of MAHARISHI (Millets and Other Ancient Grains International Research Initiative), at the G20 Meeting of Agricultural Chief Scientists (MACS). (Mukharjee, 2023) The term 'Maharishi' means a 'Sage' in Sanskrit and several Indian languages. Food and Agricultural Organization, a specialized agency, oversaw 2023 as the International Year of Millets, as UNGA declared 2023 the International Year of Millets (UNGA Res. A/75/pv.56). India is the largest millet produced, and the IYM coincided with India's Presidency of the G20. The Chinese objections reflect the minute observations by China, over the civilizational manifestations of India at this time.

The primary challenge of Constructivist scholarship to traditional determinants of international relations theory challenges the significance of events, in studying international relations. Constructivism emphasizes the 'processes over the 'outcome', focusing on norms and their impact on power dynamics in the shaping of International Relations (Ulbert et al., 2014). The collapse of the Soviet Union followed the global spread of liberal democracy, making democratization essential for accessing global markets and institutions. While events remain crucial in international relations today, there is also substantial interest in the processes they drive. Norms carry cultural weight and reflect a state's character, and the society it represents. Joseph Nye argues that, it primarily operates through attraction linked to societal values, cultural influence, and domestic political structures rather than just propaganda (Nye, 2008). Identity has become increasingly important within globalization, amid migration trends, despite non-rational factors like gender roles or climate change influencing norms underpinning International Relations. During its leadership of the G20 summit, India's widespread outreach efforts raised awareness about the goals and purposes of multilateral groupings. As the world's most populous country, this campaign captured significant international attention at multiple levels, marking a notable achievement in presenting India's cultural diplomacy within regional and global contexts.

Political Communication for South Asia and the ‘Global South’

Indian Prime Ministers have frequently used the phrase ‘Vasudhaiv Kutumbakam’, derived from the ancient text of Maha Upanishad in India (Kar, 2023). The phrase resonates with various spiritual cults that evolved in the subcontinent. In 2002, Atal Bihari Vajpayee engaged the term, at a meeting of the National Human Rights Institutions of the Asia Pacific Forum to emphasize that India’s understanding and advocacy of human rights, are as universal as they are ancient (PMO, 2002). In 2007, Manmohan Singh used the term to defend India’s approach to climate change and global warming while acknowledging its global responsibility at the Heiligendamm G-8 summit (PMO, 2007). Prime Minister Narendra Modi also cited this phrase during his maiden address to the United Nations about expanding UN Security Council membership (WPS Sidhu, 2017). Furthermore, in 2018, PM Modi reiterated this concept of inclusion in global markets, while addressing the World Economic Forum in Davos (SansadTV, 2018).

Similarly, in June 2014, Prime Minister Modi referred to the phrase, Vasudhaiva Kutumbhakam’, whilst addressing the launch of the Polar Satellite Launch Vehicle (PSLV), and emphasized that a satellite for SAARC Nations would be launched soon (Khanna & Moorthy, 2017). In May 2017, GSAT-9, of the Indian Space Research Organization (ISRO), was launched, providing critical support in telecommunications, tele-education, and financial services to benefactor SAARC nations (Venkatasubramanian, 2017). India’s ‘Neighbourhood First’ orientation, gained renewed attention when Prime Minister Narendra Modi extended invitations to all SAARC members for the swearing-in of his first cabinet in 2014 in New Delhi, resulting in a gathering of South Asian heads of state. The Bhutan Prime Minister Tshering Tobgay termed the meeting a ‘Mini-SAARC’ (NDTV, 2014). India’s focus on its ‘Neighbourhood First’ external policy under Prime Minister Modi was evident again, when Bangladesh was invited to the G20 summit due to its crucial role in both SAARC and BIMSTEC (Bhattacharjee, 2023).

The ISRO Telemetry, Tracking & Command Network operates three International stations in Brunei, Indonesia, and Mauritius. In 2001, India established the India-Myanmar Friendship Centre for Remote Sensing. Furthermore, in 2015, Indian PM Narendra Modi proposed building of ground space station in Vietnam while addressing the India-ASEAN meeting at Nay Pyi Taw in Myanmar. (Dikshit, 2021) The flexing of ‘Vasudhaiva Kutumbhakam’ reached the highest peak when it was engraved at the entrance of the newly built Indian Parliament building inaugurated on 5 June 2023. This civilizational manifestation gained much political traction in the grammar of power flexing. India has previously demonstrated its ‘Neighbourhood-First Policy’ in global events before the G-20. During India’s Presidency in 2016, the BRICS summit occurred in Goa, where India successfully hosted the BRICS-BIMSTEC summit, on its sidelines (Faleiro, 2016). BIMSTEC was established in 1997

with primarily Indian Ocean littoral states, including Bangladesh, India, Myanmar, Sri Lanka, and Thailand, and later expanded its membership. This geopolitical framework excludes Pakistan and reflects India's objectives and interests in South Asia beyond SAARC.

Public diplomacy in Asia has gained momentum due to the Internet's widespread use and social media's emergence. China's efforts to host the Beijing Summer Olympics in 2008 marked a shift towards integrating global events with power projections in Asia. A state's resources and capabilities determine the components of soft power. In India's cultural diplomacy, it is crucial to consider its political communication aimed at connecting with South Asia and other countries in the Global South. These nations were part of an informal coalition within the Non-Aligned Movement during the Cold War era. The Ministry of External Affairs established its Public Diplomacy Wing in 2006, and it first engaged on social media platforms in 2010. Its objectives have since focused on engaging with diaspora communities and populations from developing countries, expanding foreign policy outreach beyond New Delhi's diplomatic circles through new media channels (Khanna & Moorthy, 2017).

A multitude of layers and complexities characterizes contemporary public diplomacy. The rise of social media has prompted Foreign Policy professionals to expand their thinking beyond traditional methods, driven by the influence of social media algorithms. According to Joseph Nye, cultural diplomacy consists of two aspects: high culture, which encompasses art, literature, and books, and popular culture, which revolves around mass entertainment (Nye, 2008). By examining India's Cultural Diplomacy through this lens, we can observe its initiatives to promote classical arts, language, and customs as part of efforts related to High Culture. India's mainstream cinema in the Hindi language (commonly referred to as Bollywood) has captured the world's attention, and its heritage sites and spiritual destinations make India a popular destination. Despite widespread fascination with Indian culture and heritage internationally, it does not rank highly in Soft Power Indexes compiled by various organizations (Bajpai, 2021). One primary reason is that soft power projections also require substantial resources. China's focused allocation into development is disparate from what India engages in in terms of highest priority, focusing concentration towards achieving objectives. They have effectively utilized Confucius Institutes to channel resources to advance Chinese soft power goals within foreign policy objectives.

With the emergence of a broader power matrix, the new term that came to the fore was 'Smart Power'. As Joseph Nye continuously improvised his theory of Soft Power, the term 'Smart Power' was first mentioned by Hilary Clinton in 2008 as Secretary of State. It calibrates Soft Power objectives with Hard Power (Viswanathan, 2009). Military and economy remain the foremost indicators of absolute power. However, Soft Power derivatives provide legitimacy and acceptability to the hard power. Scholars have demonstrated their arguments by dwindling US popularity among its partners like Mexico and Turkey, who refused to side with the US to intervene in

Iraq as part of the Global War on Terror (Nye, 2008). The endorsement of this concept of Smart Power in discussions about Norms, Power, and Diplomacy may lead to fresh developments in executing Foreign Policy. Shrey Khanna and P Moorthy suggest that combining soft power elements such as financial assistance, rapid emergency response, infrastructure support for training, and joint military exercises with traditional military operations is essential. During the Tsunami Operation in 2004, the Indian Navy dispatched a total of 32 naval ships, seven aircraft, and 20 helicopters, to carry out five relief and reconstruction missions called Operation Madad, Operation Sea Waves, Operation Custor, Operation Rainbow, and Operation Gambhir (MHS, 2023).

The Indian Maritime Doctrine released by the Indian Navy in 2009 (Indian Maritime Strategy) points out: "Navy's mission in the diplomatic role must be enhanced to promote regional & global security such as maritime assistance and support, the military task of Out of Area Contingency (OOAC) & Non-Combat Evacuation Operations (NEO)" (Khanna & Moorthy, 2017). In 2013, while laying the foundation stone for the Indian National Defense University at Gurugram, the former Prime Minister of India pointed out: "To assume our responsibility for stability in Indian Ocean Region... We are well positioned to become a net security provider in our immediate region & beyond" (PIB, 2013).

In 2015, India launched a relief operation called Operation Rahat. Forty-one countries, including the US and the UK, sought India's help evacuating their Citizens (The Hindu, 2016). In 2019, the Indian Navy launched an annual joint military exercise with the Navy of Bangladesh as "Bongo-SAGAR". India's foreign policy has evolved significantly in recent years, showcasing a strategic focus on fostering strong regional and global partnerships. The Project Mausam, initiated by the Government of India, aims to revive and strengthen historic maritime cultural and economic ties among countries along the Indian Ocean. It works at two levels: building new cooperation and understanding shared culture (Government of India, 2014). The Project Mausam, undertaken by the Government of India, aims to revive and enhance historic maritime cultural and economic ties among countries along the Indian Ocean. This project is a significant step towards enhancing India's regional soft power and cultural diplomacy.

Counter-Currents: Concerns & Solidarity of Developing World

China's reservations regarding India's representation of global events in light of its civilization manifestation relate to the power structure within the region. China has been striving to establish internationally acceptable and negotiable norms. Its frequent tensions in the South China Sea, Southeast China, and the Pacific are also related to the US and West's alliances, which are based on normative ideas

of freedom of navigation and democratization. Its objection to the Sanskrit phrase of 'Vasudhaiva Kutumbakam' is more ideological than a matter related solely to UN language usage. Previously known as the One Belt One Road, China's Belt and Road (BRI) Initiative, symbolized the historical Silk Route passing through China, emphasizing a different interpretation of unity that echoes its civilization. BRI's ambitious infrastructure and connectivity project passes through multimodal connectivity through Southeast Asia, Central Asia, Africa, and Europe. The literal meaning of 'Vasudhaiva Kutumbakam' in English is "the world is family," is taken from ancient Sanskrit text of Maha Upanishd (Kar, 2023). China could view this civilizational manifestation of India as opposed to their worldview of oneness. India does not endorse BRI as it passes through Gilgit-Baltistan, which India considers as Pakistan-occupied Kashmir.

The idea of 'Ecological Civilization' (Shentai Wenming in Chinese) was formally discussed during the 17th National Congress of the Communist Party of China (CPC) in 2007, drawing on themes from Laizi's Taoist notion of "Uniting humans and universe". Considerable efforts have since aimed at incorporating this development concept based on a political perspective— with environmental management, ecological restoration, and green development as the primary principles—distinct from industrial and agricultural-oriented civilizations. 'Xi's Thoughts on Ecological Civilization' is a book widely published by state Foreign Policy arms in English (Xue et al., 2023). These efforts reflect China's emphasis on the alternative vision for global civilization and ecological conservation with Chinese characteristics. The debate around Ecological Civilization focuses on environmental conservation with Chinese characteristics and its vision of balanced growth.

In January 2021, former president of Brazil Jair Bolsonaro posted an image of Lord Hanuman carrying COVID-19 vaccines to Brazil on his X account(erstwhile Twitter), evoking the mythological figure to express gratitude to India for supplying the vaccines (Lutgendorf, 2002). Jair Bolsonaro's post(Tweet) Invoking Lord Han This gesture reflected the geopolitical dynamics surrounding the global COVID-19 vaccine distribution, as well as the role of social media in shaping public discourse around the pandemic response. The post(Tweet) came at a critical juncture for Brazil, which was grappling with a devastating surge in COVID-19 cases and deaths during the first few months of 2021 (Galhardi et al., 2022). This incident is a compelling example of the complexities and nuances inherent in the intersection of traditional politics, mythology, and modern communication channels. Bolsonaro's Post(Tweet) invoked Lord Hanuman, a beloved Hindu deity known for his strength, devotion, and ability to overcome obstacles. This religious symbolism amplified the political messaging, appealing to cultural and religious sentiments within Brazil and India (Roy et al., 2021)(Oliveira et al., 2021).

India and other non-aligned countries in the Global South emphasize 'Sustainable Development' as a crucial norm. This concept mainly focuses on two key issues: advocating for international action on climate change and addressing environmental problems fostering development. As early as the 1970s, scholars

and policymakers began to call for a more sustainable approach to development that could reconcile environmental protection with economic progress. The 1987 Brundtland Report, published by the World Commission on Environment and Development, defined sustainable development as “development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (Mitcham, 1995).

Developing nations have consistently criticized the Western approach to climate change through the United Nations Security Council (UNSC). They prefer to address these concerns through the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), where they have an equal vote and voice. India’s unwavering stance against securitizing climate change is driven by its practical worries that the UNSC may use principles such as Responsibility to Protect (R2P) and Protection of Civilians (PoC) to justify future military intervention, given that India does not hold veto power in this context (Sindico, 2017).

Meanwhile, UNFCCC, the UN specialized agency, mobilizes support for the developing world. The observers of norms in International Politics point out the cascading effort of normativity (Finnemore, M., & Sikkink, K., 1998). The principle of sustainable development is at the core of climate change science. From conventions to agreements, sustainable development has been a part of binding legal regimes. Historically, sustainable development has evolved to counter the industrialized North’s climate change mitigation idea. Universal carbon cuts, displacement, and migration were the instruments of climate action in the Industrialized North (Sindico, 2017). The counter campaigns focused on the rights of developing states for development and industrialization.

The renewed debate over Global Commons has gained traction since the democratization of International Relations. India’s version of shared goods has been reflected in the ‘Panchasheel’(Five Principles) adopted in foreign policy since its independence. India became a noticeable voice in the campaign to safeguard the natural resources of the developing world in the United Nations, pressing for the Charter of Economic Rights & Duties of the State (UNGA Res. 3281, XXIX, 1974), the formation of the UN Convention on Trade and Development and the UN Industrial Development Organization (1964). The idea of shared resources and knowledge was reflected in India’s foreign policy before Global Commons gained currency in International Relations. Global Commons means the resources beyond the national sovereignty; traditional means High Seas, Polar Regions, and Outer Space. The emergence of cyberspace has opened up newer possibilities and challenges for global commons governance. The nationalization of firewalls and Internet protocols has posed a formidable challenge for cyber governance. The control and ownership of digital resources have created a new digital divide.

It is essential that Africa forms a significant flock of global south groupings. African states have vehemently pushed for the development agenda on the floor of the United Nations. In the G20 Summit of 2023, the African Union was adopted as a

permanent member of G20. This is a significant achievement of India's campaign of global south in G20. India also rendered invitations to Nigeria, Egypt, Mauritius, the United Arab Emirates, the Netherlands, Oman, Spain, Singapore, and Bangladesh. This also reflects India's attempt to balance North and South.

Digital Public Infrastructure: The 'India Stack'

One of the significant highlights of India's G20 Presidency was the attention that it received for the Public Digital Infrastructure (PDI). In a run-up to the G-20 Summit, DPI was part of two tracks: Digital Economy Working Group (DEWG) on the Sherpa track and Global Partnership for Financial Inclusion on the Finance Track. This indicated the unprecedented attention it gained in the run-up and was adopted in the summit's final declaration. The most significant aspect of DPI was corroborating technology with governance and the role of communities (Varma et.al., 2024).

Apart from DPI becoming a part of the formal leader's declaration, foreign dignitaries scouting the streets of New Delhi and making payments through the Unified Payment Interface (UPI) were all on the internet. The Prime Minister of the Netherlands, Mark Rutt, who was walking on Church Street in Bangalore and paying for coffee through UPI, went viral on the internet. The instant real-time payment made the world curious about India's rapid progress in Digital Public Infrastructure. New Delhi Declaration described DPI as: 'Set of shared digital systems that should be secure and interoperable, and can be built on open standards & specifications to deliver and provide equitable access to public and private services at societal scale' (G20 New Delhi Leaders' Declaration 2023). The document's language points to the digital infrastructure as shared standards and resources. India's approach to the DPI is based on the foundation of open-source, interoperable, and scalable technology with a transparent, accountable and participatory governance framework. India intends to share its DPI knowledge resources with developing states in various forums.

Global Attention to India Stack

Since its inception, 'India Stacks' has been a vehicle for data management and economic integration. It operates in various layers: digital identification, payments, and data management. The primary layer of the India Stack is a biometrically secured digital system called AADHAR, which was established through the Aadhar (Targeted Delivery of Financial and Other Subsidies, Benefits and Services) Act, 2016. Unique Identification Authority of India (UIDAI) is a statutory agency under the above Act that grants 12-digit numbers to citizens. Since 2011, it has brought around 1.3 billion people to the digital repository. The Aadhar was instrumental in

India's financial inclusion programme. Central Government schemes like Pradhan Mantri Jan Dhan Yojana (Jan Dhan) brought around 500 million in banking, which comprised the majority of women. It enabled identification simulations such as e-KYC (Know Your Customer), facilitating validation and registrations in institutions (Watson, 2024).

In February 2023, the Monetary Authority of Singapore (MAS) signed a Memorandum of Understanding (MoU) with the Reserve Bank of India (RBI) for financial inclusion cooperation. The Prime Ministers of both countries transferred money using a phone in a photo-op, making it a human-interest story (Watson, 2024). Digital payments form the second layer of India Stacks. As of February 2024, over 12 billion transactions are completed every month through UPI (Varma et al, 2024). One of the significant features of India Stacks is its ownership structure and open-source platforms. While payment gateways such as GPay, WhatsApp Pay, Amazon Pay, and Phone Pay use their platforms to render services, the state governs the core infrastructure. The National Payments Corporation of India (NPCL) developed the set Interoperable Protocols and governance mechanism—a not for not-for-profit government corporation. RBI regulates the NPCL, which makes a new paradigm of public-private cooperation for digital governance.

Data Empowerment & Protection Architecture (DEPA) is a consent-based data-sharing mechanism. This forms the third and 4th layer of India Stacks. Regulations state that they must obtain people's consent before they process personal data. Fiduciaries may not access or store any data that has been shared, but they can charge for their services. This is a very different approach from those in many other countries. Elsewhere, aggregators typically offer services in exchange for access to data, which they can then use to sell other financial services (Carrière-Swallow et.al, 2021). Furthermore, in April 2024, the UN held the first Conference on 'Citizen Stack: Digital Public Infrastructure Transformative Tech for Citizens'. UN General Assembly President Dennis Francis lauded India's efforts to build DPI and other digital resources. The Indian delegation at the same conference made a presentation underlying the theme of 'Vasudhaiva Kutumbakam' as the basis for developing its DPI. (PTI, 2024)

LiFE

Several International initiatives on climate action evolve at the macro level. Changing behavioural patterns and practices at the societal level is a challenge. Prime Minister Narendra Modi launched Swachh Bharat Abhiyan (Clean India Mission) in 2014. Swachh Bharat Abhiyan engaged various age groups in cleanliness drives and awareness programmes. The initiative tried to influence people to adopt a sustainable lifestyle. PM Narendra Modi is domestically known for his mass communication skills through various mediums. CoP26 (Conference of Parties), held in Glasgow in November 2021, appealed for the adoption of Lifestyle for Environment

(LiFE) at the individual level. Mission LiFE was launched as a full-fledged exercise for mass awareness. The LiFE 21 Pledge was launched, and citizens were encouraged to adopt one sustainable habit and follow it for 21 days. The initiative received global applause as the Atomic Energy Agency Executive Director Fatih Birol lauded India's efforts to raise awareness of sustainable practices. In an Op-Ed in Indian Express, he quoted: 'India's G20 Presidency represents a unique opportunity to globalise the LiFE initiative — providing a knowledge-sharing platform for other leading economies to realise the impact that LiFE's recommendations can have in the fight against climate change, air pollution and unaffordable energy bills' (Birol, 2023).

The official website of the Government of India describes LiFE as: "An International mass movement towards mindful and deliberate cultivation, instead of mindless and destructive consumption to protect and preserve environment". (Ministry of Environment, Forest and Climate Change, 2023) The Mission LiFE initiative operates in three stages: the first two stages create demand and supply for sustainable practices, and in the third stage, the public policy framework takes cognizance of the new cycle and facilitates resources. It has identified seven themes, namely: Reduce waste, reduce e-waste, adopt a healthy lifestyle, adopt a sustainable food system, and say not to single-use plastic, save water and save energy (Ministry of Environment, Forest and Climate Change, 2023).

The LiFE initiative was included in the New Delhi Declaration under the heading of the Green Development Pact for a Sustainable Future. It described LiFE as: 'Based on the G20 High-Level Principles on Lifestyles for Sustainable Development, we commit to robust collective actions that will enable the world to embrace sustainable production and consumption patterns and mainstream Lifestyles for Sustainable Development. Relevant studies show that it could significantly reduce emissions by 2030 for a global net-zero future' (G20 New Delhi Leaders' Declaration 2023). The LiFE initiative is a significant milestone in addressing climate change issues at the individual levels. The holistic nature of this exercise makes it sui-generis for climate action. The validation of New Delhi is a substantial success of India's efforts.

International Year of Millets

The government of India claims that millets were among the five crops to be domesticated since the Indus Valley civilization. The government of India, through its Ministry for Agriculture, had earlier declared 2018 as a National Year of Millets. It also rebranded Millets as Nutri-crops. Millets in India are grown as a Kharif crop and consume less water. In 2021, at the 75th session of the United Nations General Assembly 2023, the year was declared the International Year of Millets. This put India at the forefront of the celebrations. India grows around 11 million tonnes of millet, contributing to the 40% share of global millet production (APFPEDA, 2024). In December 2022, at the event International Year of Millets launch, FAO Director-General QU Dongyu stated: "Millets are incredible ancestral crops with high

nutritional value. Millets can play an important role and contribute to our collective efforts to empower smallholder farmers, achieve sustainable development, eliminate hunger, adapt to climate change, promote biodiversity, and transform agri-food systems" (FAO, 2022).

Conclusion

India's leadership of the G20 Summit underscored a focus on inclusivity and providing a platform to address issues relevant to the Global South. The country's foreign policy, which adopted Non-Alignment during the Cold War, and its position on strategic autonomy are gaining resonance. By securing a broader consensus on the Leader's Declaration, India has positioned itself as a leader in fostering consensus building. Prime Minister Modi's statement, "Today's era is not of war", during his conversation with Russian President Vladimir Putin at the Shanghai Cooperation Organization Summit (2022), was mentioned in the official communiqué of the G20 Bali Leaders' Summit (Pandey, 2023). India balances its relations and interests with those of the global powers (Chivvis & Breiner, 2023).

India strongly advocated for African Union membership within G20 and hosted the 'Voice of Global South Summit' in January 2023. India's presidency of the G20 succeeded in positioning the country as a solution provider for global challenges and the credible voice of the global south. India has been a continuous contributor of troops to UN Peacekeeping Missions throughout. India has always invoked its civilisational ethos of shared destiny, peaceful coexistence and non-violence. It has been reflected in the diplomatic cultures it disposed of. Values, Norms and Cultures have emerged as the tools of influence in International Relations. The G20 Summit was a significant assertion of its civilisation embodiment with global peace. India was represented by the name 'Bharat'—an ancient name for the Indian subcontinent that could be interchangeably used with 'India'.

The key factor in cultural assertion during India's Presidency of G20 was its political communication, which coincided with its target groups of Asia and the Global South. Cultures are emerging as tools to meaning to newer geographies. India's prowess in technological advancement is a key to the unfolding of Digital Public Infrastructure. This opens access to financial inclusivity to the people living on the margins. The entire debate around DPI revolved around India's open-source and scalable technology. Technology has become a significant leverage for India. The phrase 'Vasudhaiva Kutumbhakam' resonated with India's ability to emerge as a solution provider and a consensus builder.

REFERENCES

1. APFEDA. (2024). Indian millets. Agricultural & Processed Food Products Exports Development Authority. <https://apeda.gov.in/milletportal/Production.html>
2. Bajpa, K. (2021, June 23). Why does China consistently beat India on soft power? The Indian Express. Retrieved 19AD, from <https://indianexpress.com/article/opinion/columns/why-does-china-consistently-beat-india-on-soft-power-7371094/>.
3. Birol, F. (2023, February 3). India's G20 presidency: Life lessons for global markets. The Indian Express. <https://indianexpress.com/article/opinion/columns/indias-g20-presidency-life-lessons-for-global-markets-8420771/>
4. Bhattacharjee, K. (2023, February 23). "nine guest countries" to summit will be ultimately guided by "continuity" of G20. The Hindu. <https://www.thehindu.com/news/national/nine-guest-countries-to-summit-will-be-ultimately-guided-by-continuity-of-g20/article66546407.ece>
5. Brando, N., Boonen, C., Cogolati, S., Hagen, R., Vanstappen, N., & Wouters, J. (2019). Governing as commons or as Global Public Goods: Two tales of power. *International Journal of the Commons*, 13(1), 553. <https://doi.org/10.18352/ijc.907>
6. Carrière-Swallow, Y., Patnam, M., & Haksar, V. (2021, July). The India Stack is revolutionizing access to finance - IMF F&D. IMF. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2021/07/india-stack-financial-access-and-digital-inclusion.htm>
7. Chivvis, C. S., & Breiner, B. G. (2023). India in the Emerging World Order - Carnegie Endowment for International Peace. Carnegie Endowment For International Peace. <https://carnegieendowment.org/2023/11/06/india-in-emerging-world-order-pub-90928>
8. Dikshit, S. (2021, August 27). India's Space Diplomacy: Building Space Station in Vietnam for ASEAN. Center For Land Warfare Studies (CLAWS). <https://www.claws.in/indias-space-diplomacy-building-space-station-in-vietnam-for-asean/>
9. Engelkamp, S., & Glaab, K. (2015). Writing norms. *Alternatives: Global, Local, Political*, 40(3-4), 201-218. <https://doi.org/10.1177/0304375415612270>
10. FALEIRO, E. (2016). The BRICS Summit 2016. *World Affairs: The Journal of International Issues*, 20(4), 150-153. <https://www.jstor.org/stable/48505160>
11. FAO. (2022, December). International Year of Millets: Unleashing the potential of millets for the well-being of people and the environment. Food And Agriculture Organization of United Nations. <https://www.fao.org/newsroom/detail/international-year-of-millets-unleashing-the-potential-of-millets-for-the-well-being-of-people-and-the-environment/en>
12. Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization*, 52(4), 887-917. <http://www.jstor.org/stable/2601361>
13. G20 New Delhi Leaders' Declaration. Ministry of External Affairs, Government of India. (September 9, 2023). Retrieved from https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/37084/G20_New_Delhi_Leaders_Declaration
14. Galhardi, C P., Freire, N P., Fagundes, M C M., Minayo, M C D S., & Cunha, I C K O. (2022, May 1). Fake news e hesitação vacinal no contexto da pandemia da COVID-19 no Brasil. *Associação Brasileira de Saúde Coletiva*, 27(5), 1849-1858. <https://doi.org/10.1590/1413-81232022275.24092021>

15. Government of India, M. of C. (2014). Mausam: Maritime Routes and Cultural Landscapes. Ministry of Culture, Government of India. <https://indiaculture.gov.in/project-mausam>
16. The Great Yemen Escape: Operation Rahat by Numbers. The Hindu. (2016, April 2). <https://www.thehindu.com/specials/the-great-yemen-escape-operation-rahat-by-numbers/article7089422.ece>
17. Hall, I. (2012a). India's new public diplomacy. *Asian Survey*, 52(6), 1089–1110. <https://doi.org/10.1525/as.2012.52.6.1089>
18. Kar, A. K. (2023). The Concept of Vasudhaiva Kutumbakam(The World is a Family): Insights From the Mahopanishad. *National Journal of Hindi & Sanskrit Research*, 1(49)(NJHSR2023).
19. Lutgendorf, P. (2002, February 1). Evolving a monkey: Hanuman, poster art and postcolonial anxiety. *SAGE Publishing*, 36(1-2), 71–112. <https://doi.org/10.1177/006996670203600104>
20. MHS. (2023, July 5). Remembering Indian Navy's humanitarian intervention: Tsunami 2004. Maritime History Society (MHS India). <https://mhsindia.org/all/remembering-indian-navys-humanitarian-intervention-tsunami-2004/210035/#:~:text='First%20Responder'%20to%20the%20disaster,five%20simultaneous%20rescue%2C%20relief%20and>
21. Ministry of Environment, Forest and Climate Change, G. of I. (2023). Life is a public movement to mobilize individuals to become "pro-planet people." LiFE LiFEStyle for Environment. <https://missionlife-moefcc.nic.in/>
22. Mitcham, C. (1995, January 1). The concept of sustainable development: its origins and ambivalence. *Elsevier BV*, 17(3), 311–326. [https://doi.org/10.1016/0160-791x\(95\)00008-f](https://doi.org/10.1016/0160-791x(95)00008-f)
23. Mukharjee, V. (2023, September 7). Maharishi initiative decoded: Strengthening Millets Research Collaboration. *Business Standard*. https://www.business-standard.com/india-news/maharishi-initiative-decoded-strengthening-millets-research-collaboration-123090700542_1.html
24. NDTV. (2014, May 28). Narendra Modi's swearing-in was like a mini SAARC summit: Bhutan prime minister to NDTV. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=k-KNpNCeozs>
25. Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109. <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>
26. Oliveira, D L D., Moreno, E., & Lewenstein, B V. (2021, April 9). Media Representations of Official Declarations and Political Actions in Brazil During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers Media*, 6. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.646445>
27. Orazgaliyev, S., & Araral, E. (2019). Conflict and cooperation in global commons: Theory and evidence from the Caspian Sea. *International Journal of the Commons*, 13(2), 962–976. <https://doi.org/10.5334/ijc.914>
28. Pandey, V. (2023, February 28). G20: Ukraine War casts shadow over foreign ministers' meeting in India. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-64781836>
29. PIB. (2013). PM's speech at the Foundation Stone Laying Ceremony for the Indian National Defence University at Gurgaon. Press Information Bureau. <https://pib.gov.in/newsite/erelcontent.aspx?relid=96146>
30. PMO, A. (2002). Former prime minister of india - Shri atal bihari vajpayee. Archives Speeches PMO. <https://archivepmo.nic.in/abv/speech-details.php?nodeid=9064>
31. PMO, A. (2007). PM's statement on departure to Germany for G-8 and Outreach Countries Summit : Speeches : Prime Minister of India - Dr. Manmohan Singh (May 22, 2004 - 26th May 2014). Archives PMO Speeches . <https://archivepmo.nic.in/drmanmohansingh/speech-details.php?nodeid=534>
32. PTI. (2024, April 26). Digital Public Infrastructure has emerged as a fundamental driver of social transformation and Progress, says Unga president. The Hindu. <https://www.thehindu.com/news/national/digital-public-infrastructure-has-emerged-as-a-fundamental-driver-of-social-transformation-and-progress-says-unga-president/article68108848.ece#:~:text=India%20Stack%20has%20created%20a,of%20all%20digital%20transactions%20globally.>

33. Roy, D., Das, M., & Deshbandhu, A. (2021, July 19). Postcolonial pandemic publics: examining social media health promotion in India during the COVID-19 crisis. Oxford University Press, 37(2). <https://doi.org/10.1093/heapro/daab076>
34. SansadTV. (2018, January 23). PM modi addresses WEF plenary session at Davos. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=quYDkMYbyTM>
35. Sindico, F. (2017). Climate Change and Security. *Carbon & Climate Law Review*, 11(3), 187–190. <https://www.jstor.org/stable/26245352>
36. Singh, T. (2023, September 23). China and the G-20 Summit 2023. Indian Council of World Affairs (Government of India). https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=9962&lid=6362#_edn2
37. Ulbert, C., Schieder, S., & Speindler, M. (2014). Social Constructivism . In *Theories of International Relations* (pp. 248–260). essay, Rautledge.
38. Venkatasubramanian, K. V. (2017, May 7). South Asian Satellite to boost regional communication. South Asian satellite to boost regional communication. <https://pib.gov.in/newsite/printrelease.aspx?relid=161611>
39. Varma, P., Matthan, R., Chaudhuri, R., & Madhukar, C. (2024). (rep.). *The Future of Digital Public Infrastructure: A Thesis for Rapid Global Adoption*. Carnegie Endowment for International Peace.
40. Watson, E. (2024). (rep.). *The India Stack as a Potential Gateway to Global Economic Integration*. Observer Research Foundation.
41. Xue, B., Han, B., Li, H., Gou, X., Yang, H., Thomas, H., & Stückerad, S. (2023). Understanding ecological civilization in China: From political context to science. *Ambio*, 52(12), 1895–1909. <https://doi.org/10.1007/s13280-023-01897-2>

ИНДИЈСКО НЕДАВНО ПРЕДСЕДАВАЊЕ Г20: НОВЕ ПАРАДИГМЕ У КУЛТУРНОЈ ДИПЛОМАТИЈИ

Апстракт: Интеграција културне дипломатије са јавном политиком постала је од интереса за спољну политику, како су се појавиле норме и вредности као детерминанте пројекције моћи. Од формализације „Меке моћи“ од стране Џозефа Наја, добила је изузетан значај у проучавању „Моћи“ и њеног утицаја на актере. Историјски гледано, камен темељац индијске анализе меке моћи су свест о идентитету међу широко распрострањеном дијаспором и индијски приступ партнерима Покрета несврстаних кроз државни апарат. Индијско председавање Г20 током 2023. године приказало је индијске културне манифестације, дефинишући њену улогу у пружању решења и грађењу консензуса, док се обраћала својим кључним бирачима. У раду се разматра културна дипломатија током индијског председавања Г20 током 2023. године и критични показатељи меке моћи.

Кључне речи: КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, ГЛОБАЛНИ ЈУГ, КЛИМА, ДЕМОКРАТИЈА, Г20

Vladimir Ristanović

Institut za evropske studije
Beograd, Srbija

CONTACT: vladimir.ristanovic@ies.rs

UDC:
628.4:005]:338
502.174:338

Type of work:
ONR

Primljen: **17.06.2024** ✓
Prihvaćen: **25.06.2024** ✓

Andrea Bučalina Matić

Fakultet društvenih nauka
Beograd, Srbija

CONTACT: andrea.bucalina@fdn.edu.rs

Goran Lalić

Fakultet društvenih nauka
Beograd, Srbija

CONTACT: goran.lalic@fdn.edu.rs

ULOGA UPRAVLJANJA OTPADOM U CIRKULARNOJ EKONOMIJI KORIŠĆENJEM AHP METODE¹

Apstrakt: Rast svesti o značaju upravljanja otpadom u ekonomiji poslednjih godina je postalo važno pitanje održivosti. Cirkularna ekonomija podrazumeva veći stepen uspešnosti upravljanja otpadom. Cilj ovog papira je analiza upravljanja otpadom na lokalnom nivou. Istraživanje je zasnovano na anketnom upitniku 250 ispitanika različitog uzrasta i stepena obrazovanja. Rezultati proistekli iz anketnog upitnika biće deo naučnoistraživačkih radova koji predstavljaju rezultat projekta Cirkularna svest sufinansiranog od strane Sekretarijata za zaštitu životne sredine Grada Novog Sada. Razvijen je model koji treba da omogući mnogo zdravije, održivije okruženje. Odluku o faktorima upravljanja otpadom doneli smo na bazi višekriterijumskog odlučivanja (MCDM). Koristili smo analitički hijerarhijski proces (AHP metod) da ocenimo elemente koji utiču na bolje upravljanje otpadom na lokalnom nivou koji su građani ocenili kao presudnim u cilju zaštite životne sredine. Rezultati su pokazali da bez obrazovanja ljudi i raspoloživih kapaciteta nije moguće postići održivu životnu sredinu. Važnu komponentu predstavlja i društvena odgovornost pojedinaca na lokalnom nivou. Na ovaj način otvorili smo prostor za buduće analize koje mogu uključiti regresione modele i oceniti relacije između pojedinih kategorija.

Ključne reči: CIRKULARNA EKONOMIJA, UPRAVLJANJE OTPADOM, AHP METOD

¹ Rad je rezultat istraživanja za potrebe projekta „Cirkularna svest“ sufinansiranog od strane Gradskog sekretarijata za zaštitu životne sredine Grada Novog Sada

Uvod

Jedan od načina ostvarivanja globalnih ciljeva po pitanju održivosti jeste uspostavljanje cirkularne ekonomije kao primarnog vida vođenja ekonomije država. Značaj davanja prednosti cirkularnoj ekonomiji viđen je i od strane Evropske unije. (Camana, et al., 2021) Da bi se postigli ciljevi održivosti neophodan je dobro razvijen sistem upravljanja otpadom. Efikasan sistem upravljanja otpadom podrazumeva da se na adekvatan i efisan način sortira i odvaja otpad koji nastaje u pripremi, ali i u društvu. (Nainggolan, et al., 2019) Kako bi se ostvarilo sve navedeno neophodno je razumevanje individualnih preferencija, stavova, očekivanog ponašanja kao i spremnosti i želje za adekvatnim upravljanjem otpadom. Sprovođenjem aktivnosti adekvatnog upravljanja otpadom je u skladu sa ciljevima cirkularnosti i unapređenja zaštite životne sredine što je ujedno dobrobit društva. (Cai, et al., 2021; Ke, et al., 2022; Song, et al., 2019)

Savremeni uslovi života, globalizacija privrede, brz ekonomski rast i razvoj, urbanizacija, migracija stanovništva iz ruralnih u urbane sredine samo su neki od razloga značajnog povećanja zagađenja životne sredine, što dalje implicira i više nivo opasnosti po zdravlje stanovništva.

Porast broja stanovnika u urbanim sredinama i urbanizacija doveli su do stvaranja velikih količina otpada u urbanim područjima. Navedeno je naročito zastupljeno u zemljama u razvoju. (Chen, et al., 2010; Wang, 2020) Prema istraživanjima nekih autora globalna proizvodnja čvrstog komunalnog otpada procenjena je na 1,3 milijarde metričkih tona u 2012. godini, a očekuje se da će dostići 2,2 milijarde tona do 2025. godine. (Bhada-Tata, Hoornweg, 2012)

Čvrst komunalni otpad se smatra jednim od najvažnijih nusproizvoda savremenog, urbanog načina života i čak neki autori navode da količina čvrstog komunalnog otpada raste brže i od samog stepena urbanizacije. (Bhada-Tata, Hoornweg, 2012) U istraživanjima vezanim za čvrst komunalni otpad utvrđeno je da stopa proizvodnje čvrstog komunalnog otpada u direktnoj korelaciji sa nekoliko indikatora urbanizacije (Ho, et al., 2017; Chen, Y.C. 2018), ali i da socioekonomski faktori kao što su obrazovanje, zanimanje, porodica takođe utiču na stvaranje komunalnog otpada. (Bandara, et al., 2007; Chen, Y.C. 2018.)

Značajna ulogu u stvaranju komunalnog otpada imaju i moralni principi pojedinaca koji se ogledaju u njihovom ponašanju u odnosu na životnu sredinu po pitanju svakodnevnih navika kao što je bacanje hrane (Talwar, et al., 2021b), recikliranje otpada iz domaćinstva. (Botetzagias, et al., 2015; Bishop, 2013)

Za efikasno upravljanje čvrstim komunalnim otpadom, pored navedenih faktora i institucija lokalnog karaktera, prevashodno su odgovorni građani, odnosno njihova razvijena svest o adekvatnom sortiranju i razvrstavanju otpada koji se odlaže iz domaćinstava. Istraživanja su pokazala da stepen razvijene svesti svakog pojedinca o

adekvatnom sortiranju i odlaganju komunalnog otpada zavisi od ekoloških vrednosti pojedinca, iskustava i socioekonomskih faktora. (Cantillo, et al., 2023) Upravo je to jedan od razloga zašto se brojni naučnici opredeljuju za istraživanje faktora koji imaju uticaj na viši ili niži nivo angažovanja u sortiranju otpada i učestovanju u samom procesu reciklaže. (Gilli, et al., 2023; Aprile, et al., 2019; Cantillo, et al., 2023) Prema navedim istraživanjima na viši stepen svesti građana utiču razni podsticaji, društvene norme, održavanje ugleda, lične vrednosti. (D'Amato, et al., 2016; Degli Antoni, et al., 2019; Cantillo, et al., 2023) Istraživanja usmerena na proučavanje uticaja socioekonomskih faktora na viši nivo svesti građana po pitanju učešća u procesu reciklaže nisu ukazala na to da određeni faktori utiču na svest, već su pokazala različite rezultate u zavisnosti od pojedinca do pojedinca. (Ke, et al., 2022)

Prema istraživanju sprovedenom za potrebe projekta Cirkularna svest koji je sufinansiran od strane Sekretarijata za zaštitu životne sredine Grada Novog Sada i naučnoistraživačkih radova koji su proistekli iz tog projekta, kao ključni faktori u adekvatnom upravljanju otpadom izdvojeni su obrazovanje, kapaciteti, regulative i investicije. Faktori su navedeni u skladu sa pozicijom koju zazimaju prema istraživanju.

Proces analitičke hijerarhije (AHP) je najpoznatiji metod iz arsenala višekriterijumskog odlučivanja (MCDM). Veoma složena hijerarhijska struktura metoda pokazala se kao odličan alat u procesu donošenja odluka. Iako se radi o složenoj strukturi, to je ujedno predstavlja i najveću prednost metoda višekriterijumskog odlučivanja. Naime, struktura je tako koncipirana da omogućava transformaciju u skladu sa potrebama istraživanja, sa problemom koji se razmatra, brojem nivoa kroz koji se vrši uparivanje, poređenja, kao i broja elemenata po različitim hijerarhijskim nivoima. Takvu prednost brojni istraživači su koristili u različitim naučnim oblastima. (Parekh, et al., 2015; Delmonico, et al., 2018; Jurík, et al., 2020; Ristanović, et al., 2022; Šostar, et al., 2023a; Šostar, et al., 2023b) Stekao je ulogu najšire primenjenog metoda ponderisanja sa više elemenata za podršku odlučivanju. Ovaj alat omogućava donosiocima odluka da procene kriterijume evaluacije i poboljšaju donošenje odluka. Primenjen je u brojnim oblastima za rešavanje složenih problema sa više kriterijuma. Stoga AHP metoda može biti pogodna za primenu u upravljanju otpadom na lokalnom nivou pošto doprinosi efikasnijem donošenju odluka pomoću rangiranja kriterijuma i alternativa po važnosti.

Opšta hipoteza:

H0: Svest o značaju recikliranja za ekonomiju je izražen

Specifične hipoteze:

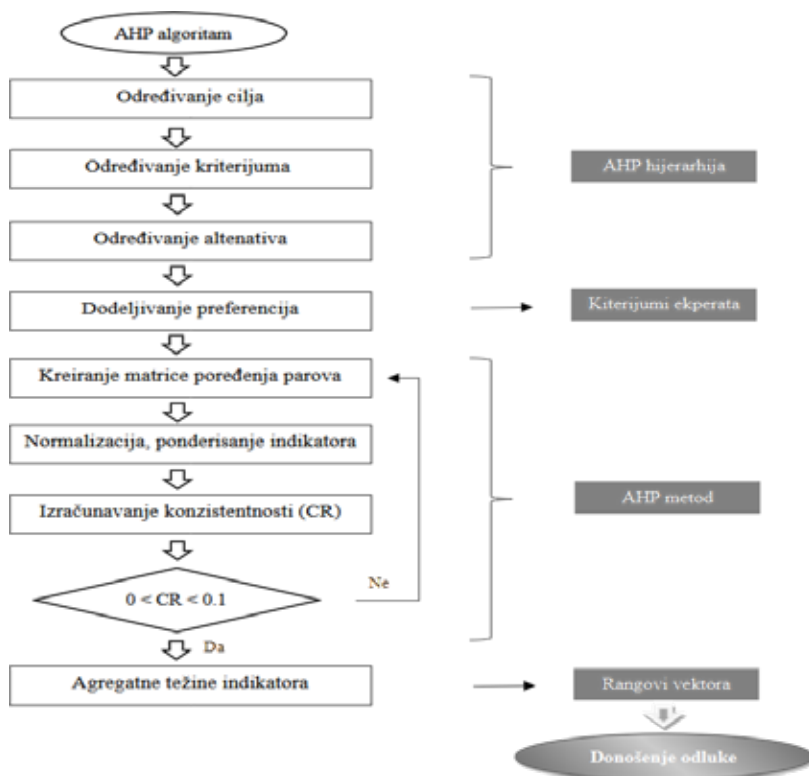
H1: Ako se pojačavaju kapaciteti, povećaće se obim recikliranja otpada

H2: Veći stepen obrazovanja ljudi daće tehnološki i inovaciono bolji efekat na okruženje

Ovaj papir je koncipiran kroz sledeće delove. Nakon apstrakta, uvodnog dela i metodologije predstavljen je AHP metod i postupak ocenjivanja. Sledi, deo koji sadrži rezultate ove analize i zaključak.

Metodologija

Za praćenje elemenata koji određuju upravljanje otpadom potrebno je proceniti njihovu ulogu u cirkularnoj ekonomiji. Osmišljen je algoritam za procenu kriterijuma za donošenje odluka o kriterijumima upravljanja otpadom i alternativama u postizanja boljih rezultata upravljanja otpadom. Identifikovano je 5 kriterijuma i 4 alternative za razgovor sa stručnjacima iz oblasti održive i cirkularne ekonomije, zaštite životne sredine i tehnologije. U cilju utvrđivanja vektora težine sprovedena je stručna ocena eksperata, koja je pomogla konačno poređenje indikatora po nivoima korišćenjem strukture AHP metode. Ovako koncipiran algoritam omogućio nam je da identifikujemo glavne elemente upravljanja otpadom na lokalnom nivou u Srbiji.

Slika 1. AHP metod

Izvor: prikaz autora

Hijerarhijska struktura. Na vrhu hijerarhijske strukture je postavljen problem ili cilj. Na nižem nivou su definisani kriterijumi koji se koriste za evaluaciju. Kreiraju se matrice po različitim nivoima, određuju se vektori težina. Potom se uparivanje poređenja vrši između različitih nivoa. Ishodi ovih uparivanja su matrice koje se koriste za vrednovanje a potom se rangiraju kako bi se donosile odluke. Prilikom određivanja prioriteta za pojedinačne uporedne sudove koristi Saaty skala mernih odnosa (Tabela 1).

<i>Intenziteti značajnosti</i>	<i>Definicija</i>
1	Isto prioritetno
3	Slabo prioritetno
5	Jako prioritetno
7	Vrlo jako prioritetno
9	Apsolutno prioritetno
2, 4, 6, 8	Međuvrednosti

Tabela 1. Skala relativnog značaja Izvor: Saaty, 1987

Na najnižem hijerarhijskom nivou su postavljene alternative za donošenje odluka. Konačna ocena se ogleda u sintezi prioriteta, i to se smatra završenom evaluacija za određivanje važnosti kriterijuma i alternativnog učinka.

AHP metod. Procena sistema odlučivanja o upravljanju otpadom na lokalnom nivouu Srbiji uključuje nekoliko faktora. Analiziramo faktore okruženja, ekonomske faktore, tehnološke faktore, faktore koji se vezuju za inovacije i društvene faktore. Na osnovu ovih faktora ocenjujemo problem odlučivanja. Razvoj nezavisnog AHP metoda za evaluaciju upravljanja otpadom je krajnji cilj istraživanja. U osnovi, AHP metoda daje mogućnost poređenja u paru za procenu prioriteta. U tu svrhu se definiše matrica veličine $n \times n$. Tako se kreira hijerarhijska ili mrežna prezentacija problema kroz koju se definišu rešenja postavljenog cilja. Sve numeričke vrednosti se unose u matricu, redosledom koji odgovara matričnom nizu u matematici. Dijagonala matrice uzima vrednosti 1, u gornjem trouglu matrice unose se vrednosti, dok u donjem trouglu matrice njihove recipročne vrednosti. Takva matrica se koristi za dalje poređenje u paru na različitim nivoima hijerarhijske strukture.

Broj matrica zavisi od broja elemenata koji se nalazi na svakom hijerarhijskom nivou. Takođe, redosled matrica određuju elementi koji su povezani na različitim nivoima unutar strukture. U nastavku evaluacije, svaki element se ocenjuje pomoću relativne skale poređenja u paru. Ovde se javlja i osnovni nedostatak AHP metoda. To je da postoji određen stepen nedoslednosti, s obzirom na to da su u poređenjima uključeni subjektivni stavovi. Ocena je efikasna ako je konzistentna, pa

se sprovodi ocenjivanje konzistentnosti. Izračunava se odnos doslednosti (CR). Prvo se vrši proračun za svojstvenu vrednost (λ_{max}) i indeks konzistentnosti (jednačina 1). Potom, jednačina 2, se izračunava odnos konzistentnosti (CR) je odnos indeksa konzistentnosti (CI) prema slučajnom indeksu (RI). Ako je vrednost koeficijenta konzistentnosti (CR) manja od 10%, postoji doslednost i procenjeni pokušaj poboljšanja doslednosti je prihvaćen. Ako je veći od 10%, postupak se ponavlja. Kada se dobiju konzistentne ocene težina, ostvaruje se ukupni prioritet.

Pomoću distributivnog modela agregacije sintetizuju se vektori težina, potom se ocenjuje indeks konzistentnosti i stepen konzistentnosti,

$$CI = \frac{(\lambda_{max} - n)}{(n-1)} \quad (1)$$

$$CR = \frac{CI}{RI} \quad (2)$$

gde je RI slučajni indeks (indeks konzistencije matrice veličine n slučajno generisanih poređenja parova). Izračunate vrednosti slučajnog indeksa prikazane su u tabeli 2.

										0	1	2	3	4
.i.			.58	.89	.11	.25	.35	.40	.45	.49	.51	.48	.56	.57

Tabela 2. Vrednosti slučajnih indeksa (RI)

Izvor: Saaty, 1987

Da bi se ispitala konzistentnost rezultata potrebno je prethodno izračunati maksimalnu sopstvenu vrednost matrice poređenja (λ_{max}). Gornja granica za ocenu indeksa konzistentnosti je 0.1. Ukoliko je indeks konzistentnosti veći od 10% vrednovanje u matrici treba korigovati, odnosno ponoviti poređenje pravila metodom sopstvenih vrednosti. Rangiranjem konačnih vrednosti indeksa konzistentnosti dobija se rešenje problema odlučivanja.

Rezultati

Na samom početku analize definisan je cilj. Prva faza AHP metoda podrazumeva upoređivanje kriterijuma sa postavljenim ciljem. Potom su definisani alternative hijerarhijske strukture. Za odabir najvažnijih elemenata upravljanja otpadom izvršeno je upoređivanje 4 alternative, na osnovu 5 kriterijuma. Sledeća faza je vrednovanje kriterijuma (na osnovu napred navedene Satijeve devetostepene skale), čiji je cilj definisanje težinskih koeficijenata potrebnih za procenu i selekciju pokazatelja upravljanja otpadom. U petoj fazi ocenjuju se alternative na osnovu svakog kriterijuma, tj. svaka od 4 alternative biće ocenjena na osnovu 5 razmatranih kriterijuma odlučivanja. Svaka alternativa će dobiti svoju vrednost. Konačno, u poslednja faza predstavlja donošenje odluke i izbor varijanti. Ekonomski pokazatelj koji ima najveći stepen vrednosti biće najpovoljnije rešenje za malo gazdinstvo.

Donosilac odluke je imao zadatak da izdvoji kriterijume, potom da sprovede poređenje kriterijuma u parovima u odnosu na cilj (korišćenjem Saaty-ve skale), da bi potom sproveo poređenje varijanti u parovima u odnosu na svaki kriterijum.

CILJEVI						PONDERI TEŽINA
	1	2	3	4	4	
C ₁						0.34
C ₂						0.11
	/2		/2	/2	/2	
C ₃						0.17
	/3				/2	
C ₄						0.13
	/2		/2		/3	
C ₅						0.25
	/2					

Tabela 3. Matrica poređenja kriterijuma i izračunatih težina

Tabela 3. pokazuje da su najznačajniji kriterijumi za odlučivanje o upravljanju otpadom okruženje ili životna sredina (C1) i društvena odgovornost građana na lokalnom nivou (C5). Zatim slede kriterijumi tehnološke prirode (C3), održive inovacije (C4) i ekonomski kriterijumi (C2), redom po veličini pondera težina posmatrani. Kako bi se izbegle greške prilikom donošenja zaključaka u određivanju vrednosti kriterijuma kod matrice parnog poređenja, vrši se procena obima odstupanja od konzistentnosti. Prvo se izračunava maksimalna sopstvenu vrednost matrice poređenja ($\lambda_{max} = 5.284$), izvodi ocenu indeksa konzistentnosti ($CI = 0.07$) i stepena konzistentnosti ($CR = 0.063$). Kako je izračunata vrednost indeksa konzistentnosti manja od 0.1 to znači je matrica poređenja dobro postavljena.

Sledeći korak u konceptu AHP metoda, vršeno ocenjivanje varijanti prema svakom od kriterijuma pojedinačno. Tabela 4. pokazuje matrice poređenja varijanti u odnosu na pet kriterijuma i odgovarajući težinski vektori.

1	1	2	3	4	J	2	1	2	3	4	J	3	1	2	3	4	J
1					.38	1		<i>/2</i>	<i>/4</i>	<i>/2</i>	.12	1					.44
2	<i>/2</i>				.33	2					.40	2	<i>/2</i>				.29
3	<i>/2</i>	<i>/3</i>			.17	3		<i>/2</i>			.33	3	<i>/3</i>	<i>/2</i>		<i>/2</i>	.12
4	<i>/2</i>	<i>/3</i>	<i>/2</i>		.12	4		<i>/3</i>	<i>/3</i>		.15	4	<i>/3</i>	<i>/3</i>			.16

4	1	2	3	4	J	5	1	2	3	4	J
1				<i>/2</i>	.27	1					.38
2	<i>/2</i>			<i>/2</i>	.20	2	<i>/3</i>		<i>/3</i>	<i>/2</i>	.13
3	<i>/2</i>	<i>/2</i>		<i>/2</i>	.14	3	<i>/2</i>			<i>/2</i>	.22
4					.39	4	<i>/2</i>				.27

Tabela 4. Matrice za donošenje odluka u pogledu kriterijuma i izračunatih težina

U tabeli 4. predstavljene su matrice poređenja (A1 – obrazovanje, A2 – kapaciteti, A3 – investicije, A4 – regulativa) po kriterijumima (C1-C5). Za održivost na lokalnom nivou dominantne su važni obrazovanje ljudi i raspoloživi kapaciteti jedinica lokalne samouprave. Ekonomski kriterijumi upravljanja zalihama podrazumevaju ulaganja u kapacitet i investicije u cirkularnu ekonomiju. Glavni pokazatelj tehnoloških aspekata upravljanja otpadom jeste obrazovanje ljudi, jer veći nivo obrazovanja podrazumeva veći broj inženjera, bolju informisanost i veću društvenu odgovornost. Pitanje održivih inovacija u upravljanju zalihama najviše se zasniva na regulativi i obrazovanju. Što je viši nivo regulative to je veća verovatnoća da se se efekti adekvatnog upravljanja otpadom bolje manifestovati na životnu sredinu. Društvena odgovornost u kontekstu upravljanja otpadom u najvećem obimu vezuje se za obrazovanje građana i regulativu o održivoj ekonomiji. Pošto su izračunati prioriteti kriterijuma u odnosu na cilj, kao i prioriteti alternativa sa poštovanjem kriterijuma, pristupa se izračunavanju prioriteta alternativa u odnosu na cilj. Ovo se jednostavno radi preko proizvoda težina (Pj). Na kraju postupka sprovodi se ukupna sinteza problema izbora, nakon čega je moguće izvršiti rangiranje pokazatelja za lokalnu zajednicu (Tabela 5). Donošenje konačne odluke, tj. odabir optimalnog modela upravljanja pronalazimo u alternativu najvećoj po vrednosti ranga koja ima najveću ukupnu težinu.

CILJ	1	2	3	4	5	Rang
A ₁	.13	.01	.07	.04	.10	.35
A ₂	.11	.04	.05	.03	.03	.26
A ₃	.06	.04	.02	.02	.06	.19
A ₄	.04	.02	.03	.05	.07	.20
	.34	.11	.17	.13	.25	1

Tabela 5. Ukupna težina i rang varijanti

Vrednost u tabeli 5. pokazuje da je procedura AHP metoda sprovedena ispravno i tačno. Naime, zbir svih vrednosti za alternative (poslednja kolona), odnosno kriterijume (poslednji red) jednak jedinici.

Konačna odluka ukazuje da je kod lokalnih zajednica, posmatrano sa aspekta upravljanja otpadom presudna površina obradivog zemljišta u gazdinstvu, manju ulogu imaju broj članova domaćinstva i kvalitet zemljišta. Kod kriterijuma dominira uticaj cene poljoprivrednih proizvoda i kanali distribucije. Ovaj ilustrativni primer malog gazdinstva zaista odaje realnu sliku – mali broj članova gazdinstva, jedino cena predstavlja mogućnost za akumulaciju finansijskih sredstava, i prodaja na više mesta (otkup, pijace, trgovinski lanci), zemlja je rodna pa dominira veličina obradivog zemljišta, a podsticaji su neustaljeni i podrazumevaju kapacitete koje često prevazilaze mogućnosti malog gazdinstva. Uključivanje dodatnih kriterijuma i varijanta moguće je sagledati detaljnije performanse gazdinstava u Srbiji.

Zaključak

Zadnjih decenija koncept cirkularne ekonomije sve više privlači pažnju međunarodnih institucija i organizacija. Tome svedoči i činjenica da je jedan od najznačajnijih ciljeva Ujedinjenih nacija u postizanju održivog razvoja upravo razvoj cirkularne ekonomije.(UNIDO, 2017).

Osnovni postulati cirkularne ekonomije usmereni su na razdvajanje ekonomskog rasta od potrošnje resursa i podsticanje održivog razvoja (Blum, et al., 2020). O reciklaži kao načinu tretiranja komunalnog otpada bilo je reči još u drevnoj civilizaciji, ali tek krajem 20. veka proces reciklaže je doživeo potpunu ekspanziju kao pristup u

rešavanju problema sa komunalnim otpadom koji je u tom momentu predstavljao značajan problem po životnu sredinu. Recikliranje predstavlja jednostavno i ekološki odgovorno ponašanje pojedinaca i institucija koje iz godine u godinu sve više zaokuplja pažnju na globalnom nivou. (Zhang, et al., 2018; Sui, et al., 2024) Kako bi se na adekvatan način upravljali komunalnim otpadom neophodno je raditi procene sadašnjih i budućih tokova otpada. Procene sadašnjih i budućih tokova predstavljaju bazu za planiranje upravljanja otpadom.

Pored toga što su institucije i organizacije primenjivale proces reciklaže, društvo u celini nije bilo osvećeno po pitanju adekvatnog upravljanja komunalnim otpadom i koristima od istog. Upravo jedan od najznačajnijih ciljeva svih institucija, organizacija, naučne zajednice jeste u osvešćivanju društva u celini po pitanju svesti o adekvatnom upravljanju komunalnim otpadom.

Iako se do danas dosta postiglo i vidljivi su rezultati uložених napora vezani za jačanje svesti o značaju reciklaže, i dalje to treba da bud impertiv u bliskoj budućnosti.

U ovom istraživanju je prikazan postupak rešavanja višekriterijumskog odlučivanja, pomoću AHP metoda. Primenom AHP metode, metode višekriterijumskog odlučivanja, dobijeni rezultati su pokazali da su pet najvažnijih kriterijuma kod 1. okruženja (rang: 1), 2. ekonomski (rang: 5), 3. tehnološki (rang: 3), 4. inovacija (rang: 4) i 5. društvenih (rang: 2), kao ključni u adekvatnom upravljanju otpadom izdvojeni: obrazovanje (rang: 1), kapaciteti (rang: 2), regulativa (rang: 3), investicije (rang: 4).

Pravac istraživanja je uspešno realizovan u kontekstu postavljenih hipoteza istraživanja. Rezultati su pokazali da je osnovna hipoteza potvrđena, tj. da je svest o značaju recikliranja izražena. Prva specifična hipoteza, veći kapaciteti, vode većem obimu recikliranja, je logično postavljena i odgovara trendovima u drugim zemljama koje imaju izražene rezultate u pogledu upravljanja otpadom. Međutim, rezultati AHP metode pokazuju, slično anketnim rezultatima, pokazali su da su nedovoljni kapaciteti i da, shodno tome, postoje lošiji rezultati. Potencijalno, sa rastom kapaciteta može se očekivati veći obim i kvalitet reciklaže. Druga specifična hipoteza, parafrazirano obrazovanjem preko tehnoloških inovacija do manjeg zagađenja životne sredine, je potvrđena. Visoka svest o životnoj sredini dolaze sa kriterijumom obrazovanja, jer su obrazovani ljudi više zainteresovani za tehnološka rešenja koja će voditi održivoj životnoj sredini.

Ovakva primena metoda višekriterijumskog odlučivanja se pokazala korisnom i dovoljnom osnovom za buduće istraživanje sličnih tema održive i cirkularne ekonomije. Uključivanjem novih elemenata u hijerarhijske nivoe moguće je dobiti detaljnije podatke. Ohrabruje činjenica da bi se na postojećim podacima iz ankete mogle doneti još detaljnije ocene o upravljanju otpadom, uključivanjem demografskih podataka.

LITERATURA

1. Annual Report 2017 UNIDO, <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2023-03/Annual-Report-2017-en.pdf>
2. Aprile, M.C., Fiorillo, D. (2019): Intrinsic incentives in household waste recycling: The case of Italy in the year 1998, *Journal of Cleaner Production*, Elsevier, Vol. 227, pp. 98-110, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652619312648>
3. Bandara, N., Hettiaratchi, J.P.A., Wirasinghe, S.C., Pilapiya, S. (2007). Relation of waste generation and composition to socio-economic factors: A case study, *Environmental Monitoring and Assessment* 135(1-3):31-39, DOI:10.1007/s10661-007-9705-3
4. Bening, C., Pruess, J.T., Blum, N.U. (2021): Towards a circular plastics economy: Interacting barriers and contested solutions for flexible packaging recycling, *Journal of Cleaner Production*, Elsevier, Vol. IV02, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.126966>
5. Bhada-Tata, P., Hoornweg, D. (2012): What a waste?: a global review of solid waste management, World Bank Group. United States of America. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/302341468126264791/pdf/68135-REVISED-What-a-Waste-2012-Final-updated.pdf>
6. Blum, N.U., Haupt, M., Bening, C.R. (2020): Why "Circular" doesn't always mean "Sustainable", *Resources, Conservation and Recycling*, Elsevier, Vol. 162, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.105042>
7. Cantillo, T., Notaro, S., Bonini, N., Hadjichristidis, C. (2023): Assessing Italian household preferences for waste sorting systems: The role of environmental awareness, socioeconomic characteristics, and local contexts, *Waste Management*, Elsevier, Volume 163, pp. 22-33
8. Cai, K., Xie, Y., Song, Q., Sheng, N., Wen, Z. (2021): Identifying the status and differences between urban and rural residents' behaviors and attitudes toward express packaging waste management in Guangdong Province, China. *Science of The Total Environment*, Elsevier, Vol. 797, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.148996>
9. Camana, D., Manzardo, A., Toniolo, S., Gallo, F., Scipioni, A., (2021): Assessing environmental sustainability of local waste management policies in Italy from a circular economy perspective. An overview of existing tools. *Sustainable Production and Consumption*, Elsevier, Vol. 27, pp. 613-629, <https://doi.org/10.1016/j.spc.2021.01.029>
10. Chen, X., Geng, Y., Fujita, T. (2010): An overview of municipal solid waste management in China *Waste Manage, Waste Management*, Elsevier, 30(4), pp. 716-724, DOI:10.1016/j.wasman.2009.10.011,
11. Chen, Y.C. (2018): Effects of urbanization on municipal solid waste composition, *Waste Management*, Elsevier, Vol. 79, pp. 828-836,
12. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2018.04.017>
13. D'Amato, A., Mancinelli, S., Zoli, M. (2016): Complementarity vs. substitutability in waste management behaviors, *Ecological Economics*, Vol. 123, pp. 84-94, 10.1016/j.ecolecon.2015.12.005
14. Degli Antoni, G., Vittucci Marzetti, G. (2019): Recycling and Waste Generation: An Estimate of the Source Reduction Effect of Recycling Programs, *Ecological Economics*, 161, pp. 321-329, 10.1016/j.ecolecon.2019.04.002
15. Delmonico, DV de G., Santos, HH dos., Pinheiro, MA., de Castro R, de Souza RM. (2018): Waste management barriers in developing country hospitals: Case study and AHP analysis. *Waste Management & Research*. 36(1):48-58. doi:10.1177/0734242X17739972

16. Gilli, M., Nicolli, F., Farinelli, P. (2018): Behavioural attitudes towards waste prevention and recycling, *Ecological Economics*, Vol. 154, pp. 294-305.
17. Ho, W.S., Hashim, H., Lim, J.S., Lee, C.T., Sam, K.C., Tan, S.T. (2017): Waste Management Pinch Analysis (WAMPA): Application of Pinch Analysis for greenhouse gas (GHG) emission reduction in municipal solid waste management, *Applied Energy*, Elsevier, Vol. 185, Part 2, pp. 1481-1489, <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2016.01.044>
18. Jurík, L., Horňáková, N., Santava, E., Sablik, J. (2022): Application of AHP method for project selection in the context of sustainable development. *Wireless Networks*, 28(10), 893–902. DOI:10.1007/s11276-020-02322-2
19. Ke, J., Cai, K., Yuan, W., Li, L., Song, Q. (2022): Promoting solid waste management and disposal through contingent valuation method: A review. *Journal of Cleaner Production*, Elsevier, Vol. IV79 (1), 134696 <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.134696>
20. Nainggolan, D., Branth Pedersen, A., Smed, S., Haile Zemo, K., Hasler, B., Termansen, M. (2019): Consumers in a Circular Economy: Economic Analysis of Household Waste Sorting Behaviour. *Ecological Economics*, Elsevier, Vol. 166(C), <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106402>
21. Parekh, H., Yadav, K., Yadav, S., Shah, N. (2015): Identification and assigning weight of indicator influencing performance of municipal solid waste management using AHP. *KSCE Journal of Civil Engineering*, Vol. 19, pp. 36–45. <https://doi.org/10.1007/s12205-014-2356-3>
22. Ristanović, V., Tošović-Stevanović, A., Maican, S., Muntean, A. (2022): Economic overview of the distribution channels used by Eastern European small farms for their agricultural products, *Agricultural Economics – Czech*, 68 (8), pp. 299-306 <https://doi.org/10.17221/168/2022-AGRICECON>
23. Saaty, T.L. (1987): The Analytic Hierarchy Process – What it is and How it is Used, *Math Modeling*, Vol. 9, No. 3-5, pp. 161-176
24. Song, Q., Zhao, S., Lam, I., Zhu, L., Yuan, W., Wang, C. (2019): Understanding residents and enterprises' perceptions, behaviors, and their willing to pay for resources recycling in Macau. *Waste Management*, Vol. 95, pp. 129–138. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2019.06.009>
25. Sui, Y., Sun, Q., Zhu, X. (2024): Optimising Express Packaging Recycling: A Tripartite Evolutionary Game Modelling Government Strategies under Extended Producer Responsibility, *Environmental Technology & Innovation*, Elsevier, Vol. IV3, <https://doi.org/10.1016/j.eti.2023.103510>
26. Šostar, M., Ristanović, V. (2023a): Assessment of Influencing Factors on Consumer Behavior Using the AHP Model. *Sustainability* 2023a, 15, 10341.
27. Šostar, M., Ristanović V. (2023b): An Assessment of the Impact of the COVID-19 Pandemic on Consumer Behavior Using the Analytic Hierarchy Process Model. *Sustainability* 2023b, 15, 15104. <https://doi.org/10.3390/su152015104>
28. Talwar, S., Kaur, P., Yadav, R., Bilgihan, A., Dhir, A. (2021b). What drives diners' eco-friendly behaviour? The moderating role of planning routine, *Journal of Retailing and Consumer Services* Vol. 63, <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2021.102678>
29. Zhang, B., Lai, K., Wang, B., Wang, Z. (2018): Financial benefits from corporate announced practice of industrial waste recycling: Empirical evidence from chemical industry in China, *Resources, Conservation and Recycling*, Elsevier, Vol. 139, pp. 40-47, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.07.019>
30. Wang, H. (2020): Key factors influencing public awareness of household solid waste recycling in urban areas of China: A case study, *Resources, Conservation and Recycling*, Elsevier, Vol. 158, <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.104813>

THE ROLE OF WASTE MANAGEMENT IN THE CIRCULAR ECONOMY USING THE AHP METHOD

Abstract: The growing awareness of the importance of waste management in the economy has become an important issue of sustainability in recent years. The circular economy implies a higher degree of success in waste management. The aim of this paper is to analyze waste management at the local level. The research is based on a questionnaire of 250 respondents of different age and levels of education. The results obtained from the survey will be part of scientific research papers that represent the result of the Circular awareness project co-financed by the Secretariat for Environmental Protection of the City of Novi Sad. A model has been developed that should enable much healthier and more sustainable environment. We made the decision on waste management factors based on multi-criteria decision-making (MCDM). We used the Analytical Hierarchy Process (AHP method) to evaluate the elements that influence better waste management at the local level, which citizens rated as crucial in order to protect the environment. The results showed that without the education of people and available capacities, it is not possible to achieve a sustainable environment. An important component is the social responsibility of individuals at the local level. In this way, we have opened up space for future analyzes that can include regression models, and evaluate relations between individual categories.

Keywords: CIRCULAR ECONOMY, WASTE MANAGEMENT, AHP METHOD

**Andrea
Bučalina Matić**

Fakultet društvenih nauka
Beograd, Srbija

CONTACT: andrea.bucalina@fdn.edu.rs

UDC:
502.131.1:628.477.6
628.477.6

Type of work:
ONR

Primljen: **08.06.2024.** ✓
Prihvaćen: **22.06.2024.** ✓

Dragana Trifunović

Fakultet društvenih nauka
Beograd, Srbija

CONTACT: dragana.trifunovic@fdn.edu.rs

Andrija Blanuša

Fakultet društvenih nauka
Beograd, Srbija

CONTACT: andrija.blanusa@fdn.edu.rs

ZNAČAJ ADEKVATNOG UPRAVLJANJA OTPADOM I RECIKLAŽE U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE¹

Apstrakt: Cilj rada je da ukaže na značaj, ali i koristi od reciklaže i predstave mere i aktivnosti koje utiču na podizanje svesti kod omladine grada Novog Sada o značaju reciklaže, odnosno pravilnom tretiranju komunalnog otpada. U radu će biti predstavljeno tretiranje komunalnog otpada nekada i sada i razvojni put načina tretiranja istog. Pravilno tretiranje komunalnog otpada ima brojne koristi, a jedna od najvažnijih zaštita životne sredine i omogućavanje povoljnih uslova za pravilan rast i razvoj zajednice u celini. Takođe, u radu će biti prikazano istraživanje sprovedeno za potrebe projekta sufinansiranog od strane Sekretarijata za zaštitu životne sredine grada Novog Sada, a koje se odnosi na utvrđivanje nivoa svesti omladine grada Novog Sada o reciklaži i koristima od nje. Nakon predavljanja rezultata do kojih se došlo na osnovu istraživanja biće predstavljene preporuke i smernice šta je potrebno učiniti kako bi svest kod omladine grada Novog Sada bila na zadovoljavajućem nivou.

Ključne reči: UPRAVLJANJE OTPADOM, RECIKLAŽA, CIRKULARNA SVEST

¹ Rad je rezultat istraživanja za potrebe projekta „Cirkularna svest“ sufinansiranog od strane Gradskog sekretarijata za zaštitu životne sredine Grada Novog Sada

Uvod

Ekonomija kao nauka se bavi definisanjem najboljeg načina sprovođenja osnovnih ekonomskih aktivnosti, pronalaženjem najbolje kombinacije koristi i troškova u postupku dobijanja dobara koja na tržištu dobijaju svoju vrednost, a da pri tom bude prisutna racionalna upotreba oskudnih resursa. Ovo zahteva racionalno ponašanje kako pojedinaca, tako i grupa, kako potrošača, tako i proizvođača. Nužno je razviti svest o racionalnoj upotrebi resursa, odnosno nužnost savremenog doba jeste razvoj cirkularne svesti svakog pojedinca.

Efikasnost u iskorišćavanju prirodnih, ali i drugih resursa vodi ka višem ekonomskom rastu i razvoju kao i svukupnom blagostanju. Shodno tome, može se reći da efikasnost u korišćenju svih resursa sa kojima se raspolaže predstavlja put kako da se postigne više sa manje (Milutinović S., 2020).

Ako sagledamo različite definicije ekonomije tokom razvoja ekonomske misli, može se jasno uvideti jedna zajednička činjenica, a to je da je najbitnija razvijenost svesti o pravilnoj upotrebi resursa.

Kako Lipsi (Lipsey R. G., 1971) navodi ekonomija se bavi alokacijom društvenih resursa na alternativne upotrebe i raspodelom društvenog proizvoda na grupe i pojedince, promenama proizvodnje i raspodelom tokom vremena i efikasnošću, odnosno neefikasnošću ekonomskih sistema (Stojanović I., 2002), tako prema Alfredu Maršalu (Marshallu A., 1997) ekonomija proučava čovečanstvo u običnom privrednom životu, dok prema Lipsiju (Lipsey R.G., 1971) ekonomija predstavlja proučavanje upotrebe retkih resursa u cilju zadovoljenja neograničenih ljudskih potreba (Josifidis K., 2012).

Sa druge strane, Pol Samjuelson (Samjuelson, P., Nordhaus, V., 2009) i Vilijam Nordhaus (Samjuelson, P., Nordhaus, V., 2009) ističu da ekonomija proučava kako društva koriste retke resurse u proizvodnji vrednih roba i njihovu distribuciju između različitih grupa (Nestorović M., 2017). Robins (Robins L., 2000) vrlo jednostavno postavlja definisanost pojma ekonomije sa konstatacijom da je to nauka o alternativnom korišćenju retkih resursa (Samjuelson, P., Nordhaus, V., 2009). Prema Stojanoviću, ekonomija kao nauka predstavlja iznalaženje metoda čija primena u procesima ekonomskih aktivnosti ljudi omogućava uspešno upravljanje "nekom kućom", bilo da je reč o porodičnom domaćinstvu, odnosno gazdinstvu, preduzeću, privredi jedne države, ili pak o svetskoj privredi (Stojanović I., 2002). Sličan stav ima i Milanović, da ekonomija proučava delovanje opštih zakona u proizvodnji, raspodeli, razmeni i potrošnji nacionalnog bogatstva, kao i odnose među ljudima u tim procesima (Milanović, M. R., 2009).

Iz jednog drugačijeg ugla posmatranja, Džonaton Haris (Jonathan M. Harris, 2009) zastupastavda standardna ekonomija životne sredine oslanja na mikroekonomske teorije, koje podrazumevaju pojedinačna pitanja resursa i životne sredine, dok

makroekonomska teorija stavlja ekonomski sistem u širi ekološki kontekst, odnosno ona se bavi međusobnim odnosom ekonomskog rasta i ekosistema (Dragičević i drugi, 2019).

Sa velikim klimatskim promenama, gubitkom biodiverziteta, globalnom krizom po pitanju vode i mnogim drugim manifestacijama globalnih promena životne sredine, očigledna je nužnost kako ekonomista, tako i celog društva da se bave održivošću ekonomije. Održivost podrazumeva normativni pojam o načinu na koji ljudi treba da deluju prema prirodi, njihovoj međusobnoj odgovornosti i odgovornosti prema budućim generacijama (Baumgärtner S., Quaas M., F., 2009). Upravljanje životnom sredinom odnosi se i na upravljanje ne samo prirodnim resursima ili prirodnim procesima, već i postupcima koje čine ljudi uključeni u prirodne sisteme na određenoj teritoriji (Črnjar M., Črnjar K., 2009).

Neracionalnost u definisanju individualnih potreba i nedovoljno razvijena svest o upotrebi resursa za zadovoljenje većih i manjih ljudskih potreba, dovela je do planetarnog problema – oskudnost resursa. Globalna potrošnja energije duplirana je između 1800. i 1900. godine (Amouroux J.M.M., 2015), a tokom 20. veka porasla je više od dvadeset puta (Ritchie H. i drugi, 2020).

Očekivanja su da će do 2030. godine rasti za dodatnih 50%2 ukoliko se ne razvije dovoljno jaka cirkularna svest.

Akumulacija kapitala, masovna proizvodnja, razvoj informacione tehnologije, razvoj ljudskih potreba u stilu novih izazova doveli su do stvaranja novih modela ekonomije, od kojih je jedan značajan koncept cirkularne ekonomije koji pruža odgovore na mnoge manifestacije globalnih promena životne sredine, pomenute klimatske promenama, gubitak biodiverziteta, globalnu krizu po pitanju vode i slično. Očigledna je nužnost kako ekonomista, tako i celog društva da se bave održivošću ekonomije i razvojem cirkularne svesti kod svakog pojedinca.

Prema Vinans (Winans i drugi, 2017) američki profesori Džon Lajl i Vilijam MekDonou (John Lyle, William McDonough) i nemački hemičari Mihael Braungart i Valter Šthel (Michael Braungart i Walter Stahel) bili začetnici koncepta cirkularna ekonomija (Winans i drugi, 2017; Upadhayay S. i drugi, 2024). Prema Luis i Kelma (Luis E., Celma D., 2020) prvi autori koji su uspostavili koncept cirkularne ekonomije još 1976. godine bili su Valter Šthel i Redi Mulvej (Wautelet T., 2018; Stahel W. i drugi, 1981).

Prema drugim autorima o cirkularnoj ekonomiji kao konceptu prvi put je bilo reči u delu "Economics of Natural Resources and the Environment" autora Pirs i Tarnera (Pearce D.W., Turner R.K., 1989; Pearce D.W., Turner R.K., 1991; Wautelet T., 2018). Navedeni autori predstavljeni su kao autori koji su prvi put formalno uveli termin cirkularna ekonomija kao ekonomski model. U navedenom delu najveći akcenat

2 The circular economy: Moving from theory to practice, McKinsey Center for Business and Environment Special edition, October 2016, <https://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Business%20Functions/Sustainability/Our%20Insights/The%20circular%20economy%20Moving%20from%20theory%20to%20practice/The%20circular%20economy%20Moving%20from%20theory%20to%20practice.ashx>

стављен је на процес рециклирања (Pearce D.W., Turner R.K., 1989; Akkucuk U., 2019).

Циркуларна економија обезбеђује ефикасно функционирање економије у којој круже сировине и претварају се из једног облика у други, те се самим тим ствара минимална количина отпада (Grdić Z., 2021). Основа циркуларне економије је да отпад не постоји.

Циркуларна економија с обзиром да се представља као круг, чини затворен систем. На овај начин организована економија неби требало да има утицај на животну средину, јер основни постулати циркуларне економије се свode на „кружење материјала и његову поновну употребу“ уз минимално коришћење енергије и воде (OEBS, 2019). Када је заступљена циркуларна економија из отпада се добија секундарна сировина. Кружни рециклажни циклус се може одвијати на три различита начина и то поновним коришћењем, даљом употребом за производњу истог производа и искоришћавањем у друге намене. Да би отпад био секундарна сировина погодна за даљу употребу неопходно је да има одређен степен квалитета (Milanović Z., Sinčić D., 2018; Pešević D., 2022).

Према дефиницији верификованој од стране Уједињених нација (UN, 2003), процес рециклирања није само уништавање материјала, већ је више од тога и подразумева преусмеравање отпадних материјала ка њиховом следећем животном циклусу.

Виши степен рециклаже има позитиван утицај на становништво у целости по питању здравље животне средине, али и по индустрију. Такође, користи које имају индустрије које користе примарне материјале, употребом секундарних материјала може смањити потреба за куповином или екстракцијом примарних материјала (Oakdene H., 2011). Још неке од користи које се остварују коришћењем рециклираног материјала у производњи јесте смањење цена примарних сировина и зависности од увоза материјала (World Economic Forum, 2014).

Развој циркуларне свести је темељ новог концепта економије, циркуларне економије, који своје економске активности (производња, потрошња, raspodela и razmena) гради на ефикасном коришћењу ресурса, рационалном дефинисању потреба, обновљивости очувању, елиминисању хемикалија и отпада, регенерацији природног система и што дужем животном циклусу производа, што за директну последицу има смањење отпада и уштеду у коришћењу ресурса (материјалних и нематеријалних).

Циркуларна свест је реалтивно новирана појава на тржишту и подразумева да се функција, начин употребе ресурса трансформише у смеру повећане рационалности. Циркуларна свест не признаје отпад, већ оно што је неке отпадно средство, другима је input. Ово подразумева да се вредност svakог ресурса изнова обнавља само у другачијем облику.

Нов начин погледа на употребу ресурса, односно, циркуларна свест, захтева и нове modele економије, нове modele poslovanja. Од linearne економије, која има путању улазни елементи-производња-отпад, dolazimo до циркуларне економије која подразумева рециклирање ресурса који се више не могу употребити у постојећем циклусу, тајније, према традиционалном моделу, рециклира отпад. Поражавајући податак је да се само око 40% отпада на годишњем нивоу рециклира у Европи.

Ukoliko je nivo cirkularne svesti na visokom nivou zastupljeni su sledeći postulati otpad ne postoji, već su to i dalje upotrebljivi resursi, neobnovljiv resurs na prvi pogled treba pokušati reparirati, obnoviti, u proizvodnji se koriste samo obnovljivi resursi, dodatno osiguranje ovakvog načina poslovanja.

U savremenim uslovima života i rada, pitanje upravljanja otpadom je sve aktuelnije. Iako je upravljanje otpadom tema koja je naročito aktuelizovana tokom 20. veka, ono je bilo tema i u prošlosti čemu svedoče brojna istraživanja kao i publikacije i radovi koji su proistekli iz istih. Danas, komunalni, ali i druge vrste otpada se ne posmatraju kao nekada kada je bilo dovoljno na adekvatan način tretirati otpada, odnosno premestiti ga od mesta gde je nastao do deponije ili spalionice, već ono što je otpad za jednu kompaniju za drugu je resurs. Ono čemu se teži u samom procesu proizvodnje godinama unazad, ali i danas jeste proizvodnja sa nula otpada. Načini tretiranja komunalnog otpada su se menjali kroz vreme.

Prvi pisani dokumenti o načinu tretiranja otpada datiraju još iz perioda 3000. godina pre nove ere (Uriarte F.A. (Jr.), Uriarte F.A.; 2008). Za navedeni period, odnosno 3000. godina pre nove ere postoji zabeleženo da je u gradu Knososu na Kritu bila napravljena prva poznata organizovana deponija otpada. Nakon toga, po uzoru na prvu deponiju, 2500. godina pre nove ere sagrađena je prva gradska deponija (Uriarte F.A. (Jr.), Uriarte F.A.; 2008) koja se odnosila na grad Atinu i koja je bila udaljena 2 km od gradskih zidina (Pešević D.; 2022). S obzirom na udaljenost od gradskih zidina bilo je neophodno napraviti sistem prikupljanja i odvoza otpada na deponiju. Ovaj trend organizovanja otpada i odvoženja van gradskih zidina poslužio je kao dobar primer ostalima. Isti sistem organizovanja otpada u antičkom periodu zabeležen je i u gradovima Rimskog carstva, Idiji, Kini i Jerusalimu.

Prve spalionice otpada su sagrađene u Notingemu u Engleskoj 1874. godine (Jamasp T. i drugi, 2010) i 1885. godine u Njujorku, a taj trend dobre prakse ispratili su i Nemačka, Francuska i Kanada.

Do pre 1959. godine većina komunalnog otpada je deponovana na otvorenom, odnosno odlagana na otvorenim deponijama van zidina gradova. Od 1959. godine, Američko društvo građevinskih inženjera (ASCE) definisalo je „sanitarnu deponiju“ i uputstvo kako pravilno postupati sa komunalnim otpadom (Vallero D.A., Blight G., 2019; Vaverková M.D., 2019).

Podaci brojnih zvaničnih institucija, kao i istraživača koji se bave ovom temom govore da stopa stvaranja otpada je u porastu.

U izveštaju iz 2018. godine Svetska banka navodi da se na godišnjem nivou u svetu proizvede oko 2,01 milijarde tona čvrstog komunalnog otpada, od čega se sa najmanje 33% čvrstog komunalnog otpada ne upravlja na adekvatan način, već da se on baca ili spaljuje na otvorenom.

Takođe, u izveštaju Svetske banke, ali i kod drugih autora koji se bave ovom temom navodi da su predviđanja po pitanju proizvodnje komunalnog otpada da bi se do 2050. godine proizvodnja otpada mogla povećati za 70%, odnosno do 3,4 milijarde tona (Wilson D. C., Webster M.; 2018), ukoliko se nastavi trend koji je danas

zastupljen (Kaza S. i drugi, 2018; Wilson D. C., Webster M.; 2018).

Prema sprovedenim istraživanjima brojnih autora otpad koji se stvara po osobi dnevno iznosi 0,74 kilograma (Ferronato N., Torretta V., 2019), ali ta količina varira u zavisnosti od ekonomske razvijenosti države i kreće se od 0,11 do 4,54 kilograma (Pešević D., 2022; Kaza S. i drugi, 2018).

U zemljama u razvoju, savremeni uslovi života, urbanizacija, migracije stanovništva iz ruralnih u urbane sredine, viši životni standard, ubrzan ekonomski rast su sve razlozi koji dovode do povećanja ionako velike količine čvrstog komunalnog otpada (Minghua Z. i drugi, 2009; Firdaus G., Ahmad A., 2010; Marshall R. E., Farahbakhsh K., 2013; Akimanizanye V., Nsanzumukiza V. M. i drugi 2020).

Rezultati istraživanja

Period koji predstavlja prekretnicu kod stanovništva kada počinje razmišljati o zaštiti životne sredine je period po završetku Drugog svetskog rata. Kod stanovništva počinje da se razvija svest o značaju zaštite životne sredine i to u pravcu toga da se polako počinju crpeti neobnovljivi resursi i da način odlaganja otpada u proizvodnji utiče na kvalitet života stanovništa.

Na teritoriji Republike Srbije, kao i grada Novog Sada institucije obrazovanja, ali i druge institucije su spoznale koristi od zelene tranzicije po pitanju ekonomske, društvene i ekološke prednosti i sprovode neke od aktivnosti na nivou lokalne samouprave, tako i na nivou države, ali te aktivnosti su još uvek na nedovoljnom nivou. Iako su institucije obrazovanja spoznale koristi od zelene tranzicije, omladina grada Novog Sada prema rezultatima do kojih smo došli još uvek nije u potpunosti osvešćena po tom pitanju.

Cilj koji se želeo postići istraživanjem na temu cirkularne ekonomije, odnosno koristima koje se ostvaruju procesom reciklaže bio je unapređenje informisanosti o štetnosti otpada po životnu sredinu i klimatske promene, ukazivanje na mogućnosti korišćenja otpada u cirkularnoj ekonomiji gde otpad postaje resurs, podsticanje usvajanja modela cirkularne ekonomije zasnovane na životnom ciklusu proizvoda. Preporuke i smernice kao rezultat naučno istraživačkog rada su usmerene na edukaciju o značaju upravljanja otpadom, naročito komunalnim i ambalažnim, promovisanje dobrih praksi i obrazaca poslovanja kada je reč o upravljanju otpadom.

Za potrebe projekta Cirkularna svest sufinansiranog od strane Sekretarijata za zaštitu životne sredine grada Novog Sada napravljen je upitnik koji bi pokazao koliko je omladina Novog Sada upoznata sa osnovnom terminologijom vezanom za reciklažu i koristima od iste kao i da li oni kao okosnica jednog društva imaju određene preporuke šta bi trebalo uraditi kako bi se povećala informisanost i svest o reciklaži, kao i nivo učešća celokupnog stanovništva, a posebno omladinu Novog Sada u samom procesu reciklaže. Rezultati proistekli iz anketnog upitnika biće deo naučnoistraživačkih radova koji predstavljaju rezultat projekta Cirkularna svest.

Upitnik korišćen u istraživanju sastoji se od tri pitanja opšteg tipa i osam pitanja fokusiranih na informisanost o reciklaži i učestvovanje u procesu reciklaže. Fokus grupa bila je omladina grada Novog Sada u rasponu godina od 15-26. Broj ispitanika koji je učestvovao u anketiranju je 250.

Učesnici su anketirani nasumično, putem ličnih kontakta kao i u saradnji sa obrazovnim institucijama grada Novog Sada. Obrazovne institucije grada Novog Sada su nam omogućile da dođemo do potpunijih podataka o tome koliko je informisana omladina grada Novog Sada o reciklaži i koristima od reciklaže za pojedinca kao i o koristima od reciklaže po celokupnu zajednicu i očuvanje životne sredine.

Pitanja korišćena u anketnom upistniku su sledeća:

Pol?

Starosna dob?

Obrazovanje?

Da li Vi reciklirate otpad?

Da li u vašem okruženju znate nekog ko reciklira otpad?

Da li smatrate da je na adekvatnom nivou stepen recikliranja otpada?

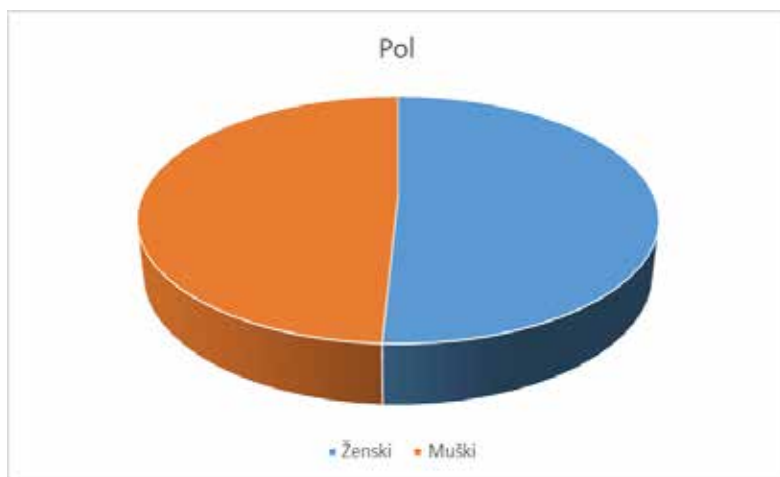
Da li smatrate da ste dovoljno upućeni u sam process reciklaže i koristi od iste?

Da li ste upućeni u to gde završava reciklažni otpad na teritoriji grada Novog Sada?

Da li po vašem mišljenju ima dovoljno kontejnera za reciklažu u gradu Novom Sadu?

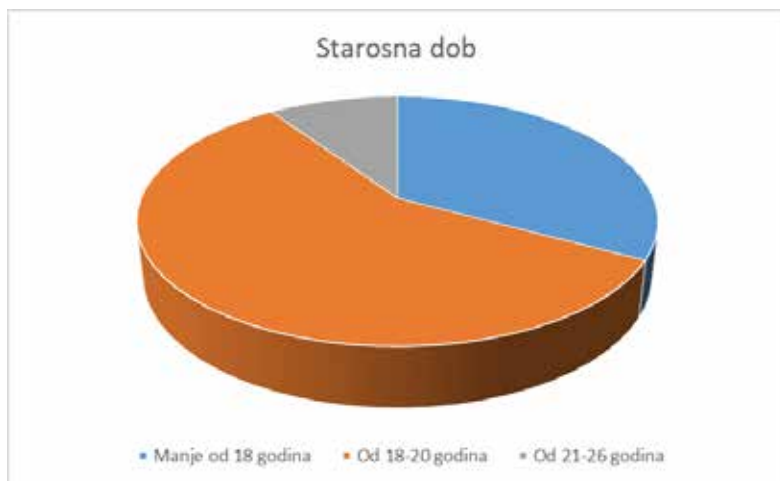
Da li smatrate da je neophodno sprovesti određene aktivnost kako bi se unapredio sistem upravljanja otpadom?

Da li imate neki predlog kako se može uticati na veću zainteresovanost omladine za reciklažu i upoznavanje sa proizvodnjom sa nula otpada?

Grafikon 1: Pol ispitanika

Na pitanje o polu, od ukupnog broja ispitanika, 123 ispitanika su muškog pola, dok je 127 ispitanika ženskog pola.

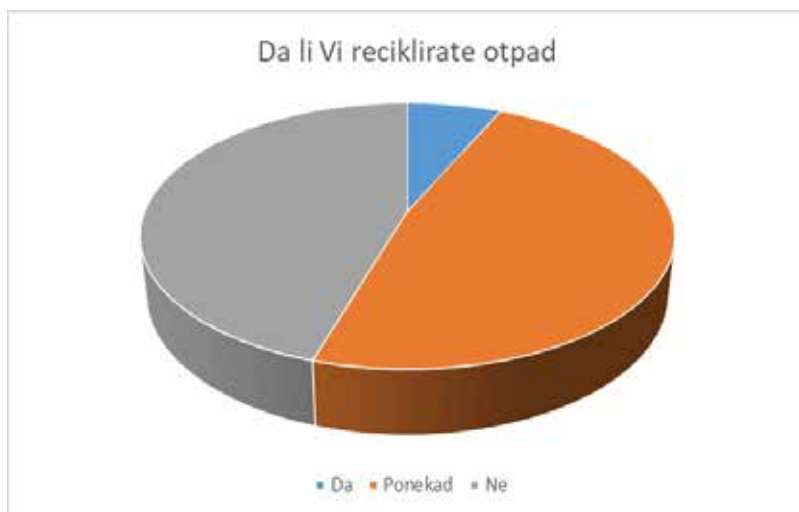

Grafikon 2 : Starosna dob ispitanik

Na pitanje o godinama starosti od ukupnog broja ispitanika, 144 ispitanika pripada starosnoj dobi od 18-20. godina, 82 ispitanika pripada starosnoj dobi manje od 18. godina, dok 24 ispitanika je omladina koja pripada generaciji od 21-26. godina.

Grafikon 3: Obrazovanje ispitanik

Od ukupnog broja ispitanika, 149 ispitanika ima završenu srednju školu, 98 ispitanika ima završenu osnovnu školu, 2 ispitanika ima završenu visoku školu, dok samo 1 ispitanik ima završen fakultet.

Grafikon 4: Da li Vi reciklirate otpad?

Od ukupnog broja ispitanika, 120 ispitanika je odgovorilo da ponekad reciklira otpad, 113 ispitanika je odgovorilo da ne reciklira otpad, dok je samo 17 ispitanika odgovorilo da reciklira otpad.

Grafikon 5: Da li u Vašem okruženju znate nekog ko reciklira otpad?

Od ukupnog broja ispitanika, 120 ispitanika je reklo da poznaje nekog ko reciklira otpad u njihovom okruženju, dok je 130 ispitanika odgovorilo da nema nikog u svom okruženju ko reciklira otpad.

Grafikon 6: Da li smatrate da je na adekvatnom nivou stepen recikliranja otpada?

Od ukupnog broja ispitanika, 168 ispitanika je odgovorilo da ne smatra da je stepen recikliranja otpada na adekvatnom nivou, 62 ispitanika je odgovorilo da, ali još uvek u nedovoljnoj meri, dok je 20 ispitanika odgovorilo da smatra da je stepen reciklaže na adekvatnom nivou.

Grafikon 7: *Da li smatrate da ste dovoljno upućeni u sam proces reciklaže i koristi od iste?*

Od ukupnog broja ispitanika, 110 ispitanika je odgovorilo da je upućeno u sam proces reciklaže i koristima od iste, ali ne u dovoljnoj meri, 68 ispitanika je odgovorilo da su dovoljno upućeni u sam proces reciklaže i koristima od iste, dok je 72 ispitanika odgovorilo da nisu upućeni u proces reciklaže i koristi od nje.

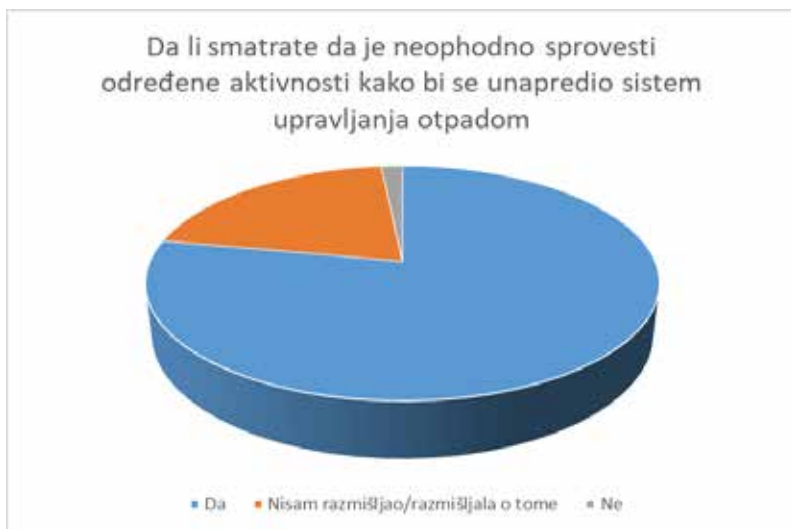
Grafikon 8: *Da li ste upućeni u to gde završava reciklažni otpad na teritoriji grada Novog Sada?*

Od ukupnog broja ispitanika, 144 ispitanika je odgovorio da nije upućeno gde završava reciklažni otpad na teritoriji grada Novog Sada, 72 ispitanika je odgovorilo da nije sigurno gde završava reciklažni otpad, dok je 34 ispitanika odgovorilo da su upućeni u to gde završava reciklažni otpad.

Grafikon 9: Da li po vašem mišljenju ima dovoljno kontejnera za reciklažu u gradu Novom Sadu?

Od ukupnog broja ispitanika, 178 ispitanika smatra da nema dovoljno kontejnera za reciklažu u gradu Novom Sadu, 51 ispitanik smatra da ima, ali ne u dovoljnoj meri, dok 21 ispitanik smatra da ima dovoljno kontejnera za reciklažu.

Grafikon 10: Da li smatrate da je neophodno sprovesti određene aktivnosti kako bi se unapredio sistem upravljanja otpadom?

Od ukupnog broja ispitanika, 195 ispitanika smatra da je neophodno sprovesti određene aktivnosti kako bi se unapredio sistem upravljanja otpadom, 51 ispitanik

nije razmišljalo o tome da li je neophodno sprovesti određenje aktivnosti da bi se unapredio sistem upravljanja otpadom, dok je 4 ispitanika odgovorilo da nije neophodno sprovesti određenje aktivnosti da bi se unapredio sistem upravljanja otpadom.

Poslednje pitanje u upitniku bilo je da li imate neki predlog kako se može uticati na veću zainteresovanost omladine za reciklažu i upoznavanje sa proizvodnjom sa nula otpada je ostavljeno otvoreno za odgovore po želji ispitanika, odnosno bilo je opciono, da li žele ili ne da odgovore, odnosno daju predlog, i na ovo pitanje nešto manje od trećine ispitanika je dao odgovor.

Dobijeni odgovori na otvoreno pitanje u anketnom upitniku distribuirani su u pet kategorija.

U prvu kategoriju svrstani su odgovori ispitanika koji nisu bili preterano zainteresovani da daju određeni odgovor kao ni konkretan predlog, aktivnost ili meru koju bi sproveli kako bi se povećao nivo informisanosti i svesti o procesu reciklaže i koristima od iste.

U drugu kategoriju mogu se svrstati odgovori ispitanika koji smatraju da stepen informisanosti o procesu reciklaže kao i koristima od iste po pojedinca, društvo i okolinu, nije na zadovoljavajućem nivou i da bi se taj problem mogao rešiti kroz uvođenje edukacije po pitanju zaštite životne sredine od najranijih dana odrastanja gde najveću ulogu imaju roditelji kroz vaspitanje, a kasnije kroz sistem obrazovanja od nižih pa sve do viših razreda osnovne škole, a kasnije i sredne škole.

U treću kategoriju odgovora ispitanika svrstani su njihovi predlozi vezani za podizanje svesti o reciklaži i koristima od iste putem društvenih mreža i sredstava informisanja. Ovo se naročito odnosi na mlađu generaciju koja veliki deo slobodnog vremena provodi prateći sadržaje na društvenim mrežama.

U četvrtu kategoriju svrstani su odgovori ispitanika koji smatraju da bi lokalna zajednici mogla više da učini vezano za veću dostupnost i pristupačnost kontejnera za reciklažu, misleći prevashodno na domaćinstva, kao i veću dostupnost i pristupačnost u blizini obrazovnih institucija, domova za stanovanje učenika i studenata kao i u blizini privrednih subjekata.

U petu kategoriju svrstani su odgovori ispitanika koji se odnose na izmene zakona i uvođenje određenih mera i kazni vezanih za neadekvatno tretiranje otpada, po ugledu na primere dobrih praksi zemalja koje imaju visok stepen razvijene svesti o značaju zaštite životne sredine, kao i uvođenje i obezbeđenje određenih benefita onima koji na adekvatan način tretiraju otpad i time utiču na zaštitu životne sredine.

Zaključak

Prvi izvještaj Rimskog kluba koji je objavljen u globalno poznatoj knjizi „Granice rasta” (Meadows D. i drugi, 1972; Tinbergen J., 1977; Bardi U., 2011; Simmons M., 2000), sadrži činjenice koje zastupaju tvrdnje da se stopa upotrebe finalnih materijala i energetske resursa Zemlje ne mogu povećavati neograničeno.

Savremeni uslovi poslovanja i života dovode do situacije da se sirovine koriste brže nego što se zamenjuju, i to dosta brže nego što je moguće pronaći alternativne zamene tim sirovinama. Sve navedeno je tema brojnih izveštaja zvaničnih institucija koje se bave ovom tematikom, ali i istraživača čija je tema istraživanja. U svim relevantnim izveštajima se navodi da budućnost zemlje u celosti je u konceptu održivog razvoja, koji je prvi put definisan u izveštaju Brundtland komisije, pod nazivom „Naša zajednička budućnost” (Brundtland Report, 1987). U Brundtlandovom izveštaju navedena je opšteprihvaćena definicija održivog razvoja. Opšteprihvaćena definicija glasi: „Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe” (Brundtland Report, 1987; WCED, 1987; Bermejo R. i drugi, 2010). Društveni i ekološki pokreti ističu dimenzije socijalne pravde održivosti i ekonomske, socijalne i ekološke dimenzije u svetlu trenutnih nejednakosti i procesa isključenosti.

Zaštita životne sredine, ukoliko se posmatra segment adekvatnog upravljanja komunalnim, ali i drugim otpadom, je moguća ukoliko se smanjuje ukupni, negativni uticaj upravljanja otpadom na životnu sredinu, potrošnju energije, zagađenja zemljišta, vazduha i vode. Sve navedeno podrazumeva i da su troškovi navedenih aktivnosti prihvatljivi za sve članove društvene zajednice. Kada se kaže za sve članove društvene zajednice misli se pre svega na domaćinstva, ali i na privredu u celini, državne institucije i vladu. (White, P. R. i drugi, 1995; Warner B., 1996).

Adekvatno upravljanje čvrstim otpadom predstavlja jednu od najvažnijih, ako ne i najvažniju funkciju vlasti bilo da je gradskog ili lokalnog tipa. Adekvatno upravljanje komunalnim otpadom podrazumeva sprovođenje određenih aktivnosti od kojih su najvažnije kontrola, prikupljanje, transport, obrada i odlaganje otpada.

Sve navedene aktivnosti su u skladu sa najboljim principima javnog zdravlja, ekonomije, inženjerstva, očuvanja životne sredine, estetike i drugih aspekata. Osnovni cilj upravljanja čvrstim otpadom je zaštita zdravlja stanovništva, promovisanje kvaliteta životne sredine, razvoj održivosti i podrška ekonomskoj produktivnosti korišćenjem otpada kao resursa.

U poređenju sa razvijenim zemljama, stanovnici zemalja u razvoju, posebno zemalja gde dominira siromašno stanovništvo manje su pogođeni neodrživim otpadom (Kaza S. i drugi, 2018; Victoire A. i drugi, 2020). U zemljama sa niskim prihodima, preko 90% otpada se često odlaže na neregulisana deponija ili se otvoreno spaljuje (Oyedele O., 2016). Loše prakse u pogledu otpada stvaraju ozbiljne

posljedice po zdravlje, sigurnost i okolinu. Neadekvatno upravljanje otpadom predstavlja pogodno tlo za razvoj svih bolesti, a ujedno doprinosi globalnim klimatskim promjenama (Wilson D. C., Webster M., 2018). Adekvatno upravljanje otpadom značajno je za stvaranje održivih gradova pogodnih za život, ali ostaje izazov za mnoge zemlje i gradove u razvoju (Chandak S., 2010).

Mere koje su preduzete od strane razvijenih zemalja u adekvatnom upravljanju otpadom donešene su i adekvatno sprovede zajedničkom delovanju privatnih i državnih institucija i stvaranje modela za efikasno sakupljanje i odlaganje otpada (Ezeah C., Roberts C.L., 2014).

Pored navedene saradnje neophodno je uključivanje gradske lokalne samouprave u smislu poboljšanja sistema odnosa i tretiranja komunalnog otpada na način koji zadovoljava dugoročne zahteve. Za uspešnu implementaciju integrisanog delovanja svih navedenih učesnika neophodno je napraviti plan upravljanja otpadom koji bi bio potpuno funkcionalan i primenjiv, dostupan i razumljiv svim učesnicima.

Preporuke Svetske banke po pitanju porasta stope adekvatnog odlaganja i recikliranja otpada usmerene su ka obezbeđenju povrata troškova usluga upravljanja otpadom i povećanja naplate prihoda od naknada za upravljanje otpadom od samih proizvođača otpada (World Bank, 2017; Olukanni D.O., Nwafor C.O., 2019).

Donošenje i sprovođenje adekvatnih regulatornih mera vezanih za zaštitu životne sredine na nosioce privrednih aktivnosti, ali i stanovništvo. U slučajevima neprimenjivanja i nepoštovanja donešenih mera sankcionisati to ponašanje putem propisanih kazni (Sanni, A.O., 2016; Ayotamuno J.M., Gobo A.E., 2004).

Svest i stav stanovništva ima značajnu ulogu u njihovoj spremnosti da sarađuju i učestvuju u upravljanju otpadom (Zurbrugg, C., 2003). Društveno-ekonomska situacija predstavlja značajne prepreke u primeni dobrih praksi adekvatnim upravljanjem otpadom (Kumari T., Raghubanshi A.S., 2022).

Neophodan je razvoj metoda i načina upravljanja otpadom koji bi očuvao upotrebnu imovinu otpada i dao prioritet povratu resursa. Takođe, navodi se i značaj razvoja odgovarajućih metoda za sakupljanje i odlaganje komunalnog otpada. Segregacija otpada na izvoru i specijalizovana postrojenja za preradu materijala koji se mogu reciklirati dovode do čistije proizvodnje (Shovon S.M. i drugi, 2024).

Shodno svemu napred navedenom ključno je podići svest javnosti i promeniti stavove društva prema upravljanju otpadom kako bi se razvio efikasan i održiv sistem upravljanja otpadom.

LITERATURA

1. Akimanizanye, V., Nsanzumukiza, V. M., et al. (2020). Solid Waste Management Challenges and Its Impacts on People's Livelihood, Case of Kinyinya in Kigali City, Journal of Geoscience and Environment Protection, Vol.8, No.6
2. Akkucuk U. (2019). The Circular Economy and Its Implications on Sustainability and the Green Supply Chain, United States, IGI Global
3. Amouroux, J.M.M. (2015). World Energy Consumption 1800-2000: Definitions and Measurements, <https://www.encyclopedie-energie.org/consommation-mondiale-denergie-1800-2000-definitions-et-mesures/>
4. Ayotamuno, J.M., Gobo, A.E. (2004). Municipal solid waste management in Port Harcourt, Nigeria: Obstacles and prospects. Manag. Environ. Qual. 2004, 15, 389–398.
5. Bardi, U. (2011). The Limits to Growth Revisited, Springer is part of Springer Science+Business Media, ISSN 2191-5520
6. Baumgärtner, S., Quaas, M., F. (2009). What is Sustainability Economics?, Ecological Economics, Vol. 69, No. 3, pp. 445-450, 2010., available at Social Science Research Network, <https://ssrn.com/abstract=1469961>
7. Backhouse, R.E., Medema, S. G. (2009). Defining Economics: The Long Road to Acceptance of the Robbins Definition, Economica, Vol. 76, Supplement 1: Robbins's Essay at 75 (Oct., 2009), pp. 805-820
8. Bermejo, R., Arto, I., Hoyos, D. (2010). Sustainable Development in the Brundtland Report and Its Distortion: Implications for Development Economics and International Cooperation, Chapter in book Development Cooperation: Facing the Challenges of Global Change (pp.13-34), Center for Basque Studies, University of Nevada, Reno (USA)
9. Brundtland Report (1987). World Commission on Environment and Development (WCED). "Our common future". Oxford: Oxford University Press.
10. Bulletin., W. (1996). Journal of the World Resource Foundation, High Street, Tonbridge, Kent, UK
11. Chandak, S. (2010). Trends in Solid Waste Management: Issues, Challenges and Opportunities. In International Consultative Meeting on Expanding Waste Management Services in Developing Countries.
12. Črnjar, M., Črnjar, K. (2009). Menadžment održivog razvoja: ekonomija, ekologija, zaštita okoliša, Fakultet za menadžment u turizmu i u ugostiteljstvu, Opatija.
13. Dragičević, Radičević, T., Nestorović, M., Stojanović Trivanović, M. (2019). Koncept cirkularne ekonomije, International Scientific & Professional Conference MEFkon 2019, INOVACIJE KAO POKRETAČ RAZVOJA „Inovativna delatnost – savremeni izazovi i rešenja“, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije Beograd
14. Ezeah, C., Roberts, C.L. (2014). Waste governance agenda in Nigerian cities: A comparative analysis. Habitat Int. 2014, 41, 121–128
15. Ferronato, N., Torretta, V. (2019). Waste Mismanagement in Developing Countries: A Review of Global Issues. International Journal of Environmental Research and Public Health, 16, 1060.
16. Firdaus, G., Ahmad, A. (2010). Management of Urban Solid Waste Pollution in Developing Countries. International Journal of Environmental Research, 4, 795-806.
17. Hollins, O. (2011). The Further Benefits of Business Resource Efficiency, Research report completed for the Department for Environment, Food and Rural Affairs.

18. Jakšić, M., Pejić, L. (1999). Razvoj ekonomske misli, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd
19. Jamasb, T., Nepal, R., Kiamil, H. (2010). Waste to energy in the UK: policy and institutional issues, *Energy* 163, Issue EN2, pp. 79–86
20. Jonathan, H.M. (2009). Ekonomija životne sredine i prirodnih resursa, Data status
21. Josifidis, K. (2012). Makroekonomija-Principi Teorije Politike, Graphic, Novi Sad
22. Kaza, S. et al. (2018). What a Waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050. Washington DC: The World Bank.
23. Kumari, T., Raghubanshi, A.S. (2022). Waste management practices in the developing nations: challenges and opportunities, *Waste Management and Resource Recycling in the Developing World*, Elsevier
24. Lipsey, R. G. (1971). *An Introduction to Positive Economics*, 3rd edn. London: Weidenfeld and Nicolson.
25. Luis, E.C., Celma, D. (2020). Circular Economy. A Review and Bibliometric Analysis. *Sustainability* 2020, 12, 6381
26. Marshallu, A. (1997). *Principles of Economics*, Prometheus Books.
27. Marshall, R. E., Farahbakhsh, K. (2013). Systems Approaches to Integrated Solid Waste Management in Developing Countries. *Waste Management*, 33, 988-1003. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2012.12.023>
28. Meadows, D. H., Meadows, D. H., Randers, J., Behrens III, W. W. (1972). The limits to growth: a report to the club of Rome, Google Scholar, 91.
29. Milanović, M. R. (2009). Mali Ekološko-ekonomski leksikon, Naučno društvo agrarnih ekonomista Balkana, Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd
30. Milanović, Z., Sinčić, D. (2018). Mehanička obrada čvrstog otpada, Tehnix d.o.o, Donji Kraljevac, 1–290.
31. Milutinović, S. (2020). Upravljanje prirodnim resursima, Fakultet zaštite na radu u Nišu, Univerzitet u Nišu
32. Minghua, Z. et al. (2009). Municipal Solid Waste Management in Pudong New Area, China. *Waste Management*, 29, 1227-1233.
33. Nestorović, M. (2017). Racionalno korišćenje oskudnih prirodnih resursa, 7. Međunarodni simpozijum u upravljanju prirodnim resursima, Faculty of Management, Zajecar, John Naisbitt University, Belgrade, str. 203-209.
34. OEBS (2019). Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju Misija u Srbiji. Cirkularna ekonomija kao šansa za razvoj Srbije. <https://www.osce.org/sr/serbia/292311?download=true>.
35. Olukanni, D.O., Nwafor, C.O. (2019). Public-Private Sector Involvement in Providing Efficient Solid Waste Management Services in Nigeria, *Waste Management Practices in Developing Countries*
36. Oyedele, O. (2016). Challenges of Urban Solid Waste Management in Developing Countries. *Journal of Solid Waste Technology & Management*, 42.
37. Pearce, D.W., Turner, R.K. (1989). *Economics of Natural Resources and the Environment*, JHU Press
38. Pearce, D.W., Turner, R.K. (1991). *Economics of natural resources and the environment*, American Journal of Agricultural Economics
39. Pešević, D. (2022) Upravljanje otpadom, Prirodno matematički fakultet, Univerzitet u Banja Luci
40. Ritchie, H., Rosado, P., Roser, M. (2020). Energy Production and Consumption" Published online at Our World In Data, <https://ourworldindata.org/energy-production-consumption>
41. Robins, L. (2000). *A History of Economic Thought: The Lse Lectures*, Princeton University Press
42. Samjuelson, P., Nordhaus, V. (2009). *Ekonomija*, Mate, Beograd

43. Sanni, A.O. (2016). Factors determining the success of public private partnership projects in Nigeria. *Constr. Econ. Buil.* 16, 42–55
44. Simmons, M. (2000). Revisiting The Limits to Growth: Could The Club of Rome Have Been Correct, After All?" <http://www.simmonsco-intl.com/files/172.pdf>
45. Stahel, W. R., Reday-Mulvey, G. (1981). *Jobs for tomorrow: The potential for substituting manpower for energy*, Vantage Press.
46. Stojanović, I. (2002). *Ekonomija, Megatrend univerzitet primenjenih nauka*, Beograd
47. Shovon, S.M. et al. (2024). Strategies of managing solid waste and energy recovery for a developing country – A review, *Heliyon* 10 (2024) e24736 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844024007679>
48. Šverko Grdić, Z. (2021). *Financiranje tranzicije na kružno gospodarstvo*, Zbornik radova Ekonomska politika Hrvatske u 2022, 208 – 226, Opatija
49. Tinbergen, J. (1977). *RIO, Reshaping the International Order, a Report to the Club of Rome*, New American Library, New York
50. The circular economy: Moving from theory to practice, McKinsey Center for Business and Environment Special edition, October 2016, <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Sustainability/Our%20Insights/The%20circular%20economy%20Moving%20from%20theory%20to%20practice/The%20circular%20economy%20Moving%20from%20theory%20to%20practice.ashx>
51. United Nations, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Cooperation and Development and World Bank (2003). "Handbook of National Accounting: Integrated Environmental and Economic Accounting 2003".
52. Upadhayay, S., Alqassimi, O., Khashadourian, E., Sherm, A., Prajapati, D. (2024). Development in the Circular Economy Concept: Systematic Review in Context of an Umbrella Framework, *Sustainability* 2024, 16, 1500.
53. Uriarte, F.A. (Jr.), Uriarte, F.A. (2008). *Solid Waste Management: Principles and Practices: an Introduction to the Basic Functional Elements of Solid Waste Management, with Special Emphasis on the Needs of Developing Countries*, UP Press
54. Vaverková, M.D. (2019). Landfill Impacts on the Environment-Review, *Geosciences*, 9(431), pp. 2-16, https://www.researchgate.net/publication/336252254_Landfill_Impacts_on_the_Environment-Review#fullTextFileContent
55. Vallero, D.A. Blight, G. (2019). *The Municipal Landfill*. In *Waste*, 2nd ed.; Academic Press: Cambridge, MA, USA
56. Victoire, A., Martin, N. V., Abias, M., Pacifique, U., Claude, M. J. (2020). Solid Waste Management Challenges and Its Impacts on People's Livelihood, Case of Kinyinya in Kigali City. *Journal of Geoscience and Environment Protection*, 08(06), 82–96. <https://doi.org/10.4236/gep.2020.86007>
57. Wautelet, T. (2018). The Concept of Circular Economy: its Origins and its Evolution, DOI:10.13140/RG.2.2.17021.87523, https://www.researchgate.net/publication/322555840_The_Concept_of_Circular_Economy_its_Origins_and_its_Evolution
58. WCED (World Commission on Environment and Development). (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on the Environment and Development [Brundtland Report]*. General Assembly, United Nations, Forty-second Session, Supplement No. 25, A/42/25. Also published as *Our Common Future*. 1987. Oxford and New York: Oxford University Press.
59. Wilson, D. C., Webster, M. (2018). *Building Capacity for Community Waste Management in Low- and Middle-Income Countries*. London: SAGE Publications.
60. Winans, K., Kendall, A., Deng, H. (2017). The history and current applications of the circular economy concept. *Renew. Sustain. Energy Rev.*, 68, 825–833.
61. White, P. R., Franke, M., Hindle, P. (1995). *Integrated Solid Waste Management: A Lifecycle Inventory*. Blackie Academic and Professional, London, 1–373.

62. World Bank. Private Sector Participation in Solid Waste Management Activities in Ibadan, Nigeria; The World Bank Group: Washington, DC, USA, 2017; Available online: <http://documents.worldbank.org/curated/en/221251487249039986/Nigeria-Private-sector-participation-in-solid-waste-management-activities-inIbadan-synthesis-note>
63. World Economic Forum, Ellen MacArthur Foundation and McKinsey & Company (2014). "Towards the Circular Economy: Accelerating the scale-up across global supply chains"
64. Zurbrugg, C. (2003). Solid waste management in developing countries. SWM introductory text on <http://www.sanicon.net>
65. <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20201208STO93325/e-waste-in-the-eu-facts-and-figures-infographic>
66. <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vknekgghpfwm?ctx=vhsjgh0wpcp9>
67. <https://www.roadrunnerwm.com/blog/history-of-garbage>
68. <https://www.worldbank.org/en/news/immersive-story/2018/09/20/what-a-waste-an-updated-look-into-the-future-of-solid-waste-management>

THE IMPORTANCE OF ADEQUATE WASTE MANAGEMENT AND RECYCLING IN ENVIRONMENTAL PROTECTION

Abstract: The aim of the paper is to point out the importance of recycling and its benefits, and to present the measures and activities that influence awareness among the youth of the city of Novi Sad about the importance of recycling, that is, the proper treatment of municipal waste. The paper will present the past and present treatment of municipal waste and its path of development. Proper treatment of municipal waste has numerous benefits, one of the most important being environmental protection and enabling favorable conditions for proper growth and development of the community as a whole. The paper will also present the research conducted for the needs of the project co-financed by the Secretariat for Environmental Protection of the city of Novi Sad, which refers to determining the level of awareness of the youth of the city of Novi Sad about recycling and its benefits. After the presentation of the results obtained on the basis of the research, recommendations and guidelines will be presented as to what needs to be done in order for the youth of Novi Sad to have a satisfactory level of awareness.

Keywords: WASTE MANAGEMENT, WASTE TREATMENT, RECYCLING

Срђан Жиикић

Факултет друштвених наука
Београд, Србија

CONTACT: srdjan.zikic@fdn.edu.rs

UDC:
628.4:005
502.131.1:628.477.6

Type of work:
ONR

Primljen: **03.06.2024.** ✓

Prihvaćen: **19.06.2024.** ✓

Мирјана Танкосић

Факултет друштвених наука
Београд, Србија

CONTACT: mirjana.tankosic@fdn.edu.rs

Виолета Галик

Гимназија Зајечар
Зајечар, Србија

CONTACT: violeta.m.galik@gmail.com

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ КАО ВАЖАН СЕГМЕНТ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА¹

Апстракт: Један од актуелних проблема савременог друштва, поред све интензивнијег раста урбане популације, јесте повећање продукције комуналног отпада. То представља значајну препреку за остваривање концепта одрживог развоја и заштиту животне средине. Одрживост урбаних средина у великој мери зависи од адекватног управљања чврстим комуналним отпадом, што захтева организован и координисан скуп активности. Бројна светска искуства показују да је веома битно на почетку осигурати подршку јавности, спровести програме информисања и едуковања грађана и на тај начин их упознати са свим могућим користима и трошковима једног тако комплексног и захтевног процеса. У складу са тим Факултет друштвених наука спровео је пројекат „Циркуларна свест“ са основним циљем да информише омладину града Новог Сада о питањима превенције настајања отпада, савременог управљања отпадом и рециклаже отпада. Ово истраживање указало је на значај ефикасног и ефективног коришћења ресурса, као и на чињеницу да сам отпад може бити ресурс. Препоруке и смернице као резултат овог научно истраживачког рада биће усмерене на едукацију о значају управљања отпадом, нарочито комуналним и амбалажним, промовисање добрих пракси и образаца пословања када је реч о управљању отпадом.

Кључне речи: УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ, РЕЦИКЛАЖА

¹ Рад је резултат истраживања за потребе пројекта „Циркуларна свест“ суфинансираног од стране Градског секретаријата за заштиту животне средине Града Новог Сада

Увод

Савремени свет суочен је са заједничком одговорношћу и нужношћу да свој развој усклади са потребама људи и природе. Садашње генерације имају право на коришћење природних ресурса и здраву животну средину, али не смеју угрозити исто такво право будућим генерацијама. Може се рећи да је мукотрпан труд на интегралном сагледавању животне средине и економског развоја, у великој мери деградиран постојећим трендовима у производњи и потрошњи. Експлоатација природних ресурса све више расте, при чему се генерише све више отпада и загађења. Због тога је данашњем човечанству неопходан концепт одрживог развоја који истовремено обједињује еколошке, друштвене и економске аспекте живота. Овај концепт наглашава одговорност сваког појединца у заштити животне средине, при чему се омогућава повећање продуктивности и животног стандарда.

Према процени Уједињених нација, до 2050. године, 66% светске популације живеће у урбаним областима што ће довести до великих изазова у вези са загађењем ваздуха, управљањем отпадом и здрављем људи (Behzad et al., 2018). Стварање отпада представља актуелан проблем модерних друштава, посебно у урбаним регионима. Одређене процене говоре да уколико градско становништво расте по постојећој стопи од 3-5 процената годишње, доћи ће до удвостручења производње отпада на сваких 10 година (Hannele et al., 2017).

Одрживост урбаних средина у великој мери зависи од адекватног управљања чврстим комуналним отпадом. То је активност од велике важности чији је основни циљ заштита здравља становништва, промовисање квалитета животне средине, развој одрживости и подршка економској продуктивности. Стратегија одрживог развоја дефинише отпад као ресурс а управљање чврстим отпадом као једну од најважних функција сваке градске локалне власти. Почетна идеја на основу које је инициран овај истраживачки пројекат настала је захваљујући чињеници да је научна и шира јавност у великој мери постала свесна значаја управљања отпадом за концепт одрживог развоја. Све већи број научних истраживања указује да ефикасно управљање отпадом, као једна од кључних компоненти концепта одрживог развоја, пружа перспективу смањења еколошке угрожености уз истовремено поспешивање друштвеног и економског развоја. Полазећи од чињенице да друштвене околности везане за управљање отпадом подразумевају подизање нивоа опште свести становништва о позитивним ефектима, предмет истраживања је представљао и утврђивање ставова и степена информисаности становништва града Новог Сада о рециклажи као методи управљања отпадом.

Одрживи развој

Одрживи развој подразумева развој друштва који расположивим ресурсима задовољава људске потребе а при томе не угрожава природне системе и животну средину, чиме се осигурава дугорочно постојање људског друштва и његовог окружења. Може се рећи да уједно представља нову стратегију и филозофију друштвеног развоја (Rosen, 2018; Peterson, 2022).

Концепт одрживог развоја подразумева усклађивање разноврсних интереса и приоритета. Он рефлектује потребу за жељеним квалитетом и реалним темпом друштвеног развоја, као и потребу за балансирањем различитих друштвених вредности (Brundtland Commission, 1987). Не постоји јединствена и опште прихваћена дефиниција појма одрживог развоја. Најчешће навођена дефиниција одрживог развоја налази се у извештају Наша заједничка будућност (Brundtland – извештај), који је 1987. године објавила Светска комисија за животну средину и развој која гласи: „Одрживи развој јесте развој који задовољава потребе садашњице, а да не доводи у питање способност будућих генерација да задовоље властите потребе“ (Munasinghe, 2019). Свеобухватна дефиниција одрживог развоја гласи: „Одрживи развој представља интегрални економски, технолошки, социјални и културни развој, усклађен са потребама заштите и унапређења животне средине, који омогућава садашњим и будућим генерацијама задовољавање њихових потреба и побољшање квалитета живота“. Ова дефиниција одсликава норме и начине понашања, којих се треба придржавати, да би се задовољиле потребе преживљавања и добробити људске заједнице. Три основне компоненте (економска, друштвена и компонента животне средине) унете су у ову дефиницију и на њима почива концепт одрживог развоја. Њихове основне одредбе дефинисао је Munasinghe Mohan, водећи економиста Светске банке:

економска одрживост: максимизација прихода уз очување или увећавање залиха природног капитала;

друштвена одрживост: одржавање стабилности друштвених и културних система;

одрживост животне средине: одржавање еластичности и уравнотежења биолошких и физичких система (Munasinghe, 2010; Debrah et al., 2021).

Одрживи развој подразумева бављење економским и друштвеним развојем, уз пажљиво коришћење ограничених природних ресурса и уз очување животне средине. Теорија одрживог развоја, обезбеђује уравнотежено задовољење потреба садашњих и будућих генерација (Szymańska, 2021; Thacker et al., 2019). Данашње схватање одрживог развоја представљено је као спој социјалних, економских и димензија животне средине у оквиру корпоративног и јавног одлучивања. Одрживи развој се заснива на следећим начелима:

- *квалитет животне средине*: многе делатности човека ограничене су физичком издржљивошћу животне средине и наглашава се да се потрошња природних богатстава мора смањити. Треба се придржавати ових ограничења, уколико желимо да наредним генерацијама пружимо услове за здрав живот и развој;
- *будућност*: важна је свест о будућим генерацијама и о задовољењу њихових потреба, на које ми утичемо и за које смо ми одговорни;
- *квалитет живота*: поред материјалних, свака делатност човека има и друштвене, културне, моралне и духовне димензије;
- *правичност*: међу државама, као и међу различитим друштвеним групама унутар друштва, требало би правично расподелити богатство, корист и одговорност. Треба узети у обзир и потребе и права сиромашних, као и оних који се налазе неравноправном положају, без обзира на разлог;
- *предострожности*: ово начело треба применити у случају да нисмо сигурни како неки поступак или догађај може утицати на животну средину;
- *свеобухватност*: приликом решавања сложенијих проблема, треба узети у обзир и све факторе који утичу на проблем (Национална стратегија одрживог развоја, 2008).

Повезивање две научне дисциплине као што су економија и екологија представља несумњиво основу за схватање концепта одрживог развоја. Економска одрживост подразумева да вредност укупног фонда економског капитала мора бити очувана. Дугорочно посматрано, потрошња не сме прелазити новостворену вредност (доходак) да би се сачувала основа укупног економског капитала. Економски капитал не чине само произведена капитална добра већ и природни капитал (шуме, енергетски извори, рудна богатства, вода, ваздух и др.). У одређеном степену они су међусобно комплементарни и могу се супституисати. Са брзим растом произведеног капитала битно је промењен однос према природним ресурсима. Ограничени природни ресурси, данас постају једно од кључних ограничења одрживог развоја. Стандардни економски приступ не успева у потпуности да рефлектује неке веома важне проблеме у вредновању природног капитала (Andrade et al., 2016).

Еколошко схватање одрживости тиче се пре свега очувања природног капитала, као и очувања општег друштвеног благостања. Природни капитал укључује природне ресурсе (вода, земља, ваздух, енергенти и сл.) и природне услове (способности еко-система да апсорбује и рециклира отпад) (Inogwabini, 2019; Filipović, 2011). Да би развој био схваћен са еколошког аспекта, неопходно је поштовати ограничења биофизичког окружења. Другим речима, еколошка одрживост подразумева одрживу укупну потрошњу у датим биофизичким ограничењима укупног екосистема, уз коришћење обновљивих ресурса по стопама које остају у оквирима регенеративне способности извора, односно уз одржавање количине отпада у оквирима асимилативне способности окружења (Lavrinenko, 2019).

Концепт одрживости подразумева интеракцију између привреде и природног окружења која не угрожава функционални интегритет екосистема. То имплицира природно наслеђе које се преноси из генерације у генерацију, које се може мењати али при томе мора задржати флексибилност за апсорбовање поремећаја које изазивају економске активности (Behzad et al., 2018; Inesa et al., 2021).

Управљање отпадом

Све интензивнији раст урбане популације, праћен експанзијом привреде и подизањем животног стандарда становништва, има за последицу повећање продукције комуналног отпада. То представља изражен проблем са аспекта одрживог развоја и заштите животне средине. На основу наведених чињеница може се закључити да је управљање чврстим отпадом од посебне важности за одрживост урбаних средина, како би се постигао максимални бенефит за друштвену заједницу и животну средину (Pešović, 2022).

У претходном историјски периоду, стопа раста становништва је била релативно мала тако да је животна средина лако апсорбовала количину произведеног отпада без било каквих облика деградације. Значајно повећање количине отпада забележено је у XIV веку, када су људи почели да се селе из руралних подручја у градове као резултат индустријске револуције (Wilson, 2007). Велика популација људи у градовима довела је до пораста обима и разноврсности отпада, неселективног бацања смећа и отворања бројних депонија. Неадекватне праксе управљања отпадом довеле су до неколико епидемија са високим стопом смртности. Сходно томе, током XIX века градски званичници започели су са одлагањем отпада на контролисан начин како би заштитили јавно здравље у градовима (Amasuo, 2016).

На основу закона о управљању отпадом (С. Гласник РС, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018 – др.закон и 35/2023), управљање отпадом врши се на начин којим се обезбеђује најмањи ризик по угрожавање живота и здравља људи и животне средине, контролом и мерама смањења:

- 1) загађења вода, ваздуха и земљишта;
- 2) опасности по биљни и животињски свет;
- 3) опасности од настајања удеса, експлозија или пожара;
- 4) негативних утицаја на пределе и природна добра посебних вредности;
- 5) нивоа буке и непријатних мириса

Врсте отпада у смислу овог закона су:

- комунални отпад (кућни отпад)
- комерцијални отпад
- индустријски отпад

Према Директиви ЕУ о отпаду, као и Закону о управљању отпадом, дефиниција отпада гласи: „Отпад је, сваки предмет или материја који власник одложи, намерава да одложи или је принуђен да одложи, а који је категорисан према утврђеној класификацији отпада у Каталогу отпада”. Отпад се може дефинисати и као одбачена материја, производ или материјал који се више не користи, непотребан је и није више употребљив у свом првобитном облику. Отпадом се сматра и сваки предмет и материја чије су сакупљање, превоз и збрињавање неопходни у сврху заштите јавног интереса (Pešović, 2022).

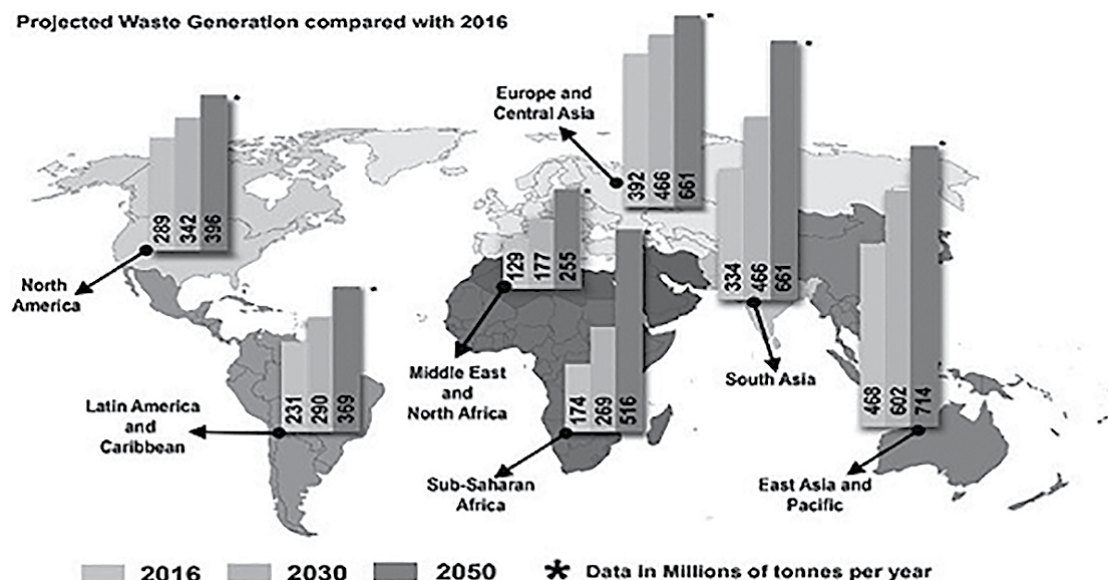
Свакодневне навике и начин живота људи постали су одраз прекомерне потрошње, што је довело до стварања значајних количина отпада (Angeloska et al., 2023). Управљање свим врстама отпада је велики изазов данашњице и као такав захтева организован и координисан скуп активности. Када се говори о методама управљања отпадом, у развијеним земљама, где је могуће издвојити већа финансијска средства, најзаступљеније су иновативне методе као што је инсинерација. Са друге стране, прихватљива решења у земљама у развоју представљају санитарне депоније. Популарну методу управљања отпадом представља и рециклажа, међутим помоћу ње се не могу решити сви проблеми (Vujić, Milovanović; 2012).

Актуелно стање у области прављања отпадом у свету

Већина људских активности ствара отпад, тако да су током последњих деценија стопа и количина настајања отпада у сталном порасту (Brunner, Rechberger; 2014). При томе се, упоредо са порастом обима повећавала и разноврсност отпада (Vergara, Tchobanoglous; 2012). У свету се тренутно, према извештају Светске банке, годишње произведе око 2,01 милијарде тона чврстог комуналног отпада. Процењује се да се са 33% наведене количине отпада управља на неадекватан начин, односно да се баца или спаљује на отвореном простору. Глобална анализа Светске банке о управљању чврстим отпадом до 2050. године обједињује опсежне податке на националном и урбаном нивоу. На основу њих очекује се да ће до 2050. године свет производити 3,40 милијарди тона отпада годишње, што је драстично повећање са данашњих 2,01 милијарде тона. И поред одређених побољшања и иновација, управљање чврстим отпадом на глобалном нивоу, остаје сложено питање за које је потребно хитно предузети одређене мере. Подаци такође указују да је 1,6 милијарди тона угљен-диокси-

да генерисано управљањем чврстим отпадом. То представља око 5% глобалне емисије. Без одређених побољшања у овом сектору, очекује се да ће се емисија угљен диоксида повећати на 2,6 милијарде тона до 2050. године (Kaza et al., 2018).

Projected Waste Generation compared with 2016

Слика 1. Годишње стварање отпада и процене у блиској будућности у различитим регионима света

Данашњи глобална ситуација је прилично поражавајућа јер је већина производа и амбалаже дизајнирана тако да се не може рециклирати и углавном се користи једнократно и након тога одбацује. Европска унија је објавила да је у 2018. години само Европа прикупила 29,1 милион тона пластичног отпада, од чега је 32% рециклирано, док је 7,2 милиона тона одложено на депоније (Our planet is choking on plastic, UN environment programme; 2020). Анализа Уједињених нација о управљању отпадом, спроведена 2015. године, указује да су управљање отпадом, рециклажа производа и животна средина фактори који забрињавају. Поред индустријске амбалаже, сектор који ствара нови концепт отпадних материјала, представља електронски отпад или е-отпад. Ова врста отпада обухвата широк избор материјала као отпадног производа, укључујући око 30% керамике, 40% пластике и 30% метала. Процењује се да ће до 2030. године количина произведеног е-отпада премашити 74 милиона тона, што би за само 10 година представљало пораст од скоро 38% (Forti et al., 2020). Сектор који је такође постао забрињавајући у смислу штетних отпадних материја је здравство. Осим патолошког отпада као што су људска ткива, органи или течности, медицински потрошни материјали који се не могу рециклирати су један од

главних фактора у отпадним материјалима (Ma Y. et al., 2020).

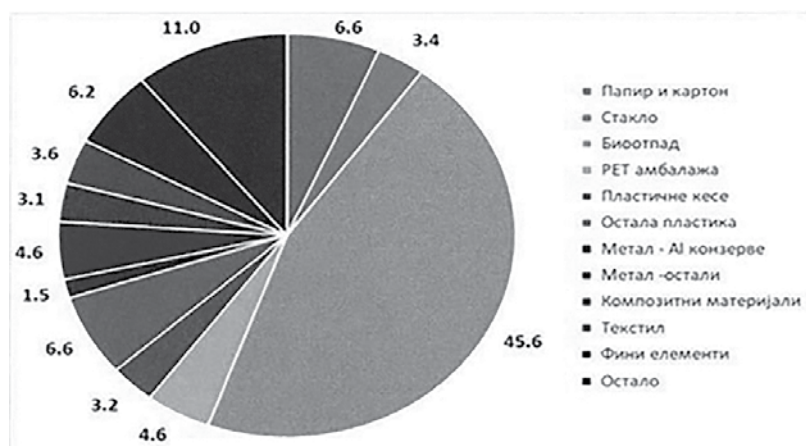
Поред великог броја доступних и развијених метода за управљање отпадом, одлагање отпада на депоније и даље је најзаступљенији вид третмана отпада са приближно 350 милиона тона годишње. Након тога следе термичке методе и рециклажа са приближном сличном заступљеношћу од око 100 милиона тона годишње. Дивље депоније, које се јављају углавном у државама са ниским приходима по глави становника, заузимају четврто место са приближно 50 милиона тона годишње. Заступљеност одређених метода првенствено зависи од степена економске развијености земље. Депоновање отпада и термички третман су најчешће заступљене методе третмана чврстог комуналног отпада у земљама са високим приходима. Већина земаља са ниским и средњим приходима одлажу свој отпад на отвореним депонијама, док су остали третмани отпада релативно слабо заступљени (World Bank, 2012).

Актуелно стање у области управљања отпадом у Републици Србији

Агенција за заштиту животне средине Републике Србије, у свом извештају о стању животне средине за 2022. годину, објавила је да степен рециклаже комуналног отпада износи 17,7%. Податке о комуналном отпаду доставило 104 јавних комуналних предузећа из локалних заједница.

Индикатор	
Укупна количина генерисаног комуналног отпада (мил. тона)	3,18
Рециклиране фракције комуналног отпада (мил.тона)	0,561
Количина прикупљеног и депонованог отпада (мил. тона)	2,59
Просечни обухват прикупљања отпада (%)	87,0
Средња дневна количина комуналног отпада по становнику (кг)	1,28
Степен рециклаже комуналног отпада	17,7

Табела 1: Индикатори везани за комунални отпад

Слика 2: Морфолошки састав комуналног отпада за 2022. годину

У извештају Агенције за заштиту животне средине наводи се да је до сада изграђено 12 санитарних депонија, при чему је десет регионалних и две локалне. Највећи део комуналног отпада одлаже се на депоније, што не представља идеално решење. Процена Агенције за заштиту животне средине показује да се у Републици Србији на годишњем нивоу рециклира 17,7 % произведеног комуналног отпада, при чему јединице локалне самоуправе учествују свега са 3% док све остале рециклиране количине потичу из неформалног сектора. Степен рециклаже комуналног отпада је у директној вези са организацијом и активностима које уређују јавна комунална предузећа. Разлози за низак проценат рециклаже су недостатак људских, техничких и финансијских капацитета, лоша организација података, као и непостојање механизма за спровођење законских обавеза у овој области.

Санитарна депонија	2022
РСД „Дубоко” Ужице	90,082
РСД „Врбак” Лапово	29,616
РСД Кикинда	25,484
РСД „Гигош” Јагодина	80,276
РСД „Жељковац – Д2” Лесковац	71,980
РСД „Мунтина падина” Пирот	36,184
РСД „Јарак” Сремска Митровица	72,076
РСД Панчево	42,689
РСД Суботица	28,359
СД „Метерис”, Врање	19,519
СД „Вујан”, Горњи Милановац	15,700
РСД „Винча”, Београд	782,161

Табела 2: Количине одложеног отпада на санитарним депонијама

Санитарне депоније представљају сложене инжењерске објекте на којима се отпад депонује у складу са прописима и где је омогућено да се отпад разложи на биолошке и хемијске интерне материјале. Несанитарне депоније су простори на којима се одлаже комунални отпад одлуком органа градова и општина. Ове врсте депоније, односно сметлишта, издвојене су из система управљања отпадом и због неадекватног одлагања отпадом представљају опасност за животну средину.

Подаци показују да је у Републици Србији биоразградив отпад у највећој мери заступљен у комуналном отпаду. Током 2022. године од укупно произведених 3 милиона тона комуналног отпада око 1,4 милиона тона представља биоразградив отпад. Од те количине поново је употребљено свега 1% отпада а све остало је одложено на депоније.

Највећи произвођачи отпада представљају термоенергетски објекти. Од укупне количине произведеног отпада 77% односно 6,36 милиона тона представљају пепео, шљака и прашина из котла. Након тога следе отпадни метали, папирна и картонска амбалажа, ископ и земља настали током грађевинских радова. Највише заступљене врсте опасног отпада су стакло, пластика и дрво које садрже опасне супстанце из групе коју чине грађевински отпади и отпад од рушења. Опасан отпад се претежно одлаже на депоније за одлагање индустријског отпада (Agencija za zaštitu životne sredine, 2022).

Значај јавне свести за ефикасно управљање отпадом

Брзина и обим урбаног развоја у свету премашили су способност већине градова да пружи задовољавајући ниво услуга својим грађанима, што је довело до великих изазова за концепт одрживог развоја (Fobil et al., 2008; Ezeah et al., 2012; Almazán-Casali et al., 2019). У многим градовима земаља у развоју управљање комуналним чврстим отпадом је занемарена област, без организованог сакупљања и неадекватне праксе управљања и рециклирања (Oteng-Ababio et al., 2017; Kanhai et al., 2019). Управљање чврстим отпадом представља комплексни проблем који обухвата политичке, социоекономске, институционалне и еколошке аспекте. Недостатак знања о животној средини, како код млађе тако и старије популације у земљама у развоју, доприноси проблемима у области екологије и управљања отпадом (Godwin, Kwadzo; 2024).

Резултати истраживања недвосмислено показују да су елементи доброг управљања, као што је на пример учешће шире јавности, неопходни за успешно спровођење промена у управљању отпадом. Учесници спроведеног истраживања изразили су спремност да подрже иницијативе као што су озелењавања бивших депонија уколико се види да влада инвестира у то подручје, нпр. кроз доношење прописа и снижавање нивоа корупције (Miezah et al., 2015).

Генерално, одрживи развој није могуће остварити без активне партиципације и мобилизације грађана. Како управљање отпадом представља важан сегмент одрживог развоја, за ширу подршку и ефикасну примену неопходно је што веће учешће грађана. При томе грађани играју значајну улогу кроз власти: избор одређене методе управљања отпадом у домаћинствима, као и активан ангажман унутар еколошких организација цивилног сектора (Syed, 2004). Бројна искуства из света показују да је веома важно осигурати подршку јавности и едуковање грађана о свим могућностима и користима једног тако комплексног и захтевног процеса. За подизање нивоа свести код становништва о предностима ефикасног управљања отпадом неопходно је активно учешће различитих организација цивилног сектора, као што су невладине организације и удружења за промоцију и заштиту животне средине (Zhiyong et al., 2018; Justice et al., 2021; Szymańska, 2021).

Промоција концепта одрживог развоја и управљања отпадом посебно су важни на локалном нивоу. Образовни ниво и информисаност становништва од пресудног су значаја за оживљавање циркуларне економије. У складу са тим Факултет друштвених наука спровео је пројекат „Циркуларна свест“ са основним циљем да упозна омладину града Новог Сада по питању превенције настајања отпада, савременог управљања отпадом и најважније о рециклажи отпадом и његовом поновном употребом. Ово истраживање указало је на значај ефикасног и ефективног коришћења ресурса, као и на чињеницу да сам отпад може бити ресурс. Анкетно истраживање обухватило је узорак од 250 испитаника чији су резултати представљени у научно истраживачким радовима публикованим у научним часописима. Препоруке и смернице као резултат научно истраживачког рада биће усмерене на едукацију о значају управљања отпадом, нарочито комуналним и амбалажним, промовисање добрих пракси и образаца пословања када је реч о управљању отпадом.

Закључак

Одрживи развој је данас постао широко прихваћен концепт као један од услова опстанка и напретка човечанства. Оријентисан је ка креирању модела који на квалитетан начин задовољава друштвено-економске потребе и интересе становништва, а истовремено значајно смањује утицаје који представљају претњу по животну средину.

Поред напора да ублаже штетан утицај климатских промена, владе широм света улажу знатан труд да реше још један актуелан проблем – управљање и одлагање отпада. Вођене брзом урбанизацијом и растом становништва, многе државе стварају огромну количину отпада. Због тога се многе економије света крећу ка одрживом развоју преласком на модел циркуларне економије, што омогућава решавање планетарне кризе загађења, климатских промена и губитак биодиверзитета. Како би се постигао тај циљ, неопходно је да се развије

оптимални систем третмана и управљања отпадом, што захтева значајна улагања и напоре заинтересованих страна.

Дугорочни концепт одрживог развоја Републике Србије подразумева стални економски раст који осим економске ефикасности и технолошког напретка, обезбеђује смањење сиромаштва, дугорочно боље коришћење природних ресурса, спречавање загађења и очување биодиверзитета. Један од приоритетних проблема у области заштите животне средине и одрживог развоја у Републици Србији представља неадекватно управљање отпадом. Уочљиво је да садашњим званичним системима управљања и одлагања отпада недостаје ефикасан метод третмана отпада у правцу циркуларне економије. Организовано прикупљање комуналног отпада спроводи се већином у урбаним срединама, док се у руралним срединама отпад углавном одлаже на дивљим депонијама или спаљује на приватним поседима. Управљање отпадом представља веома важан сегмент одрживог развоја, чију ширу имплементацију није могуће остварити без активне партиципације и мобилизације грађана и јавности. Бројна светска искуства показују да је веома битно на почетку осигурати подршку јавности, спровести програме информисања и едуковања грађана и на тај начин их упознати са свим могућим користима и трошковима једног тако комплексног и захтевног процеса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Agencija za zaštitu životne sredine (2022) Izveštaj o stanju životne sredine u Republici Srbiji za 2022. godinu. Beograd, 2023.
2. Almazán-Casali S, Alfaro JF, Sikra S. (2019) Exploring household willingness to participate in solid waste collection services in Liberia. *Habitat Int.*
3. Angeloska M., Gjorgjioska E., Boshkoska M. (2023) Waste management practices and public perception: A case study of reverse vending machine usability in the Pelagonia region. *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 6/2023, Volume 1 „Academia Brancusi” Publisher, ISSN 2344 – 3685/ISSN-L 1844 - 7007*
4. Andrade J. B., Ribeiro J. M. P., Fernandez F., Bailey C., Barbosa S. B., Silva N. S. (2016) The adoption of strategies for sustainable cities: A comparative study between Newcastle and Florianópolis focused on urban mobility. *Journal of Cleaner Production*, 113, 681–694.
5. Amasuomo E., Baird J. (2016) The Concept of Waste and Waste Management. *Journal of Management and Sustainability*; Vol. 6, No. 4; 2016 ISSN 1925-4725 E-ISSN 1925-4733
6. Brunner P. H., Rechberger H. (2014) Waste to energy-key element for sustainable waste management. *Waste Management*, 37, 3-12. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2014.02.003>
7. Behzad E., Wang B., Kemper L., Duarte F., Ratti C., Behdad S. (2018) The future of waste management in smart and sustainable cities: A review and concept paper. *Waste Management*, Volume 81, November 2018, Pages 177-195
8. Inogwabini B. I. (2019) Ecology and Sustainable Development. Leal Filho W. (Editor). *Encyclopaedia of Sustainability in Higher Education*. Publisher: Springer Nature
9. Brundtland Commission (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future
10. Debrah J.K., Vidal D., Dinis M. (2021) Raising Awareness on Solid Waste Management through Formal Education for Sustainability: A Developing Countries Evidence Review. *Recycling*. 6(1), 6; <https://doi.org/10.3390/recycling6010006>
11. Ezeah C., Roberts C. (2012) Analysis of barriers and success factors affecting the adoption of sustainable management of municipal solid waste in Nigeria. *J Environ Manag.* 103:9–14.
12. Forti V., Baldé R., Kuehr G. (2020) The Global E-Waste Monitor 2020 Quantities, Flows, and the Circular Economy Potential UNU/UNITAR and ITU
13. Fobil J., Armah N., Hogarh J., Carboo D. (2008). The influence of institutions and organizations on urban waste collection systems: an analysis of waste collection system in Accra, Ghana (1985–2000). *J Environ Manag.* 86:262–271.
14. Filipović S. (2011). Improving energy efficiency in Serbia. *Ecologica*, No. 63: p. 553-557.
15. Kanhai G., Agyei-Mensah S., Mudu P. (2019) Population awareness and attitudes toward waste-related health risks in Accra, Ghana. *International Journal of Environmental Health Research*, Pages 670-686

16. Godwin E., Kwadzo D. (2024) The Logic of Sustainable Development. Sustainable Development, International Law, and a Turn to African Legal Cosmologies (pp.49-104)
17. Hannele A., Aapo H., Isabel P., Miimu A. (2017) What are the differences between sustainable and smart cities? Cities. Volume 60, Part A, February 2017, Pages 234-245
18. Inesa M., Koval V., Halyna S., Oksana G., Rima T. (2021) Green Economy in Sustainable Development and Improvement of Resource Efficiency. Central and Eastern European Online Library
19. Justice D., Diogo G., Maria A. P. (2021) Awareness on Solid Waste Management through Formal Education for Sustainability: A Developing Countries Evidence Review. Recycling 6(1), 6
20. Kaza S., Yao L. C., Bhada-Tata P., Van Woerden F. (2018) What a Waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050. Urban Development; © Washington, DC: World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/30317> License: CC BY 3.0 IGO."
21. Lavrinenko O., Ignatjeva S., Ohotina A., Rybalkin O., Lazdans D. (2019) The role of green economy in sustainable development (Case study: The EU States) Entrepreneurship and sustainability issues. Volume 6 No. 3
22. Ma Y., X. Lin A. Wu, Huang X. Li, J. Yan (2020) Suggested guidelines for emergency treatment of medical waste during COVID-19: Chinese experience. Waste Dispos. Sustain. Energy, p. 1
23. Miezah K., Obiri-Danso K., Kádár Z., Fei-Baffoe B., Mensah MY. (2015) Municipal solid waste characterization and quantification as a measure towards effective waste management in Ghana. Waste Manag. 46:15–27. doi:10.1016/j.wasman.2015.09.009.
24. Munasinghe M. (2019) Sustainability in the 21st Century: applying Sustainomics to implement the sustainable development goals. Cambridge University Press. ISBN 978-1-108-40415-0.
25. Munasinghe M. (2010) Making development more sustainable: sustainomics framework and practical applications. MIND Press. ISBN 978-1-108-40415-0.
26. Nacionalan strategija održivog razvoja (2008) Službenu glasnik RS, br. 57
27. Our planet is choking on plastic (2020) UN environment programme. Statistics & Facts Published by Ian Tiseo, Statista
28. Oteng-Ababio M., Owusu-Sekyere E., Amoah S. (2017) Thinking globally, acting locally: formalizing informal solid waste management practices in Ghana. J Dev Soc. 33(1):75–78.
29. Pešović D. (2022) Upravljanje otpadom, Univerzitet u Banjoj Luci, Prirodno-matematički fakultet
30. Peterson K. Ozili (2022) Sustainability and Sustainable Development Research Around the World. Managing Global Transitions, pp. 29
31. Putokaz ka održivom razvoju. Kabinet potpredsednika Vlade za evropske integracije
32. Rosen M. (2018) Concepts and Applications for Sustainability. Glocalism, Journal of culture, politics and innovation, No. 3
33. Syed H. (2004) Public Awareness Is Key to Successful Waste Management. Journal of Environmental Science and Health Part A Toxic/Hazardous Substances & Environmental Engineering, Volume A39, No. 2
34. Szymańska A. (2021) Reducing Socioeconomic Inequalities in the European Union in the Context of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Sustainability 13 (13): 7409.
35. Thacker S., D. Adshead M., Fay S., Hallegatte M., Harvey H., Meller N., O'Regan J., Rozenberg G., J. W. Hall. (2019) Infrastructure for sustainable development. Nature Sustainability 2 (4): 324-331.

36. Vergara S. E., Tchobanoglous G. (2012) Municipal Solid Waste and the Environment: A Global Perspective. *Environment and Resources*, 37(37), 277-309. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-050511-122532>
37. Vujić G., Milovanović D. (2012) Upravljanje otpadom, pravac naučnih istraživanja u budućnosti. *Reciklaža i održivi razvoj* 5, 30-38
38. Wilson D. C. (2007) Development drivers for waste management. *Waste Management & Research the Journal of the International Solid Wastes & Public Cleansing Association Iswa*, 25(3), 198-207. <https://doi.org/10.1177/0734242X07079149>
39. World Bank (2012) What a Waste, Urban Development & Local Government Unit, World
40. Zhiyong H., Qingqing D., Yongqiang F., Dan Z., Guozhong S., Haimei Li., Meilun H. (2018) Factors that influence public awareness of domestic waste characteristics and management in rural areas. *Integrated Environmental Assessment and Management*
41. Zakon o upravljanju otpadom. S. Glasnik RS, br. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018 – dr.zakon i 35/2023. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_upravljanju_otpadom.html

WASTE MANAGEMENT AS AN IMPORTANT SEGMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract: One of the current problems of modern society, in addition to the increasingly intensive growth of the urban population, is the increase in the production of municipal waste. This represents a significant obstacle to the realization of the concept of sustainable development and environmental protection. The sustainability of urban areas largely depends on the adequate management of municipal solid waste, which requires an organized and coordinated set of activities. Numerous world experiences show that it is very important to ensure the support of the public at the beginning, to implement programs of information and education of citizens and thus familiarize them with all the possible benefits and costs of such a complex and demanding process. Accordingly, the Faculty of Social Sciences implemented the project "Circular Awareness" with the main goal of informing the youth of the city of Novi Sad about the issues of waste prevention, modern waste management and waste recycling. This research pointed out the importance of efficient and effective use of resources, as well as the fact that waste itself can be a resource. Recommendations and guidelines as a result of this scientific research work will be aimed at education about the importance of waste management, especially municipal and packaging, promoting good practices and business models when it comes to waste management.

Keywords: WASTE MANAGEMENT, SUSTAINABLE DEVELOPMENT, RECYCLING

Ivan Ivanović

Centar za kulturnu diplomatiju
Budva, Crna Gora

KONTAKT: ivanovic.ivan@hotmail.com

UDC:
327::911.3(7/8)
323(7/8)

Vrsta rada:
PR

Received: 20.06.2024. ✓
Accepted: 04.07.2024. ✓

LATINSKA AMERIKA I KARIBI NAKON STICANJA NEZAVISNOSTI - OSVRT NA ISTORIJSKA I GEOPOLITIČKA KRETANJA

Abstrakt: Kada govorimo o nastanku geopolitike na prostorima današnje Latinske Amerike neophodno je navesti da je još tokom kolonijalnog perioda u tzv. "Novom svijetu" došlo do raspodjele moći i to na principima podjele koju utvrđuje Sprazum iz Tordesiljasa iz 1494. godine. Naime, Madrid i Lisabon kao centri dvije naznačajnije kolonijalne imperije tog doba jasno su razgraničili zone pod svojom dominacijom i uticajem. Poznato je da je Španiji pripao zapadni a Portugaliji istočni dio "Novog svijeta". Iako je geografija direkto uticala da granična linija nikada nije bila precizno određena sukoba između dvije iberijske krune nikada nije bilo. U tom periodu sukobi su postojali samo u oblasti Kariba, gdje su svoje posjede pored Španije imale i druge velike pomorske sile Velika Britanija, Francuska i Holandija i između kojih su postojale stalne tezije. Proučavanje geopolitike Latinske Amerike u ovom vijeku nije samo puko nabranje i objašnjavanje ratova, manjeg ili većeg obima, prijetnji sukobima, pograničnih sporova i stvaranja rivaliteta. Ona nam pomaže da lakše shvatimo cijelu istoriju XX vijeka kao i mnoge fenomene današnjice.

Ključne riječi: GEOPOLITIKA, LATINSKA AMERIKA, KARIBI, KOLONIJALNE SILE, RIVALITETI

Uvod

Kako bi se što bolje razumio proces formiranja latinskoameričke geopolitike neophodno je osvrnuti se ukratko na razjašnjenje samog pojma geopolitike. To je vrlo čest pojam, popularan čak i u svakodnevnom govoru. Malo je, međutim onih koji su sigurni u njegovo stvarno značenje. Zato je čest slučaj kritička i nedosljedna upotreba. Čak je kao samostalnu disciplinu svrstaju unutar geografije, političkih nauka ili međunarodnih odnosa. Začetke geopolitike u vidu nekih geopolitičkih shvatanja i, pre svega, u smislu određenosti političkih, društvenih i društveno-psiholoških osobina nalazimo još u antičko doba u djelima Konfučija, Aristotela, Platona i drugih mislilaca. Slične ideje se sreću kasnije kod Bodena, Monteskeja, Rusoa, Humbolta i Hegela, uz veće naglašavanje posljedica uticaja geografskih odlika na političku odnosno spoljnopoličku sferu. Ipak politička geografija i geopolitika nastale su i utemeljile se kao naučne discipline u XIX vijeku kroz proučavanje države odnosno njenog razvoja najviše zaslugama njemačkog profesora geografije Fridriha Racela¹ i švedskog profesora i političara Rudolfa Kjelena.² U najširem smislu, pod geopolitikom se podrazumjeva svako razmatranje i utvrđivanje odnosa između geografskog prostora (veličina, oblik, položaj, prirodna bogatstva itd.) i politike.

Kao društveno-naučna disciplina, geopolitika je proizvod političke doktrine ili onog svijeta koji se temeljio na ideji svjetske moći osvajanjem teritorija, zatim njihovim priključivanjem osvajačkim središtima i diobom svijeta na središte i periferiju. Granice država tokom istorije su se crtale ratovima nakon kojih su pobjednici na mirovnim konferencijama širili svoje državne teritorije, a gubitnici ostajali u manjim granicama. Takav je bio i cijeli XIX vijek kada se geopolitička karta Evrope permanentno mjenjala a sa njom i karta svijeta pa samim tim i Latinske Amerike.

Međutim sam početak XIX vijeka i nekoliko istorijskih događaju u Evropi, kao što su poraz Španije od Engleza u bici kod Trafalgara 1805, ulazak Napoleonove vojske u Lisabon 1807 i Madrid 1808. godine, kao i Bečki kongres 1815. godine direktno ili indirektno uticali na promjenu geopolitičke karte Latinske Amerike koja se modifikovala kroz cijeli vijek. Španija i Portugalija su gubile prevlast u regionu a dominantne su postale anglosaksonske sile, u početku Velika Britanija a kasije

1 Racel je smatao da je država kao živi organizam neraskidivo vezana za geografski prostor koji zauzima i koji određuje njen politički oblik, suštinu i duh naroda. Država se prirodno razvija i raste i stoga njene granice imaju dinamički karakter težeći da obuhvate neophodni "životni prostor." Za više informacija konsultovati: Aleksandar Dugin, „Osnovi geopolitike“, Ekopres, Beograd, 2004.

2 Nastavljajući se i naslanjajući na Racela, Kjelen još izrazitije istakao osnovne postavke njegovog shvatanja, posebno kada je potpuno izjednačavanje države sa živim organizmom njenu povezanost sa teritorijom i zavisnost od nje, naročito kada je riječ o tzv. zemljišnoj jezgri koju posjeduje svaka država i bez koje ne može postojati. On je i tvorac termina geopolitika. (Aleksandar Dugin, „Osnovi geopolitike“, Ekopres, Beograd, 2004)

SAD,³ koje su bile zainteresovane za eksploataciju ogromnih prirodnih bogatstava i uspostavljanje ekonomske hegemonije u tom djelu svijeta. I pored prisustva ovih sila radi se o periodu kada dolazi do sveukupne modernizacije i dekolonizacije ovog regiona. Nove, nezavisne latinskoameričke države se po prvi put uključuju u međunarodne odnose poslije viševjekovne izolacije i zavisnosti od iberijske dominacije.⁴

Velika Britanija, koja je još u kolonijalnom periodu imala posjede u Karibima,⁵ a poslije svoje neuspješne vojne intervencije u regionu rijeke La Plata, uglavnom je bila usredsređena na ekonomsku ekspanziju preko koje je obezbjeđivala prevlast u ovom regionu. Britanska ekspanzionistička strtaegija bila je uslovljena prije svega njenim industrijskim razvojem, prevlašću na moru i odličnom diplomatijom (Foreign Office). Svojim uspješnim kolonijalnim iskustvom vješto je koristila ratove i sukobe između latinskoameričkih zemalja za ostvarivanje svojih interesa. Takođe treba napomenuti da je u ovom periodu, a posebno nakon gubitka Haitija 1804. godine, i Francuska pokušavala da se izbori za što dominantniju poziciju ali nikada nije dostigla Veliku Britaniju posebno u ekonomskoj sferi.

Za razliku od evropskih sila SAD su imale jasnu ideju stvaranja Zapadne Hemisfere kao koncepta prevlasti koji će potom poprimiti konture jednog interameričkog sistema saradnje i komunikacije. U doba kada su se latinskoameričke nacije oslobađale od španske kolonijalne dominacije, SAD su se nalazile u fazi konsolidacije sopstvene države i nisu imale interesa, niti su bitnije uticale na stvaranje latinoameričkih država. Tek 1824. godine, tj. poslije objavljivanja Monroove doktrine počinje angažovano i direktno interesovanje za Latinsku Ameriku.⁶ Iako je Monroova doktrina prvenstveno bila uperena protiv ekspanzije evropskog kapitalizma ona je u sebi nosila klice imperijalizma koji je nešto kasnije dobio svoje puno obilježje (Levi, 1995). Namjera SAD je bila da prije svega spriječe Veliku Britaniju da zauzme mjesto Španije i Portugalije. To je bila osnova za stvaranje panamerikanizma krajem XIX vijeka koji će dominirati sve do kraja XX vijeka tj. do pada bipolarnosti u svijetu. Iako je koncipiran kao interamerički sistem saradnje između SAD i zemalja Latinske Amerike on je bio prevashodno odraz američkog imperijalizma koji je svu svoju snagu pokazao u ratu sa Meksikom kao i nešto kasnije u Centralnoj Americi i Karibima.

3 Početkom XIX vijeka uticaj SAD bio je relativno skoroman ali je do naglog jačanja interesovanja i prisustva u Latinskoj Americi došlo poslije okončanja građanskog rata između Sjevera i Juga 1865.

4 Ovdje treba dodatno naglasiti da ove države u sistem međunarodnih odnosa ulaze u izrazito podređenom položaju i njihova aktivnost se odnosila na da odbranu nezavisnosti i teritorijalnog suvereniteta.

5 St. Kitis i Nevis, Barbados, Jamajku, Trinidad i Tobago i Gvajanu

6 Predsjednik SAD Džejms Monro je 2. decembra 1823. Godine uputio poruku američkom Kongresu u kojoj je istakao da američki kontinent ni u kom slučaju ne smije biti teritorija i cilj buduće evropske kolonizacije, da se SAD neće mješati ni u kakav evropski rat, ali da nikako neće biti ravnodušne prema događajima na američkom kontinentu i da će pokušaje evropskih monarhija da uspostave svoj politički sistem na američkom kontinentu smatrati opasnim, a sve intervencije protiv latinskoameričkih republika neprijateljskim aktom uperenim protiv samih SAD. Osnovni princip Monroove doktrine je geostrateške i bezbjednosne prirode jer se zasniva na tvrdnji da postoji prirodno odvajanje između starog i novog svijeta ("Amerika Amerikancima").

Suprotnost ovoj realnosti bio je bolivarizam kao ideja o jedinstvu cijele Hispanske Amerike, koja bi samo ujedinjena imala snage da se odupre velikim silama: Velikoj Britaniji, Španiji ili SAD-u. Njen tvorac bio je Simon Bolivar, nesumnjivo najveća istorijska ličnost Latinske Amerike XIX vijeka, koji je svoje ideje o regionalnom jedinstvu iznio već 1815. godine u "Pismu s Jamajke". Bolivar je, svjestan političkih i ekonomskih slabosti novooslobođenih zemalja, pokušao da ujedini narod istog istorijskog nasleđa, jezika, religije i kulture. S tom namjerom uputio je 1824. godine poziv⁷ svim nezavisnim državama Hispanske Amerike da učestvuju na Kogresu sazvanom u tu svrhu u Panami 1826. godine. On je bio kulminacija političke volje o jedinstvu i bratimljenju Amerike poslije 15 godina stradanja a trebalo je da obezbjedi sigurnu budućnost novim državama. Takvog političkog razvoja najviše su se pribojavale vodeće evropske sile i lokalni kaudiljizam.⁸ Od samih priprema nailazio je na prepreke ranijih robovlasnika, naročito s juga SAD, koji bi ujedinjenjem izgubili Kubu i Portoriko, zatim izolacionističkog Paragvaja i bivše provincije La Plate. Podrška je stizala od Velike Kolumbije, Perua, i Bolivije, zatim Meksika i Centralne Amerike, tj. od dvanaest današnjih država okupljenih u tadašnjih pet. Predloženo je usvajanje sporazuma o Trajnoj uniji, ligi i konfederaciji koji predviđa da se članovi lige međusobno pomažu ukoliko bilo ko od njih bude napadnut o trećih zemalja. Na žalost ovaj Sporazum nikada nije ratifikovan⁹ tako da su ove značajne ideje *de facto* ostale nerealizovane. Ne samo da nije došlo do ujedinjena nego je došlo i do dezintegracije veliki država regina poput Velike Kolumbije i Centalnoameričke Konfederacije.

Velika Kolubija se sastojala od današnje Kolubije, Venecuele i Ekvadora (tada poznatim pod nazivom Audejencija iz Kita). Ova velika teritorija, razdvojena visokim planinama i prašumama, karakterisala se slabom komunikacijom i nedostatkom bilo kakve ekonomske unije. Na primer, jednom trgovcu iz Karakasa je bilo mnogo lakše da ide u Evropu nego u Bogotu. Proizvodi pravljeni u Kitu ili Bogoti slabo su se prodavali u Venecueli koja je preferirala evropske proizvode. Upravo ovaj primjer može nam pomoći da bolje sagledamo razne pokazatelje neuspjeha bolivarizma.

Ovaj dio latinskoameričke istorije pokazao je da, iako se radilo o reginu homogenog nasleđa, jezika, religije i kulture, postojale su između zemalja velike

7 Jezgrovito bez izlišnih riječi, Bolivar je u pozivu od 7. decembra 1824, upućenom vladama Kolumbije, Meksika, Rio de la Plate, Čilea i Gvatemale, definisao cilj skupa koji se trebao održati u Panami. U ovom kratkom i značajnom dokumentu Bolivar insistira na interameričkom karakteru predloženog Kongresa. Ideja potiče iz 1810 i nije se nikada menjala niti će je Bolivar mjenjati. Mислеći na pet velikih zemalja Latinske Amerike kaže: "Veliki dan Amerike još nije došao. Isterali smo naše ugnjetače, skršili njihove tiranske zakone i stvorili na zakonu zasnovane institucije. Ali nam još preostaje da postavimo osnove sporazuma, kojim bi se na ovom kontinentu stvorila jedna nacija republika."

8 Tokom XIX i XX vijeku, u mnogim zemljama latinskoameričkog regiona su postojali mnogobrojni primjeri ove vrste vladavine. Bez obzira na termin koji se koristi "caudillismo", "casiquismo", "corporativismo", "clientelismo" ili "coronelismo", uvijek se radilo o različitim varijantama autoritarno-diktaturnr vlasti koja vodi porijeklo od starog pojma "caudillo rural" ili seoskog vođe iz XVIII i XIX vijeka

9 Ratifikovala ga je jedino Velika Kolumbija.

razlike i rivaliteti koji su uticali ne samo na sukobe i ratove među njima već i na jačanje panamerikanizma i na dominaciju SAD u drugoj polovini XIX ali i kroz cijeli naredni vijek.

Nastanak rivaliteta ABC

Pojam rivaliteta ABC nas uvodi u razmatranje novih geopolitičkih promjena u Južnoj Americi. Za razliku od ostalih djelova Latinske Amerike u kojima je stepen dominacije velikih sila bio viši u ovom dijelu regiona bio je otvoren prostor za proces formiranja geopolitičkih strategija pojedinih zemalja tog regiona. Zbog toga, nastanak fenomena rivaliteta ABC *de facto* možemo smatrati začetkom latinskoameričke geopolitičke strategije čiji se prioriteti nisu uvijek poklapali sa interesima i pretenzijama koje su izražavale velike sile XIX vijeka prema tom dijelu svijeta.

I mada je generalno XIX vijek bio svjedok brojnih ratova, prijetnji ratova i borbi za moć uglavnom lokalnog i subregionalnog karaktera, ova međunarodna konstelacija omogućila je bolje organizovanim državama Južne Amerike da ostvare svoje geopolitičke ciljeve i hegemonističke pretenzije prema slabijim susjednim zemljama. I bez obzira na činjenicu da su ove sukobe koristile strane sile, a prije svih Velika Britanija i SAD u namjeri da svojim kapitalom kontrolišu najznačajnije prirodne resurse latinoameričkih država, fenomen ABC nedvosmisleno ukazuje na nastanak latinskoameričke geopolitike. Takođe treba napomenuti da se pored tradicionalno zainteresovanih država za ovaj region pojavljuju i nove evropske sile – prije svega, Njemačka i Italija – koje su se uspješno pozicionirale na prostoru Južnog roga.¹⁰

Sledestveo tome, može se zaključiti da prve latinskoameričke geopolitičke strategije upravo nastaju u Južnoj Americi (subregion Južnog roga), kao i da je u njemu bila najizraženija ekspanzija politike moći i, generalno posmatrano, geopolitičkog koncepta. Države koje su imale najjasnije geopolitičke strategije i koje su ostvarile najveći uticaj u poređenju sa ostalim državama iz drugih delova Latinske Amerike, bile su Argentina, Brazil i Čile. Sve tri države u tom periodu su bile politički stabilne, ekonomski prosperitetne i vojno veoma dobro organizovane. Pri tome, treba naglasiti da je Čile posedovao najbolje organizovanu i opremljenu vojsku u kojoj su instruktori bili pruski generali.

Prilikom analize geopolitičkih kretanja i pomjeranja u tom delu Latinske Amerike može se primjetiti da su čileanski hegemonistički interesi bili da dominira zapadnom pacifičkom obalom dok su se Argentina i Brazil sukobili oko hegemonije u slivu rijeke La Plata, odnosno prevlasti na Atlantiku koji je u XIX vijeku još uvijek imao geostrateški i ekonomsko-trgovinski primat u odnosu na Pacifik. Glavna tačka sukoba bili je ona na kojoj su se do tada graničile dvije iberijske sile u Urugvaju.

10 Njemačka i Italija su u XIX vijeku bile u fazi ujedinjenja koje se okončalo 1870. godine i nakon koga su ispolilje ekonomske, vojne i kulturne interese posebno u Čileu, Argentini, Brazilu i Urugvaju

Argentina se trudila da pod svojom kontrolom drži nekadašnje Vicekraljevstvo rijeke La Plata,¹¹ dok je Brazil poslije objavljivanja nezavisnosti 1822. godine vodio jednu agresivnu ekspanzionističku politiku koja se sudarala sa argentinskim interesima.

Urugvajске patriote su proglasili nezavisnost, kako od Španije tako i Portugalije i odvojili se od Buenos Airesa. Međutim, Argentina je i dalje smatrala Urugvaj svojom provincijom. S druge strane, 1822. godine ova država je aneksirana kao «Provincija Cisplatina» od strane nezavisnog Brazila. Konačno, 1825. godine Urugvaj je uz pomoć argentinskih trupa proglasio nezavisnost i ušao u rat protiv Brazila. Uviđajući značaj uspostavljanja urugvajске државе i njenog државног осамосталјивања u vidu svojevrsne tampon zone između Argentine i Brazila, Velika Britanija posreduje u sporu i obezbjeđuje Urugvajcima nezavisnost. Britansko posredovanje imalo je jasnu funkciju zaštite i jačanja svojih trgovinskih interesa u Urugvaju i šire na prostorima Južnog roga. Ugovor o okončanju rata potpisan je u Montevideu 1828. godine. Uprkos ovom ugovoru invazionističke namjere prema Urugvaju nastavljene su kroz cijeli XIX vijek.

Još jedan važan događaj koji moramo spomenuti desio se 1836. godine kada je počeo, kako ga Urugvajci zovu, «Veliki rat». Vođen je između alijanske argentinskog diktatora Huana Manuela de Rosasa sa urugvajskom partijom Bijelih (kasnije konzervativne partije) i Obojenih (kasnije liberalne partije) koji su bili potpomognuti argentinskim antirosistama. I u ovom sukobu su bile prisutne strane sile. Naime, britanske i francuske pomorske snage blokirale su Buenos Aires kako bi pomogle Montevideu. U želji da osigura povoljan ugovor oko granice sa Urugvajem Brazil se ujedinio sa antirosistama i ubrzo proglasio pobjedu kojom je dobio polovinu teritorije sjeverne granice. Ovo je bio period velikih ekspanzionističkih pokreta ove bivše portugalske kolonije koja se teritorijalno proširila na račun svih pograničnih država osim Perua, sa kojim su uvijek postojali prijateljski odnosi. Takođe treba naglasiti da svako širenje desilo mirnim putem čime je brazilska diplomatija još tada pokazala da je jedna od najboljih u Latinskoj Americi a možda i šire.

U tom vrijeme još jedna zemlja ovog subregiona je imala jasnu geopolitičku strategiju i konkretne hegemonističke aspiracije. Paragvaj na čelu sa diktatorom Franciskom Solanom Lopezom imao je ideju o stvaranju imperije centralnih država Južne Amerike, koja bi uključivala Boliviju i Urugvaj a bila predvođena Paragvajom. Kad je urugvajска vlada bijelih, koja nije bila u dobrim odnosima ni sa Brazilom ni sa Argentinom, zatražila pomoć od paragvajске kako bi ugušila pobunu u svoј zemlji, Paragvaj je napao i okupirao brazilску provinciju Mato Grosso a nešto kasnije i argentinsku Korijentes. Brazilska vojska izvršila je 1864. godine invaziju na Urugvaj i primorala vladu te zemlje da te dvije државе zajedno sa Argentinom osnuju «Antiparagvajски savez». Sve do 1870. vođen je tzv. «Paragvajски rat», ujedno i jedan od najkvavijih ratova u istoriji ratova Latinske Amerike, takođe poznat i pod imenom «Rat Trostruke Alijanse». Ratna dejstva okončana su padom diktature u Paragvaju, pogibijom velike većine muškog stanovništva i aneksiranjem teritorije ove zemlje

11 Ovo Vicekraljevstvo obuhvatalo je teritorije današnjih država Urugvaj, Paragvaj i djelove Bolivije.

od strane Brazila, Argentine i Bolivije. Paragvaj je izgubio svoju moć u reginu a njegova teritorija je svedena na trougao između rijeka Parana i Paragvaj i jednog dijela provincije Čako i *de facto* postao ono što je do tada bio Urugvaj, "tampon država" između svojih moćnijih susjeda.

Pored ovih sukoba šireg regionalnog karaktera moramo spomenuti i granične sporove koji su tokom XIX veka ozbiljno ugrožavali subregionalnu bezbednost u okvirima Latinske Amerike. Posebno je važan bio granični spor između Argentine i Čilea s obzirom na činjenicu da se radi o dve južnoameričke države sa dobro organizovanom vojnom silom i određenim hegemonističkim pretenzijama u tom delu regiona. Sporna je bila oblast na sjevernoj granici tj. teritorija Puna de Atakama. Kada diplomatski pregovori više nisu davali rezultat i kada se prijetilo ratom ove dvije države su prihvatile arbitražu SAD-a koje su podjelile ovu zavađenu teritoriju. Čile je imao prigovor na odluku suda ali je prihvatio njegovu konačnu odluku. Međutim spor ovih zemalja nastavljen je na južnoj granici, na Ognjenoj zemlji gdje je Argentina imala suverenitet nad Patagonijom a Čile nad Magelanovim moreuzom. I ovaj spor je morala da riješi jedna strana sila, u ovom slučaju Velika Britanija ispred koje je Kralj Edvard podjelio nevedenu teritoriju.

Rivaliteti na Pacifiku

Kao što smo već spomenuli Čile je još u prvim godinama nakon sticanja nezavisnosti bio odlučan u namjeri da ostvari dominaciju nad pacifičkom obalom, vodeći agresivnu politiku prema Peru i Boliviji. Nakon formiranja peruansko-bolivijanske konfederacije 1836. godine¹², Čile je uvidjeviši ugražene svoje interese, kako ekonomske tako i strateške, objavio rat Konfederaciji. Sledeće godine to isto je uradila i Argentina uvidjeviši manju opasnost u Čileu nego u Konfederaciji. Vojno bolje organizovan Čile napao je Peru 1838. godine i porazio kombinovanu peruansko-bolivijansku vojsku.

Ovaj region posebno je bio značajan ne samo streteški već zbog svojih prirodnih bogatstava. U priobalnim provincijama pronađena su velika nalazišta srebra i šalitre kao i nitrata na teritoriji pustinje Atakama. Bolivija je ustupila Čileu jedan dio Atakame koji su Čileanci koristili za eksploataciju i izvoz ove rude. Kada je došlo do sukoba ove dvije zemlje Peru je ušao u rat, ponovo kao saveznik Bolivije. "Drugi Pacifički rat" trajao je od 1879. do 1883. godine i vođen je uglavnom na moru. Iako je na početku Peru bio uspješniji, Čileanci su vremenom ostvarivali vojno-stratešku premoć a 1880. godine uspjeli su i da okupiraju Limu. Rat je okončan Sporazumom iz Ankona kojim je Peru izgubio Tarapaku a na period od deset godina ustupio Čileu Taknu i Ariku.¹³

12 Predsjednik Bolivije Andres Santa Kruz iskoristi je političku podjeljenost u Peru za stvaranje ove Konfederacije koja bi se lakše oduprela čileanskim željama za dominacijom na zapadnoj obali.

13 Po ovom ugovoru nakon deset godina bio bi organizovan referendum na kom bi se stanovništvo ove dvije provincije izjasnilo o svojoj budućnosti.

Međutim, ovaj spor je konačno okončan tek Protokolom iz Vašingtona 1929. godine, uz posredovanje SAD-a, kojim je Čile aneksirao Taknu a Peru vratio Ariku. Ipak, najveći gubitnik u ovom ratu bila je Bolivija koja je izgubila Antofagostu a samim tim i izlaz na more. Od tada problem izlaska na more trajno će postati jedan od prioriteta bolivijske spoljno-političke strategije. Nadalje, u to vrijeme i Brazil je proširio svoju teritoriju na račun ove zemlje koristeći njene unutrašnje ekonomsko-političke slabosti i podele.¹⁴ Kasnije je Čile dozvolio Boliviji da koristi Ariku kao slobodnu luku za izvoz svojih proizvoda ali to nije vratilo potrebnu satisfakciju ovoj državi čiji se nacionalni interesi nikada nisu pomirili za izgubljenim izlazom na more.

Kao i u slučaj rivaliteta na obali Atlantika i ovi sukobi na drugoj obali kontinenta pokazali su da je uticaj stranog kapitala bio usko povezan sa oligarhijskim interesima i težnjom za prevlašću. Može se zaključiti da je uticaj stranog kapitala bio jedan od presudnih za tenzije i ratove među nezavisnim latinoameričkim državama. Takođe, došlo je do velikih promjena u geopolitičkom smislu. Bolivija je izgubivši izlaz na more pokušala da svoju geopolitičku strategiju usmjeri na Atlantiku. Rivalitet između Čilea i Perua postao je dominantna osnova međunarodnih odnosa u ovom subregionu. Ukratko, sukobljavanje interesa ovih država nastavljeno je i u XX vijeku pri čemu moramo naglasiti da je Čile uvijek bio uspješniji.

Sukob Meksika i SAD

Ovo je geografski prostor na kome su se odigrale najveće geopolitičke promjene u okvirima Latinske Amerike koje bi mogle da se sintetizuju oko sledećih pitanja: a) sukobljavanje interesa i odnosi SAD i evropskih sila na ovom prostoru, b) odnosi Meksika i SAD-a, kao i c) odnosi između Meksika i Velike Britanije, Francuske i Španije. Sledeća važna pododrednica geopolitičkih događanja u tom delu Latinske Amerike bila je nadmetanje oko izgradnje Panamaskog kanala. Panamski zemljouze tako postao glavni faktor određivanja sudbine Centralne Amerike i Kariba. Poznato je da su SAD i Velike Britanije potpisale sporazum "Clayton-Bulwer" kojim su Englezi *de facto* izgubili primat u Centralnoj Americi. Na kraju, kada spominjemo Karibe moramo naglasiti da su oni veoma specifični za proučavanje prije svega zbog stalnog prisustva velikih sila poput SAD, Velike Britanije i Francuske, ali i zemalja kao što su to Španija i Holanija.

Meksiko je u XIX vijeku bio u centru hegemonističkih pretenzija stranih sila, prije svih SAD-a a potom i Francuske, Velike Britanije i Španije. Ali i prije sukoba sa ovim silama bilo je promjene garancija. Prvo je bila formirana Meksička imperija u čiji su sastav ulazile sve centralnoameričke države, koje su se odvojile nakon samo dvije godine i formirale Centralnoameričku konfederaciju (1823), koja se raspala 1838. godine. Raspadom Centralnoameričke konfederacije i formiranjem današnjih centralnoameričkih država došlo je i do manifestovanja naglašenih hegemonističkih

14 U oblasti Amazonije Bolivija je pod brazilskim prijetnjama ustupila 300 hiljada kilometara kvadratnih teritorije tropskih šuma

pretenzija Gvatemale, koja je teritorijalno i po stanovništvu najveće država navedenog subregiona. Glavna odrednica gvatemalskog hegemonizma bila je ostvarivanje plana o obnovi granica nekadašnje Generalne Kapetanije čime su jasno izražene teritorijalne pretenzije Gvatemale.

Ukratko, ovaj vijek u meksičko-američkim odnosima obilježila su prije svega teritorijalna i pogranična pitanja, ratovi i gubitak teritorije. SAD su insistirale na uspostavi granica sa Meksikom na rijeci Rio Grande čime nisu priznavale graničnu liniju na reci Sabini, odnosno osporavali veliku teritoriju južno od te rijeke. Sledstveno ovim događanjima može se reći da je Meksiko je bio prva država latinskoameričkog regiona koja se morala suočiti sa agresivnom politikom SAD. Na primer, kada je Teksas 1836. godine proglasio nezavisnost Velika Britanija i Francuska su željela da ova država postane tampon zona između Meksika i SAD. Međutim, SAD su aneksirale ovu državu 1845. godine i ušle u dvogodišnji rat sa Meksikom (1846-1848). Rezultat rata bio je meksički gubitak gotovo polovina teritorije i nova granica na rijeci Rio Grande.

Nakon građanskog rata u Meksiku (1857-1861) Francuska, Velika Britanija i Španija potpisali su trojni savez s ciljem da napadnu Meksiko. Ovaj savez se raspao nakon što su Francuzi sami okupirali strateški važnu luku Verakruz. Poslije toga Francuska vojska je lako prodrla u Sijudad de Mehiko i uspostavila Meksičku imperiju sa Maksimilijanom Hazburškim na čelu. Iako je ova Imerija trajala svega dvije godine pokazala je kolika je bila zainteresovanost stranih sila za Meksiko u XIX vijeka tj. koliko je bio bitan njegov geopolitički položaj zasnovan na velikim rudnim bogatstvima i prrodnim resursima.

Geopolitička dešavanja u Centralnoj Americi i Karibima

Što se tiče Centralne Amerike ona je, nakon raspada Centralnoameričke Konfederacije, bila od primarnog geostrateškog značaja za SAD. Iako je ovaj subregion uvijek imao bitan geostrateški položaj njegov značaj je naglo porastao nakon novih pokušaja da se realizuje jedna, inače veoma stara ideja, o spajanju dva okena tj. o izgradnji Panamskog kanala.¹⁵ Amerikance je posebno brinulo prisustvo Francuske¹⁶ i Britanije¹⁷, koja je bila i njen najveći rival u Centralnoj Americi. Koliki je bio značaj ovog projekta možemo najbolje vidjeti u djelima čuvenog američkog geopolitičara i tvorca učenja o preimućtvu pomorske moći Alfreda Tajera Mahana.¹⁸

15 Ideja potiče još iz ranog XVI vijeka i vremena Karla V, Cara Svetog Rimskog Carstva. Začetnik ove ideje je Vasko Nunjez de Balboa koji je 1513. godine otkrio da samo uski pojas zemljišta odvaja dva okeana.

16 Vlada Kolumbije je 1878. ovlasila francusku firmu, na čelu sa Ferdinand de Lesepsom, idejnim tvorcem Sueckog kanala da započne izgradnju.

17 Isti projekat su Englezi probali da realizuju u Nikaragvi.

18 Alfred Tajer Mahan (1840-1914) bio je američki pomorski oficir, profesor i geopolitičar. Smatrao je, na osnovu analize iskustva britanske imperije, da pomorski položaj i moć države koja kontroliše mora i okeana, imaju odlučujući značaj i obezbjeđuju prevagu nad kontinentalnim silama. Njegovo najčuvenije djelo je "The Influence of Sea Power upon History" (1890).

Prema njemu postizanje i održavanje pomorske dominacije ili efikasno pariranje kontinentalnim silama zahtjeva kontrolu nad strateški vitalnim tačkama na okeanima. U tom pogledu, Mahan je posebnu pažnju posvetio zemljouzu preko kojih je planirana izgradnja Panamskog kanala, tvrdeći, između ostalog, da je jasno da će ovaj kanal, menjajući pravac trgovačkih puteva, prouzrokovati veliki porast komercijalnih aktivnosti i razmjene kroz Karipsko more. Nešto kasnije, Mahan dodaje kako će svaki položaj u tom moru imati uvećanu ekonomsku i vojnu vrijednost i sam kanal postaće strateški centar od najvitalnijeg značaja. Kao kanadska pacifička pruga, on će biti veza između dva okeana, ali suprotno pruži, njegova upotreba, sem ako ne bude najpažljivije štice ugovorima, pripadaće u cjelini zaraćenoj strani koja kontroliše more svojom pomorskom silom. Koliko je Mahan cjenio položaj i značaj zemljouza, najbolje svjedoči njegov stav da za bilo koju stranu državu, kontrola centralno američkog zemljouza znači pomorsku kontrolu, pomorsku premoć. On takodje tvrdi da je eliminisanje direktne evropske političke kontrole nad Panamskim kanalom isto toliko stvar nacionalne odbrane koliko i zaštita njujorške luke (Mahan 1989).

S druge strane Karibi su još od kolonijalnog perioda bili mjesto sukoba stranih sila što zbog svog geostrateškog značaja u Novom svijetu što zbog jednog od najznačajnije proizvoda tog vremena: šećera. Zbog toga je to i jedini region gdje su pored tradicionalnih pomorskih sila Velike Britanije, Francuske, Holandije i Španije bile prisutne i neke mnogo manje evropske države kao što su Danska, Švedska ili Letonija, ali i Malteški vitezovi.¹⁹ Zato i ne čudi da su SAD uvidjevši stratešku važnost Kariba ušle u rat sa Španijom 1898. godine i time primorali Kraljevinu Španiju da se povuče iz svoje dvije poslednje prekomorske kolonije: Portoriko i Kuba. Važno je naglasiti da je 1898. godina simbolično oglasila kraj španske imperije jer su te godine Kuba, Portoriko i Filipni stekli nezavisnost čime je španska država svedena na današnje okvire. S druge strane, je Portoriko postao pridružena država SAD, Kuba je stekla nezavisnost ali pala pod puni uticaj SAD. U Ustav ove zemlje unjet je tzv. "Platov amandman" kojim je na Kubi dozvoljena američka intervencija i po kome je potrebna američka saglasnost za zaključivanje svakog međunarodnog ugovora. Ovaj amandman ukinut je tek 1935. godine tokom pšrimjene politike «dobrog susjedstva» američkog predsjednika Franklina Delano Ruzvelta.

19 Danska i Malteški Vitezovi su bili prisutni na Djevičanskim ostrvima, Švedska je sto godina bila prisutna na Sv. Bartolomeju, dok je Letonija posjedovala grofoviju Kurlandiju na Tobagu

Zaključna razmatranja

Međunarodni položaj Latinske Amerike tokom XIX vijeka bio je direktan odraz stanja u regionu. Možemo ga ukratko opisati kao politički i ekonomski nestabilno i dodatno oslabljeno pograničnim sporovima kao i brojnim vojnim intervencijama SAD i evropskih sila. U tom periodu i, poseno, u njegovoj prvoj polovini međunarodni položaj latinskoameričkih zemalja bio je direkto uslovljen jačanjem interesa i ekspanzijom SAD prema regionu s jedne strane i, s druge, činjenicom da je Velika Britanija bila najveća neokolonijalna sila Zapadne Hemisfere. Visoki stepen ranjivosti i zavisnosti Latinske Amerike od centara moći u svijetu dodatno je uticao na Latinoamerikance da kroz bolivarizam pronađu adekvatno mjesto za nju. Mada je bolivarizam kao inicijalna regionalna geopolitička opcija propao važno je ukazati na njegovu glavnu odrednicu: suverenitet i teritorijalni integritet. Kao glavni uzrok propasti ove strategije identifikovana je nesposobnost usaglašavanja interesa na jednom širem multilateralnom nivou. Dokaz ovoj tvrdnji jeste i pokušaj da se na Panamskom kongresu (1826) utrde osnovni principi međunarodnog prava koji bi omogućili uspjeh bolivarizma kao emancipacije političke doktrine.²⁰ Propašću bolivarizma ujedno je otvoren prostor za jačanje panamerikanizma kao političke doktrine, koja će opstati sve do pada bipolarnosti u svijetu.

U okvirima ove doktrine došlo je do inteziviranja različitih vidova saradnje između SAD i Latinske Amerike. U geopolitičkom smislu Latinska Amerika je zbog energetskih resursa i prirodnih bogatstava uvijek bila zanimljiva SAD koje nikad u istoriji nisu htjele imati jakog ekonomskog suparnika na jugu. Pomoću panameričkog sistema SAD su ostvarile ogroman uticaj na politički i ekonomski razvoj latinskoameričkih zemalja. Ostvarena je prije svega hegemonija u njenom najširem smislu. Ona je bila osnova za nastajanje koncepta Zapadne Hemisfere kojim su SAD ostvarivale prevlast nad evropskim silama. Međutim, ostvarivanje ove hegemonije bila je takođe i osnova za jačanje latinskoameričkog identiteta i antiimerijalističkih ideja koje ne možemo sresti ni u jednom dijelu svijeta, ni u Aziji, ni u Africi pa čak ni na Balkanu.

Konačno, XIX vijek je bio vijek oslobođenja latinoameričkih država od kolinijalne vlasti i sticanje nezavisnosti. Koliko su bolna bila iskustva ovih država u tom procesu,

20 Osnovi principi ove doctrine bile su :

- a) zajednička odbrana suverenosti
- b) mirenje i arbitraža
- c) *Uti possidetis juris* ("ono što si posjedovao uvijek ćeš posjedovati" i teritorijalni integritet)
- d) Ekonomsko bratsvo
- e) Neintervencija i priznavanje vlada
- f) Drugi principi , kao što je generalno američko građanstvo

mnogo bolnija nego kasnije u Africi ili Aziji,²¹ toliko su bolni bili i sukobi među njima ali i za uticaj na njihova bogatstva od strane veliki sila. Takođe, ovo je bio period realizacije jedne veliki geopolitičke ideje o povezivanju dva okeana tj. izgradnja Panamskog kanala, koji je bio najvažnije mjesto sukoba velikih sila za prevlast nad pomorskim putevima.

Proučavanje geopolitike Latinske Amerike u ovom vijeku nije samo puko nabranje i objašnjavanje ratova, manjeg ili većeg obima, prijetnji sukobima, pograničnih sporova i stvaranja rivaliteta. Ona nam pomaže da lakše shvatimo cijelu istoriju XX vijeka kao i mnoge fenomene današnjice. U tom kontekstu, visoki stepen osteljivosti u odnosima između Brazila i Argentine ili Argentine i Čilea, odnosno Čilea i Perua, kao i povremeno jačanje tenzija motrraju se izučavati u jednom širem istorijskom kontekstu i, pre svega, polazeći od činjenice da je Čile dominantna sila na Pacifiku a da se Brazil i Argentina nadmeću oko prevlasti na Atlantiku. Ista metodologija se treba primenjivati i u slučaju odnosa Kolumbije i Venecueleili, odnosno Ekvadora i Perua. Na kraju, nesumnjiva posledice ovih brojnih geopolitičkih promjena u Latinskoj Americi je i nastanak latinskoameričkog nacionalizma koji se prevashodno idetificirao u antiimperijalizmu, odnosno antiamerikanizmu. Upravo zbog toga, ideje Simona Bolivara i i pored neuspjeha opstaju u kolektivnoj svijesti svih Latinoamerikanaca.

21 Za razliku od sticanja nezavisnosti afričkih i azijskih država u ovom periodu nije bilo velikih međunarodnih organizacija poput Lige Naroda ili Ujedinjenih Nacija koji bi olakšali ovaj proces

LITERATURA

1. Alcazar J., Tabanera N., Santecreu J., Marimon A., „Historia contemporanea de America“, Universitat de Valencia, Valencia, 2003.
2. Anderson D. Tomas, „Geopolitics of the Caribbean“, Praeger publishers, New York, 1984.
3. Atkins G. Pope, „America Latina en el sistema politico internacional“, Ed.Grupo Editor Latinoamericano, Buenos Aires, 1991.
4. Levi Rozita, „Panamerikanizam- od ideje do realizacije“, Institut za međunarodnu politiku i privredu, str. 209-225, Beograd, 1995
5. Lucares Carlos Cristian Oschilewski, „Brasil y Chile durante la epoca del imperio(1822.-1889.)“, Diplomacia, No. 105, Diciembre 2005., pp.49-67, Santiago de Chile
6. Mahan T.Alfred, „Current fallacies upon naval subjects“,Harper´s New Monthly Magazine, Vol.XCVII, June-November 1989
7. Salsedo- Bastando Hose Luis, „Bolivar jedan kontinent jedna sudbina“, Narodna knjiga, Beograd, 1983.
8. Skidmore T., Smith P., „Modern Latin America“, Oxford University Press, Oxford 2005.
9. Woodward Ralph Lee Jr., „Central America a nation devided“, Oxford University Press, Oxford, 1999.

LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN AFTER INDEPENDENCE - REVIEW OF HISTORICAL AND GEOPOLITICAL MOVEMENTS

Abstract: When we talk about the emergence of geopolitics in today's Latin America, it is necessary to state that during the colonial period in the so-called Power was distributed to the "New World" based on the principles of the division established by the Treaty of Tordesillas from 1494. Namely, Madrid and Lisbon, as the centers of the two most significant colonial empires of that era, clearly demarcated the zones under their dominance and influence. It is known that the western part of the "New World" belonged to Spain and the eastern part to Portugal. Although geography directly influenced that the border line was never precisely determined, there was never a conflict between the two Iberian crowns. Holland and between which there were constant theses. The study of the geopolitics of Latin America in this century is not just a simple enumeration and explanation of wars, of a smaller or larger scale, threats of conflicts, border disputes and the creation of rivalries. It helps us to understand more easily the entire history of the 20th century as well as many phenomena of today.

Keywords: GEOPOLITICS, LATIN AMERICA, CARIBBEAN, COLONIAL POWERS, RIVALRIES

Osvaldo Marsico

earned a degree in law from the University of Buenos Aires in 1981 and graduated from the Institute of Foreign Service of the Ministry of Foreign Affairs, International Trade and Worship of Argentina, in 1985, becoming a career diplomat.

His first foreign posting was at the Embassy of the Argentine Republic to the USA (1987-'93), where he also earned his Master's Degree in International Law from Washington DC's Georgetown University in 1991. He returned to the U.S. from 1996-2003, serving in Argentina's permanent mission to the United Nations in New York, after which he returned to the Ministry and was ultimately appointed Deputy Legal Advisor (2006-'08).

He next travelled to the UK, serving (2009-'12) as Chargé d'affaires (a.i.) of the Embassy of the Argentine Republic to the UK and Deputy Permanent Representative of the Argentine Republic to the International Maritime Organization. After spending a year (September 2012-December 2013) in Brussels as Chargé d'affaires (a.i.) of the Embassy of the Argentine Republic to the EU, he returned to Buenos Aires to take on the posts of Deputy President of the National Commission on the Outer Limit of the Continental Shelf of the Argentine Republic (2014-'16) and National Director of the Malvinas and South Atlantic Islands Department (2016-'20).

He has been a Member of the Consultative Council on South Atlantic Affairs since January 2021 and was appointed ambassador to Serbia in October 2021. A visiting professor of international law since the year 2000, alongside his native Spanish, Ambassador Marsico also speaks English and French.

Mukund V. Narvenkar

is Assistant Professor at the School of International and Area Studies, at Goa University. His areas of interest are maritime security, India's foreign policy, and strategic affairs. He did his Ph.D. from the Department of Political Science, Goa University in 2019. He has nine years of teaching experience and has published research articles in national and internationally edited books. He has attended national and international seminars on maritime security, international relations, and security studies, most notably, on the 'Sea Lines of Communication and the Arabian Gulf: an Indian Perspective', at the King's College, London, on 'India's Look East Policy: An Integration of States' at Trivandrum, on 'Maritime Domain Awareness and the concept of Net Security of India, at the Gujarat National Law University, Gujarat and on 'Chinese Ambitions and India's Security Concerns in the Indo-Pacific', at the 27th IPSA World Congress of Political Science at Buenos Aires, Argentina.

Yugank Naik

is an Assistant Professor in International Relations at the School of International & Area Studies, Goa University. Has been awarded the D.D. Kosambi Research Fellowship, by the Department of Art & Culture, Government of Goa, in 2016, to

study Decolonisation Movements in Goa, India. Since 2017, he has been appointed as a Member of the Finance Committee of West Zone Cultural Centre, Udaipur, under the aegis of the Government of India. He has been the recipient of the Dr. T.M.A. Pai Foundation Best Book Award, for his work in Konkani language, reviewing World Cinema Movements. He specialises in Latin American Studies and New Social Movements.

Владимир Ристановић

је запослен на Институту за европске студије од 2020. године у звању научног сарадника. Звање вишег научног сарадника стиче 2024. године. Професионално се бави економском теоријом, анализама у области економије и финансија, и високим образовањем. Део истраживачког и аналитичког искуства носи са стратешких и аналитичких послова Владе Републике Србије (Републички завод за развој, 2003-2007). Учествовао на пословима економске анализе и израде стратешких докумената за потребе Владе Републике Србије, и био члан радних група у преговорима са ЕУ (Унапређени стални дијалог) и СТО (Индустријске робе), као представник Завода (2005-2007). Члан је управног одбора Института. Од 2012. године члан је бројних одбора домаћих и иностраних часописа. Регистрован је у бази рецензената врхунског међународног научног часописа (M 21) *Agricultural Economics CAAS* Чешка република, и члан научног одбора часописа *Acta Periodica*, Мађарска, и часописа *Revisita Economica*, Румунија. Члан је Рецензентског одбора часописа *Међународна политика*, Економски погледи, Ревизор, *International Review*, такође је и Уредништва часописа *Трендови у пословању* и редакцијског одбора часописа *Мегатренд ревија*.

Андреа Бучалина Матић (1984)

дипломирала је на Факултету за менаџмент 2008. године. Мастер рад „Жене – предузетнице у различитим културолошким окружењима” одбранила је на Факултету за пословне студије 2009. године, а 2013. стекла звање доктор економских наука, одбравивши докторску дисертацију „Компаративна анализа савремених светских токова у управљању инвестицијама у нанотехнолошке производе”, у склопу заједничког програма Факултета за пословне студије и Факултета за међународну економију у Београду. Током професионалног ангажовања бирања је у звање сарадника у настави, звање асистента, звање доцента и ванредног професора на Факултету за пословне студије у Београду. Обављала је функцију продекана за први ниво студија на Факултету за пословне студије у Београд. Научна интересовања у академској каријери су из области менаџмента. Била је и рецензент великог броја научних радова. Истраживач на пројектима који су финансирани од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС (циклус истраживања 2011 – до данас): Пројекат број III 45003 у области интегралних и мултидисциплинарних истраживања „Оптее-

лектронски нанодимензионални системи – пут ка примени” (носилац пројекта: Институт за физику, Београд) и Пројекат број III 44006 у области интегралних и мултидисциплинарних истраживања „Развој нових информационо-комуникационих технологија, коришћењем напредних математичких метода, са применама у медицини, телекомуникацијама, енергетици, заштити националне баштине и образовању“ (носилац пројекта Математички институт САНУ). Члан је Удружења економиста и менаџера Балкана.

Драгана Трифуновић (1984)

је дипломирала и завршила мастер студије на Факултету за пословне студије у Београду на смеру Међународно пословање. На истом Факултету 2013. године је одбранила докторску дисертацију. Од 2008. године је била запослена на Факултету за пословне студије и бирана у звања сарадника у настави, асистента, доцента и ванредног професора из области Менаџмента. Од 2014. године је била продекан за први степен студија и руководилац основних струковних студија. Од 2018. године је била декан. Наставу је изводила на основним, мастер и докторским студијама. Била је ментор великом броју студената на дипломским и мастер радовима. Учествовала је у изради акредитације и реакредитације за неколико студијских програма. Од 1. јула 2020. године је запослена на Факултету друштвених наука у Београду, где је изабрана у звање редовног професора из области Менаџмента и обавља функцију продекана за науку. Има објављених 50 публикација међу којима су радови објављени у домаћим и међународним часописима, поглавља у монографији и уџбеник. Поред тога, била је учесник на домаћим и међународним конференцијама, пројектима, рецензент и уредник међународних зборника и часописа.

Горан Лалић (1988)

је дипломирао 2011. године на Факултету за међународну економију, сектор за Латинску Америку и Карибе. Исте године уписао је мастер студије на Факултету за међународну економију, сектор за Латинску Америку. Одбранио је мастер тезу под називом „Значај нафте за економски развој земаља Латинске Америке“, код ментора Слободана Пајовића. Уписао је докторске студије под називом „Economics and Management of Natural Resources“ 2012. године у Барију. Одбранио докторат 2015. године под називом „Comparative economic analysis of oil producing countries of Latin America and Middle East and North Africa“, код ментора Доминика Салватореа. Од 1.07.2020. године запослен је на Факултету друштвених наука у Београду, где је изабран у звање редовног професора из области Пословне и међународне економије и обавља функцију продекана за наставу. Учесник је на пројектима: „Унапређење јавних политика у Србији у функцији побољшања социјалне сигурности грађана и одрживог привредног раста“, финансираног од стране Министарства за науку и технолошки развој и

„The role of small farms in sustainable development of food sector in the Central and East Europe countries“, финансиран од стране NAWA – Polish Nationale Agency for Academic Exchange Programme: International Academic Partnerships. Главни је и одговорни уредник портала Србија данас (srbijadanas.com) од његовог оснивања 2014. године до данас.

Срђан Жикић (1974)

завршио је основну школу и гимназију у Зајечару. Дипломирао је на Факултету ветеринарске медицине Универзитета у Београду, а магистрирао и докторирао у научној области менаџмент у здравству на Факултету за менаџмент. Током научно-стручног усавршавања, као стипендиста Пројекта „Жан Моне“, завршио је докторске међународне студије „Економија и менаџмент природних ресурса“ на Економском факултету ЛУМ Универзитета у Барију (Италија). Биран је у сва сарадничка и наставничка звања: сарадник у настави (2005), асистент (2008), доцент (2011), ванредни професор (2015) и редовни професор (2020). Предавао је већи број предмета из научне области менаџмента на основним, мастер и докторским академским студијама. Поред наставног и педагошког рада, дуги низ година је обављао дужност продекана за студије првог степена, као и послове који се односе на акредитацију студијских програма на свим нивоима високошколског образовања. Члан је научних и организационих одбора међународних и домаћих симпозијума и научних скупова.

Андрија Блануша (1982)

ванредни професор, дипломирао је 2007. године на политиколошком смеру Факултета политичких наука у Београду дипломским радом „Локални избори из 2004. године“ и стекао звање дипломирани политиколог. Године 2009. одбранио је мастер рад „Учешће грађана у управљању у локалној самоуправи у вишестраначкој Србији“ на Правном факултету Мегатренд универзитета у Београду, а 2016. године је на истом факултету стекао звање доктора правних наука, одбравивши докторску дисертацију „Управљање великим градовима са тежиштем на граду Београду“. Током професионалног ангажовања биран је у звање сарадника у настави, асистента, доцента на Правном факултету Мегатренд универзитета у Београду, као и доцента на Факултету друштвених наука у Београду. Аутор је и коаутор више научних радова објављених у домаћим и страним часописима. Учествовао је на више научних конференција у земљи и иностранству. Научна интересовања у академској каријери су из области права, политикологије, јавне управе и управљања, јавних политика и међународних односа. Био је и рецензент значајног броја научних радова.

Мирјана Танкосић (1983)

је доктор комуниколошких наука и ванредни професор на Факултету друштвених наука са преко 15 година искуства у извођењу наставе. Допринос академској заједници огледа се у бројним научним радовима и истраживањима у области маркетинга, комуникације и економије, као и активном учешћу на научним конференцијама како у земљи, тако и у иностранству. Радилa је као предавач на Факултету за примењене медије у Уједињеним Арапским Емиратима. Такође је новинар на порталу East Post ONLINE и сарађује са водећим компанијама на развоју маркетиншких стратегија.

Виолета Галик (1971)

дипломирала на Хемијском факултету Универзитета у Београду 1997., и тиме стекла звање дипломираног хемичара опште хемије. Почела са радом 1997. године у Барајеву, општина Чукарица, као професор хемије и познавања робе у средњој пољопривредно-машинској школи. Године 1999. прелази у Зајечар и наставља каријеру професора хемије и познавања робе у Економско-трговинској школи у Зајечару. Предавала је и у Медицинској школи у Зајечару, а од 2015. ради и у Гимназији Зајечар. Учествовала је на Каравану науке ТНТ-Тимочки Научни Торнадо. Активно учествује у припреми ученика за такмичења из хемије, а последњих година остварује запажене резултате са својим ученицима на републичким такмичењима и Српској Хемијској Олимпијади. Члан је Тима за професионални развој у Гимназији Зајечар и Тима за инклузију и Тима за каријерно вођење и саветовање у Економско-трговинској школи у Зајечару.

Ivan M. Ivanović (1982)

рођен је у Београду. Основну школу и гимназију завшио је у Будви. Дипломирао је на Геоekonomском факултету у Београду 2006. године. Специјалистичке студије завршио је 2010. године на Факултету политичких наука у Београду на одсјеку за међународне студије, одбранивши тему „Дипломатско djelovanje Brazila na početku XXI vijeka“. Током постдипломских студија боравио је на Универзитету у Валјадолиду, Шпанија где је радио специјализацију из историје и културе Иberoамерике. Након тога годину дана је провео на Факултету за историју на Универзитету у Овиједу. Након завршених студија неколико година је радио као сарадник у настави на Сектору за Латинску Америку и Карибе на Факултету за међународну економију док је у Одсјеку за међународне односе био задужен за земље региона и шпанског говорног подручја. Такође истовремено је радио на пројекту Министарства науке и образовања Републике Србије. Тренутно је на завршној години докторски студија на Факултету друштвених наука где припрема завршни рад о јужнословенским миграцијама у Латинској Америци. Аутор је бројних научних радова у земљи и иностранству као и учесник на десетине научних конференција у Европи и Латинској Америци. Оснивач је Центра за културну дипломатију и суоснивач Центра за америчке студије из Црне Горе. Говори шпански и енглески језик.

About the journal

The journal Social Horizons publishes papers that are the result of individual and group (maximum three co-authors) research in the field of social sciences.

The journal is published in printed and electronic forms twice a year, in June and December.

The journal publishes:

1. original scientific papers (in which previously unpublished results of one's own research are announced) – OSP;

2. reviewed papers (which contain an original, detailed and critical presentation of the research problem or area in which the author has made a certain scientific contribution, visible on the basis of autocitations) – RP;

3. short or previous announcements (original scientific work of preliminary character) – SA, PA;

4. scientific criticism and polemics (discussions on a certain topic based exclusively on scientific argumentation) – SC, SP;

5. professional papers (in which the experience useful for the improvement of professional practice is presented and considered) – PP;

6. informative attachments (introductions, comments, reviews, notes) – IA, and

7. reviews of publications (books, collections, journals, scientific events, etc.) – RP.

Papers are published in Serbian and Cyrillic alphabet or in English.

Deadlines for submitting papers are: February 1 and August 1. Papers should be sent to the e-mail address: dh.office@fdn.edu.rs

Conditions for publishing the papers

All papers are reviewed anonymously. Only papers that have been positively reviewed can be published.

The authors are obliged to submit a signed and scanned statement which confirms that the paper has not been previously published or offered for another publication and that, in whole or in part, it is not plagiarism or autoplagiarism. The statement form can be downloaded from the journal's website: <https://www.fdn.edu.rs/>

Authors are required to submit proofread texts in accordance with this instruction, otherwise they will not be considered for publication.

Papers under ordinal numbers 1, 2 and 4 can have a maximum of 40,000

characters with spaces, including footnotes and endnotes, without taking into account the title and abstracts in Serbian and English and the list of references.

Papers under ordinal numbers 3 and 5 may have a maximum of 25,000 characters with spaces, including footnotes and endnotes, not taking into account the title and abstracts in Serbian and English and the list of references.

Papers numbered 6 and 7 can have a maximum of 10,000 characters with spaces, including footnotes and endnotes.

Exceptionally, if the Editorial Board assesses scientific, professional or informative justification, the paper may be more extensive.

Standards for the preparation of papers

- The paper must contain: 1) information about the author or co-authors, 2) the title 3) the abstract and key words in Serbian, or English, 4) the text, 5) at least two subtitles, 6) literature and 7) data on the author or co-authors, the title, abstract and keywords in English, if it is written in Serbian, or data on the author or co-authors, the title, the abstract and keywords in Serbian, if it is written in English and 8) photographs of authors and co-authors in JPG format and biographies up to 15 lines, which must contain, after the name and surname, the year of birth in parentheses.

- The paper may contain: subtitle, illustrations (tables, graphs, schemes, photographs, drawings, etc.), footnotes, endnotes, webography and other sources.

- The paper must be prepared in Microsoft Word, A4 page format, all margins 2.54 centimeters, font type Times New Roman, font size 12, single line spacing.

- Information about the author or co-authors: the name and surname of the only or the first author (the first page, the first line, the left block - Align); the full name of the institution in which he/she works (the second row, without spacing, left block); the location of the institution in which he/she works (the third row, without spacing, left block); the data on co-authors follow the same principle; next to the name of the author and each co-author, an asterisk is placed indicating possible contact with them.

It is followed by Enter key.

- The title of the paper is written in capital letters and, possibly, the subtitle in smaller font (both the title and the subtitle: at the center), without spacing if they are in several lines. The title and subtitle are written in bold.

It is followed by Enter key.

- The abstract contains from 150 to 200 words and is written after the entry in bold which starts with a new line (the first line 12.7), and the colon is placed after it (:). After the colon, the first letter is capital, and the text is regular.

Keywords contain 5 to 10 words or phrases after the keyword entry (bold) that starts with a new line (the first line 12.7), followed by the colon (:), written in capital letters, the text is regular, and each keyword is separated from the others by a comma, with a full stop at the end of the keywords listed.

It is followed by Enter key.

- The text as a whole is written regular, with flattened margins (Justify), starting with a new line (the first line 12.7), as well as each subsequent paragraph in the text, without spacing (single line spacing).

- Section titles are not marked with ordinal numbers and are written in the center in bold. They are separated from the previous text and the following one by Enter key.

- In the footnotes, shorter explanations of parts of the basic text (up to five lines) are given, and in the endnotes (at the end of the text, before the literature) wider explanations (up to 20 lines) that refer to a certain part of the basic text. Footnotes and endnotes begin with a new line (the first line 12.7) and are written in font size 10, single line spacing).

- Illustrations (tables, graphs, schemes, photographs, drawings, etc.) are given separated from the previous text by pressing Enter and have description which is separated from the illustrations by the same white. The description contains a type of illustration with an ordinal number, written in italics, followed by the colon (:) followed by an explanation of the illustration (regular) with a capital letter at the beginning. The illustration and description are given in the center. The description is followed by Enter key. This is an example:

Table 1: The explanation of the table

- Direct and indirect citations, including autocitations, longer than one line, are visually distinguished by Enter key from the previous text and the following one (Enter key), as well as by expanding the side margins by 0.6 centimeters. These are examples of direct and indirect citations:

„The direct quote begins with a new line (the first line 12.7), it must contain quotation marks, which are written according to the orthography of Serbian or English. In a text written in Serbian, quotation marks are written as follows: „quoted text”, not differently (e.g. „quoted text,, or »quoted text«, etc.).

(The source of direct quotation)

Indirect citation implies the use of certain data, ideas, attitudes, opinions, predictions, etc. in the text which is not taken literally, but does not represent the result of independent research work of the (co) author of the text. It also starts with a new line, but no quotes are used. (the indirect citation source)

- Sources of direct and indirect citations are given in parentheses at the end of the citation, after quotation marks, in direct citations, and full stops, in indirect citations, in the letter of the publication from which the citations were used. The complete bibliographic data of the publication from which the direct or indirect citation was used is given in the literature, webography or other sources at the end of the paper. These are examples:

(The surname, the year: page (s))

(The surname, the initial (s) of the name. The year: page (s)) when two identical surnames appear in the literature)

(The surname, the initial(s) of the name and surname, the initial(s) of names. The year: page (s)) when co-authors with the same surnames appear in the literature

(The surname and others, the year: page (s)) when there are more than two authors)

(The surname, the year: page (s); The surname, the year: page (s); The surname, the year: page (s), etc.) for indirect citations that summarize data, ideas, attitudes, opinions, predictions, etc. of more than one author)

(The surname, the year: web address)

(The surname, The name of a daily or periodicals, the year / number: page (s)) from other sources

(Document name, the year: page) for other sources.

(Ibid: page (s)) for direct and indirect quotations from the same source that follow one another

- In literature, which is written in small letters with a initial capital letter - Literature, and the colon (:), in bold and italics, in the center, with Enter key from the last sentence in the text and from first bibliographic units (Enter), only publications - books, journals, collections of papers - that are directly or indirectly cited in the paper are listed. The literature contains complete bibliographic data on each used publication in the language and script in which it was published. The order of publications is given in alphabetical order of the surnames of the sole or first author, with the ordinal number in front of each publication.

An example of bibliographic data on books cited in the literature:

The surname The name (the year of publication): The full title of the book (italics); The place of publication: The publisher.

The surname The name (the year of publication): The full title of the book (italics); The place of publication: The publisher.

The surname The name, The surname The name and The surname The name (the year of publication): The full title of the book (italics); The place of publication: The publisher.

О часопису

У часопису „Друштвени хоризонти” објављују се радови који су резултат појединачних и групних (највише три коаутора) истраживања у области друштвених наука.

Часопис се публикује у штампаној и електронској форми два пута годишње, у јуну и децембру.

Часопис објављује:

1. оригиналане научни радове (у којима се саопштавају претходно не-објављивани резултати сопствених истраживања) – ОНР;
2. прегледне радове (који садрже оригиналан, детаљан и критички приказ истраживачког проблема или подручја у коме је аутор остварио одређени научни допринос, видљив на основу аутоцитата) – ПР;
3. кратка или претходна саопштења (оригинални научни рад прелиминарног карактера) – КС, ПС;
4. научне критике и полемике (расправе о одређеној теми засноване искључиво на научној аргументацији) – НК, НП;
5. стручне радове (у којима се представљају и промишљају искуства корисна за унапређење професионалне праксе) СР;
6. информативне прилоге (уводнике, коментаре, осврте, белешке) – ИП, и
7. приказе публикација (књига, зборника, часописа, научних догађаја и сл.) – ПП.

Радови се објављују на српском језику и ћириличком писму или на енглеском језику и латиничном писму.

Рокови за слање радова су: 1. фебруар и 1. август. Радове слати на имејл адресу: dh.office@fdn.edu.rs

Услови за објављивање радова

Сви радови се анонимно рецензирају. Могу бити објављени само радови који су позитивно рецензирани.

Аутори су у обавези да уз рад доставе потписану и скенирану изјаву да рад није претходно објављен или понуђен другој публикацији за објављивање и да у целини или у деловима није реч о плагијату или аутоплагијату. Образац изјаве може се преузети са интернет-странице часописа: <https://www.fdn.edu.rs>

Аутори су дужни да доставе лекторисан текстове у складу са овим упутством, у супротном неће бити разматрани за објављивање.

Радови под редним бројевима 1, 2. и 4. могу имати највише 40.000 карактера

са размацама, укључујући фусноте и ендноте, не узимајући у обзир наслов и сажетке на српском и енглеском језику и списак референци.

Радови под редним бројевима 3. и 5. могу имати највише 25.000 карактера са размацама, укључујући фусноте и ендноте, не узимајући у обзир наслов и сажетке на српском и енглеском језику и списак референци.

Радови под редним бројевима 6. и 7. Могу имати највише 10.000 карактера са размацама, укључујући фусноте и ендноте.

Изузетно, ако Уредништво процени научну, стручну или информативну оправданост, рад може бити и обимнији.

Стандарди за припрему рада

- Рад мора да садржи: 1) податке о аутору или коауторима, 2) наслов 3) апстракт и кључне речи на српском језику, односно енглеском језику ако је њиме написан, 4) текст, 5) најмање два међунаслова, 6) литературу и 7) податке о аутору или коауторима, наслов, сажетак и кључне речи на енглеском језику, ако је написан на српском језику, односно податке о аутору или коауторима, наслов, сажетак и кључне речи на српском језику, ако је написан на енглеском језику и 8) фотографије аутора и коаутора у JPG формату и биографије до 15 редова, које обавезно садрже, после имена и презимена, годину рођења у заградама.

- Рад може да садржи: поднаслов, илустрације (тебеле, графиконе, шеме, фотографије, цртеже и сл.), фусноте, ендноте, вебографију и остале изворе.

- Рад мора да буде припремљен у програму Microsoft Word, формат странице A4, све маргине 2,54 центиметра, врста слова Times New Roman, величина слова (Font size) 12, једноструки проред (Line spacing: Single).

- Подаци о аутору или коауторима: име и презиме јединог или првог аутора (прва страница, први ред, леви блок - Align); пун назив институције у којој ради (други ред, без прореда, леви блок); седиште институције у којој је ради (трећи ред, без прореда, леви блок); по истом начелу следе подаци о коауторима; уз име аутора и сваког коаутора ставља се звездица¹ која упућује на могући контакт са њима.

Иза следи једнокорачна белина (Enter).

- Наслов рада пише се великим а, евентуални, поднаслов малим словима (и наслов и поднаслов: средина (Center), без прореда ако су у више редова). Наслов и поднаслови пишу се црним словима (Bold).

Иза следи једнокорачна белина (Enter).

- Апстракт садржи од 150 до 200 речи и пише се иза одреднице Апстракт (Bold) која почиње новим редом (First line 12.7), а иза ње стављају се две тачке (:).

* Контакт: e-mail

После две тачке прво слово је велико, а текст је Regular.

Кључне речи садрже од 5 до 10 речи или синтагми иза одреднице Кључне речи (Bold) која почиње новим редом (First line 12.7), иза ње стављају се две тачке (:), пишу се великим словима, текст је Regular, а свака кључна реч је од других раздвојена запетом, са тачком на крају наведених кључних речи.

Иза следи једнокорачна белина (Enter).

- Текст у целини пише се Regular, са изравнатим маргинама (Justify), започиње новим редом (First line 12.7), као и сваки следећи пасус у тексту, без прореда (Line spacing: Single).

- Међунаслови су не обележавају редним бројевима и пишу се на средини (Center) црним словима (Bold). Међунаслови су од претходног и текста који следи одвојени једнокорачним белинама (Enter).

- У фуснотама се дају краћа објашњења делова основног текста (до пет редова), а у енднотама (на крају текста, пре литературе) шире експликације (до 20 редова) које се односе на одређени део основног текста. Фусноте и ендноте почињу новим редом (First line 12.7) и пишу се величином слова (Font size) 10, без прореда (Line spacing: Single).

- Илустрације (тебеле, графикони, шеме, фотографије, цртежи и сл.) дају се одвојени од претходног текста једнокорачном белином (Enter) и имају обавезан потпис који је од илустрација одвојен истом таквом белином. Потпис садржи врсту илустрације са редним бројем, написану курзивом (Italic), следе две тачке (:) иза којих се пише објашњење илустрације (Regular) са великим словом на почетку. Илустрација и потпис дају се на средини (Center). И иза потписа следи једнокорачна белина (Enter). Пример:

Табела 1: Објашњење табле

- Директни и индиректни цитатати, укључујући аутоцитате, дужи од једног реда, визуелно се издвајају једнокорачном белином од претходног и текста који следи (Enter), као и ширењем бочних маргина за 0,6 центиметара. Примери директног и индиректног цитата:

„Директан цитат почиње новим редом (First line 12.7), обавезно садржи наводнике, који су написани по правопису српског, односно енглеског језика. У тексту написаном на српском језику наводници се пишу на следећи начин: „цитирани текст”, накако другачије (нпр. „цитирани текст,, или »цитирани текст« и сл.). (Извор директног цитата)

Индиректни цитат подразумева коришћење у тексту одређеног података, идеје, става, мишљења, предвиђања итд. који није дословно преузет, али не

представља резултат самосталног истраживачког рада (ко)аутора текста. Такође почиње новим редом, али се не користе наводници. (Извор индиректног цитата)

- Извори директних и индиректних цитата дају се у загради на крају цитата, после наводника, код директних, и тачке, код индиректних цитата, на писму публикације из којих су цитати коришћени. Потун библиографски податак публикације из које је директан или индиректан цитат коришћен даје се у литератури, вебографији или осталим изворима на крају рада. Примери:

(Презиме, година: страница/е)

(Презиме, Иницијал/и имена. година: страница/е) када се у литератури појављују два иста презимена

(Презиме, Иницијал/и имена. и презиме, Иницијал/и имена. година: страница/е) када се у литератури појављују коаутори са истим презименима

(Презиме и други, година: страница/е) када је више од два аутора

(Презиме, година: страница/е; Презиме, година: страница/е; Презиме, година: страница/е; итд.) код индиректних цитата којима се сажимају подаци, идеје, ставови, мишљења, предвиђања итд. више од једног аутора

(Презиме, година: веб-адреса)

(Презиме, Назив дневних или периодичних новина, година/број: страница/е) код осталих извора

(Назив документа, година: страна) код осталих извора.

(Исто: страница/е) код директних и индиректних цитата из истог извора који следе један за другим

- У литератури, која се пише малим словима са великим почетним словом – Литература, и две тачке без белине (:), црним словима и курзивом (**Bold** и *Italic*), на средиини (*Center*), са једнокорачним белинама од последње реченице у тексту и од прве библиографске јединице (*Enter*), наводе се искључиво публикације – књиге, часописи, зборници радова – које су директно или индиректно цитиране у раду. Литература садржи потпуне библиографске податке о свакој коришћеној публикацији на језику и писму на којима је објављена. Редослед публикација даје се по азбученом реду презимена јединог или првог аутора, са редним бројем испред сваке публикације.

Пример библиографских података о књигама које се наводе у литератури:

Презиме Име (година објављивања): Пун назив књиге (*Italic*); Место издања: Издавач.

Презиме Име и Презиме Име (година објављивања): Пун назив књиге (*Italic*); Место издања: Издавач.

Презиме Име, Презиме Име и Презиме Име (година објављивања): Пун назив књиге (*Italic*); Место издања: Издавач.

Пример библиографских података о часописима који се наводе у литератури:

Презиме Име (година објављивања): Пун наслов текста; Назив часописа (*Italic*), вол. римски број, бр. арапски број; Место издања: Издавач; стр: почетна – завршна објављеног текста.

Презиме Име и Презиме Име (година објављивања): Пун наслов текста; Назив часописа (*Italic*), вол. римски број, бр. арапски број; Место издања: Издавач; стр: почетна – завршна објављеног текста.

Презиме Име, Презиме Име и Презиме Име (година објављивања): Пун наслов текста; Назив часописа (*Italic*), вол. римски број, бр. арапски број; Место издања: Издавач; стр: почетна – завршна објављеног текста.

Пример библиографских података о зборницима радова који се наводе у литератури:

Презиме Име (година објављивања): Пун наслов текста. У: ур. или пр. Презиме/на, Иницијал/и имена. Пун назив зборника радова (*Italic*); Место издања: Издавач; стр: почетна – завршна објављеног текста.

Презиме Име и Презиме Име (година објављивања): Пун наслов текста. У: ур. или пр. Презиме/на, Иницијал/и имена. Пун назив зборника радова (*Italic*); Место издања: Издавач; стр: почетна – завршна објављеног текста.

Презиме Име, Презиме Име и Презиме Име (година објављивања): Пун наслов текста. У: ур. или пр. Презиме/на, Иницијал/и имена. Пун назив зборника радова (*Italic*); Место издања: Издавач; стр: почетна – завршна објављеног текста.

- У (евентуалној) вебографији, која се пише малим словима са великим почетним словом – Вебографија, и две тачке без белине (:), црним словима и курзивом (**Bold** и *Italic*), на средиини (*Center*), са једноструким белинама од последње библиографске јединице у литератури и од прве библиографске јединице у вебографији (*Enter*), наводе се искључиво електронски објављене публикације – књиге, часописи, зборници и текстови на веб-порталима или веб-сајтовима – које су директно или индиректно цитиране у раду. Редослед публикација даје се по азбученом реду презимена јединог или првог аутора, са редним бројем испред сваке електронски објављене публикације на језику и писму на којима је објављена.

Примери библиографских података о електронским публикацијама које се наводе у вебографији:

Презиме Име, Пун наслов текста (*Italic*); веб-адреса (приступљено: дан, месец, година)

Пун наслов текста (*Italic*); веб-адреса (приступљено: дан, месец, година)

- У (евентуалним) осталим изворима, који се пишу малим словима са великим почетним словом – Остали извори, и две тачке без белине (:), црним словима и курзивом (**Bold** и *Italic*), на средишњој (*Center*), са једноструким белинама од последње библиографске јединице у литератури, односно (евентуалној) вебографији и од прве библиографске јединице осталим изворима (*Enter*), наводе се искључиво остале публикације – документи, дневне и периодичне новине и сл.) – које су директно или индиректно цитиране у раду. Редослед публикација даје се по азбученом реду назива публикације, са редним бројем испред сваке, на језику и писму на којима је објављена.

Примери библиографских података о публикацијама које се наводе у осталим изворима:

Презиме Име (година): Пун наслов текста; Назив дневних или периодичних новина (*Italic*), бр. арапски број; Место: Издавач; стр. арапски број.

Пун наслов документа (година); Место: Издавач; стр. арапски број.

- Ако је рад написан на српском језику и ћириличном писму, после литературе (евентуално вебографије, односно осталих извора) завршава се именима (ко)аутора и афилијацијама, насловом и, евентуалним, поднасловом рада, апстрактот и кључним речима на енглеском језику и латиничном писму по истом упутству за српски језик. За Апстракт се користи израз – *Abstract*, а за кључне речи – *Keywords*.

Ако је рад написан на енглеском језику и латиничном писму, после литературе (евентуално вебографије, односно осталих извора) завршава се именима (ко)аутора, афилијацијама, апстрактот и кључним речима на српском језику и ћириличном писму по овом упутству.

ЧАСОПИС ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ
**ДРУШТВЕНИ
ХОРИЗОНТИ**

ИЗЛАЗИ ДВА ПУТА ГОДИШЊЕ ВОЛ. IV / БРОЈ 7 / ЈУН 2024.

Издавач

Факултет друштвених наука
11070 Београд, Булевар уметности 2а
www.fdn.edu.rs

За издавача

др Срђан Жикић, декан Факултета друштвених наука

Главни и одговорни уредник

др Драгана Трифуновић

Гости уредници овог броја

др Ендре Орбан и др Петер Кристиан Захар (Мађарска)

Уредништво

др Аручелвен Ширам (Индија), др Мајк Фридрихсен (Немачка), др Себастиан Степин (Пољска),
др Валентина Маринеску (Румунија), др Џон Кери (САД), др Здравко Сорђан (Словенија),
др Предраг Терзић, др Горан Лалић, др Милица Несторовић, др Марко Ђорђевић,
др Ненад Перић, др Срђан Жикић, др Андрија Блануша, др Слободан Петровић (Србија),
др Гијермо де Аро Родригез (Шпанија)

Научни савет

др Хуан Карлос Радовић (Аргентина), др Гиорги Квиникадзе (Грузија), др Маниш Верма (Индија),
др Гунгвер Хервини Сабо (Мађарска), др Јан Полцин (Пољска), др Франсиско Жозе Бернандино да Силва Леандро
(Португалија), др Слободан Пајовић – председник, др Љубиша Митровић,
др Марко Царић, др Љубиша Деспотовић, др Јован Базић, др Мирко Кулић,
др Предраг Капор, др Мирко Милетић (Србија)

Рецензенти

Сви чланови Уредништва и др Тамаш Тот (Мађарска), др Павел Далке (Пољска),
др Србобран Бранковић, др Зоран Јевтовић, др Драгана Њатовић,
др Весна Милановић, др Биљана Ратковић Његован, др Татјана Миливојевић,
др Љиљана Манић, др Маја Вукадиновић, др Наташа Симеуновић Бајић,
др Борис Лабудовић, др Марија Вујовић, др Ива Шиђанин (Србија)

Секретар уредништва

мсп Ана Јевтовић

Лектори

мсп Невена Милетић Сарић, српски језик
мр Наташа Катанић, енглески језик

Графички дизајн

Душан Олуић

Штампа

„Donat Graf”, Београд

Тираж

300 примерака

ISSN 2787-0693

eISSN 2787-1207

УДК 3

ИНДЕКСИРАНО У: СЦИндекс/Српски цитатни индекс

ЧАСОПИС ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ДРУШТВЕНИ ХОРИЗОНТИ

Vol. III Број 7

ЈУН 2024.

ФАКУЛТЕТ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

ISSN 2787-0693

eISSN 2787-1207

УДК 3

Ч Л А Н Ц И

Освалдо Марсико

ПОСЛЕДЊА КОЛОНИЈА ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ:
СПОР ОКО СУВЕРЕНИТЕТА НАД МАЛВИНИМА
ИЗМЕЂУ АРГЕНТИНЕ И УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

Мукунд В. Нарвенкар

ЗАШТИТА ИНДИЈСКЕ ПОМОРСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ:
ИЗАЗОВИ И СТРАТЕГИЈЕ

Југанк Наик

ИНДИЈСКО НЕДАВНО ПРЕСЕДАВАЊЕ Г20:
НОВЕ ПАРАДИГМЕ У КУЛТУРНОЈ ДИПЛОМАТИЗИ

Владимир Ристановић, Андреа Бучалина Матић, Горан Лалић

УЛОГА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ У ЦИРКУЛАРНОЈ
ЕКОНОМИЈИ КОРИШЋЕЊЕМ АХП МЕТОДЕ

Андреа Бучалина Матић, Драгана Трифуновић, Андрија Блануша

ЗНАЧАЈ АДЕКВАТНОГ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ
И РЕЦИКЛАЖЕ У ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Срђан Жикић, Мирјана Танкосић, Виолета Галик

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ КАО
ВАЖАН СЕГМЕНТ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Иван Ивановић

ЛАТИНСКА АМЕРИКА И КАРИБИ НАКОН СТИЦАЊА НЕЗАВИСНОСТИ
- ОСВРТ НА ИСТОРИЈСКА И ГЕОПОЛИТИЧКА КРЕТАЊА